

Barnevernsarbeideren i møte med minoritetsfamilier

En kvalitativ studie om mellommenneskelige relasjoner

Benedicte Jarnes Sundgot

Masteroppgave i Sosialt Arbeid

Trondheim mai 2013

Forord

Dette har vært en lang prosess, men samtidig så er jeg overrasket over hvor bra det har gått. Noen motbakker har det selvfølgelig vært. De har gjort at jeg stoppet opp noen ganger, men jeg har kommet meg på «rett kjøll» igjen ganske fort. Dette skal min veileder ha mye av æren for. Berit Berg har vært den beste veilederen jeg kunne ha fått. Hun har gitt meg konstruktiv tilbakemelding under hele prosessen og uten henne hadde ikke denne masteroppgaven blitt en realitet.

Jeg vil i tillegg rose mine syv informanter som har gitt meg alt datamaterialet. Det hadde heller ikke blitt noen masteroppgave uten dem. Jeg er veldig takknemlig for at de satt av sin arbeidstid til meg.

Venner, medstudenter og familie har også bidratt med og «backe» meg opp underveis i denne prosessen. Noen har også assistert med sin teknologiske og språklige innsikt. Dere vet hvem dere er.

Tusen takk til dere alle.

Mitt engasjement innenfor innvandring, integrasjon og mangfold har bare vokst med denne oppgaven, og jeg har aldri gledet meg så mye til å starte min arbeidskarriere. Det er med stort pågangsmot og engasjement jeg nå går inn i en ny fase i livet. Jeg gleder meg til å møte mange flotte mennesker innenfor et spennende fagfelt.

Trondheim, mai 2013

Benedicte Jarnes Sundgot

Sammendrag

Tema for oppgaven er barnevernsarbeidere i møte med minoritetsfamilier. Hovedfokuset i studien er hvilke forutsetninger og hvilke holdninger barnevernsarbeidere har til denne gruppen. Også hva de vektlegger i saksbehandling, hva de finner utfordrende og til slutt, hva de tror kan bidra til at denne relasjonen kan bli bedre.

For å finne ut av dette, har jeg intervjuet syv barnevernsarbeidere som alle hadde erfaring med flerkulturelt arbeid. De fleste jobbet innenfor barnevernet. Barnevernet er en viktig del av min oppgave, men jeg vil allikevel ikke legge alt fokus her. En av informantene jobber i Buf-etat og en annen på barnevernsinstitusjon. Dette har gjort at jeg fikk et litt bredere utvalg.

Hovedfunn i studien er blant annet at det kan tyde på at utdanning og arbeidserfaring har noe å si for barnevernsarbeiderens kulturkompetanse og holdninger. Det kom også frem at barnevernsarbeiderne ser på bruk av tolk som en utfordring. Nyankomne flyktninger og det faktum at mange av dem ikke vet hva barnevernet er, var også en av utfordringene. Den tredje utfordringen var asylsaker, der barnevernet ikke har bestemmelsesrett om barn og familier kan bli i landet. Kulturforskjeller ble ikke sett på som en av de store utfordringene. Det gikk mer på kommunikasjon og samarbeid med andre instanser, og dette var noe av det som ble lagt mest vekt på i saksbehandlingen også. I tillegg var åpenhet, nysgjerrighet, det å kunne noe om forskjellige kulturer, etniske grupper eller religioner, også vektlagt i saksbehandling. Med andre ord, ble kulturkompetanse og kultursensitivitet vektlagt.

I forhold til holdninger, var det noen forskjellige tolkninger på hva integrering er. De fleste informantene, men ikke alle forstod integrering som en tosidig prosess. Med tanke på hva en kan gjøre for å bedre relasjonen mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilie, kom det frem at en kunne ansette flerkulturelle i barnevernet for å ufarliggjøre barnevernet. Også fokusering på forebyggende arbeid med tidlig informasjon og veiledningsprogram for minoritetsforeldre ble nevnt av flere. I tillegg mente de at mer åpenhet for minoritetsfamilier kunne bedre relasjonen. Disse momentene var noe de allerede gjorde og ville bli flinkere på.

Summary

The theme of this thesis is child welfare workers facing minority families. The main focus is which assumptions and general attitudes flourish amongst child welfare workers, towards minority families. Another focus area is what do welfare workers emphasize as important in working with minorities – what can improve the symbioses, and what are the challenges?

To research my thesis, I did seven interviews with social workers that all had experience with multicultural work. Most of them were working within social services, but not all of them; two of the respondents were working in institutions. This variation helps to give me a varied approach to this paper.

My main findings were that education and work experience have a big influence on cultural competence and attitudes the social workers had. Also, working with interpreter was generally viewed as a challenge, along with newly arrived refugees – who have no grounds of comparism from their own countries. Child welfare and the general Norwegian welfare system is comprehensive – and many child welfare workers find it hard to explain their main purpose. Another challenge was working with the asylum cases, as language and communication are lacking, and coordinating the whole apparatus of other institutions and interpreters could face a problem. They were focusing on the transparency, curiosity towards other cultures, in other words cultural competence was a focus area in the processing of asylum inquiries.

The child welfare workers had different views on what integrations was and some of them did not see this as a dual process. The social workers thought it would be a good idea to hire social workers from minority groups, so they could be “links” between social workers and minority families. They also thought working with refugees as early as possible with guidance and information would build a better foundation between the child welfare workers and minority families.

Innholdsfortegnelse:

Forord	1
Sammendrag	3
Summary	5
1. Innledning	9
1.1. Valg av tema og bakgrunn.....	9
1.2. Formålet med undersøkelsen.....	11
1.3. Problemstilling.....	12
1.4. Begrepsavklaring.....	12
1.5. Oppbygging av oppgaven.....	15
2. Et bakteppe	16
2.1 Innledning.....	16
2.2 Barnevernet i Norge.....	16
2.3 Innvandring til Norge.....	17
2.4 Innvandringspolitikk.....	19
2.5 Likeverdige og offentlige tjenester.....	21
2.6 Bruk av tolk.....	22
3. Tidligere forskning og teoriperspektiv	24
3.1 Innledning.....	24
3.2 Tidligere forskning om flerkulturelt barnevern.....	24
3.3 Kulturperspektivet.....	32
3.4 Maktperspektivet.....	36
3.5 Integreringsperspektivet.....	37
3.6 Barneperspektivet.....	40
4. Metodisk tilnærming og utvalg	43
4.1 Innledning.....	43
4.2 Forskningsdesign.....	43
4.3 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt.....	43
4.4 Utvalg.....	45
4.5 Gjennomføring av intervju.....	46

4.6 Analyse og empiri.....	47
4.7 Validitet og reliabilitet.....	49
4.8 Konfidensialitet.....	50
4.9 Generaliserbarhet.....	51
5. Presentasjon av funn, analyse og drøfting.....	52
5.1 Innledning.....	52
5.2 Utdannelse og arbeidserfaring.....	53
5.3 Kulturperspektiv, forskjeller og utfordringer.....	57
5.3.1 Kulturkompetanse og kultursensitivitet.....	58
5.3.2 Utfordringer og forskjeller.....	59
5.4 Bruk av tolk.....	65
5.4.1 Kvalitet på tolkene.....	66
5.4.2 Utfordringer med bruk av tolk.....	67
5.4.3 Når bør man bruke tolk?.....	69
5.5 Integrering.....	71
5.5.1 Integreringsbegrepets mange betydninger.....	72
5.5.2 Integrering som en gjensidig prosess.....	73
5.6 Likeverdige og offentlige tjenester.....	76
5.7 Forbedringer.....	78
5.7.1 Barnevernsarbeidernes holdninger.....	78
5.7.2 Barns rettigheter.....	80
5.7.3 Mer konkrete tiltak til forbedringer.....	83
6. Avlutning.....	85
6.1 Innledning.....	85
6.2 Avsluttende drøfting.....	85
6.3 De ulike perspektivene.....	87
6.4 Mitt bidrag.....	88
6.5 Veien videre.....	89
Litteraturliste.....	90

Kapittel 1 Innledning

1.1 Valg av tema og bakgrunn

Temaet mitt er *barnevernsarbeideren i møte med minoritetsfamilier*. Jeg har valgt å fokusere på hvordan de ansatte opplever dette møtet og hva de legger vekt på i sitt arbeid. Videre vil jeg se på hvilke holdninger de har til minoritetsfamilier, innvandring, integrering og innstillingen til det arbeidet de gjør. Jeg ønsker med denne undersøkelsen å finne ut hvilke forutsetninger og kunnskap barnevernsarbeideren har til å jobbe med minoritetsfamilier og hva de mener er utfordringen med dette arbeidet. Både kulturforskjeller, språk- og kommunikasjonsproblemer, kan være noen av utfordringene her. Dette har jeg lyst å finne ut mer om gjennom min undersøkelse, og i tillegg prøve å finne ut av hva vi kan gjøre for å bedre relasjonen mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilien. Jeg har jobbet med enslige mindreårige flyktninger som er under barnevernet og har etter hvert fått stor interesse for flerkulturelt arbeid. Jeg ser viktigheten og styrken av et mangfoldig samfunn, og vil gjerne jobbe med flerkulturelt sosialt arbeid etter endt utdanning. Interessen for temaet gjorde at valget på tema til masteroppgaven falt naturlig.

Norge har blitt, og kommer i større grad til å bli, et flerkulturelt samfunn. Dermed blir også barnevernet flerkulturelt. I følge statistisk sentralbyrå, er det nå 710 000 innvandrere i Norge. av disse er 117 000 født i Norge og har to innvandrerforeldre. De kommer fra 220 ulike land, og har kommet til Norge som flyktninger, på grunn av jobb, utdanning og noen har kommet på grunn av familierelasjoner og familiegjenseforeninger.

<http://ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>. Dette krever en omstilling til barnevernsarbeiderne, da disse innvandrerne trenger å lære norsk og både foreldre og barn skal integreres inn i samfunnet på en god måte. Holdningsendring kan også være noe som må til for at vi skal lykkes med integreringsprosessen i Norge. Det kommer frem i en forskningsrapport gjort av IMDi, at en holdningsendring er på vei, men at det fortsatt er en del innvandrere som føler seg diskriminert i Norge (IMDi, 2012).

En annen faktor er at barnevernssaker med minoritetsbarn utgjør en høy andel sammenlignet med barnebefolkningen i Norge i sin helhet. I følge statistisk sentralbyrå så var det en økning på førstegenerasjonsinnvandrerbarn i barnevernssaker på nesten 22 prosent, fra 2002-2004 (Allertsen & Kalve, 2006). Hva kan være grunnen til dette? Handler det om språk- og

kommunikasjonsproblemer? Handler det om kulturforskjeller? Eller er det en kombinasjon av dette og holdninger?

Som jeg var inne på, vil jeg også undersøke hvilken flerkulturell kompetanse barnevernsarbeideren har. Viktigheten av utdanning for å jobbe med minoritetsfamilier har vært diskutert. Da jeg tok min utdanning som barnevernspedagog, var det ikke mye fokus på dette. Det kan derfor være nødvendig å legge mer vekt på flerkulturelt arbeid i grunnutdanningene. Barne-, - likestilling - og inkluderingsdepartementet (BLD), har barn og unge med minoritetsbakgrunn som satsningsområde, og videreutdanningen *Barnevern i et minoritetsperspektiv* ble lansert i 2008 på høyskolene i Oslo, Telemark, Lillehammer og Finnmark. Tilbudet ble finansiert av BLD og hadde som mål å styrke den flerkulturelle kompetansen i det kommunale og statlige barnevernet. (Berg, Svendsen, & Thorshaug, 2010) Dette er akkurat et slikt tilbud mange barnevernsarbeidere har sett etter, og dette kan være et godt alternativ for dem som synes at de ikke har lært nok om flerkulturelt arbeid og flerkulturell forståelse i grunnutdanningen sin.

Forskning understreker at sosialarbeidere bør ha kunnskap om minoriteters dagligliv og hvordan norsk innvandringspolitikk påvirker de, samt også ha kunnskap om diskriminering, rasisme i samfunnet og være bevisst på majoritetens definisjonsmakt (Bø 2008; Rugkåsa 2008 i Berg m.fl., 2010). I følge NOU (2009:8) bør ansatte i praksisfeltet være i stand til å opptre kultursensitive overfor familier med minoritetsbakgrunn. Det fokuseres på at ansatte i barnevernet skal ha en sensitivitet både i forhold til sin egen og andres kultur, og innse at norske og vestlige verdier bare er en av flere måter å vurdere atferd og oppdragelse på. På den andre siden er det viktig og ikke la det kulturelle perspektivet overskygge sosiale forklaringsfaktorer, og at en må huske på at barnets beste skal være i fokus. Det er viktig å finne balansen mellom kulturelle og samfunnsmessige forklaringer (ibid). Holm-Hansen et al. (2007:10) påpeker at barnevernet har vært kritisert for å være blind overfor andre kulturer, men at dette nå har endret seg. Respekt for annerledeshet og mangfold i dag, er en ledetråd også i barnevernet. Det sentrale her er at barna har det godt, og vi er nødt til å utvide vår mening om hva som er «normalt» (ibid).

1.2 Formålet med undersøkelsen

Formålet med undersøkelsen er å sette fokus på det flerkulturelle barnevernet. Med mer fokus på dette kan en øke kunnskapen, og dermed forebygge fordommer. Dette vil jeg prøve å bidra til gjennom denne undersøkelsen. Etter 22. juli 2011 var det mange som fikk seg en tankevekker og kanskje begynte å reflektere over sine egne holdninger. Terrorhandlingen i Oslo og på Utøya gjorde noe med oss alle og viktigheten av å bekjempe rasisme ble diskutert mer etter denne hendelsen. Hverdagsrasisme er et uttrykk som har blitt brukt. I følge integreringsbarometeret, viser det seg at en av fem respondenter med utenlandsk opprinnelse svarer at de har opplevd diskriminering i løpet av det siste året, og en av fire svarte at de har vært vitne til diskriminering minst en gang. (IMDi, 2012). Dette viser at det er diskriminering blant forskjellige grupper i Norge og at mange kjenner det på kroppen.

Mangel på kunnskap kan være med på å skape fremmedfrykt og rasistiske holdninger. Det er dermed viktig med bevisstgjøring rundt dette temaet, noe som kan gi en samfunnsmessig gevinst. Med mer kunnskap om forskjellige minoriteter og kunnskap om diskriminering av minoriteter, kan det bli lettere å jobbe for en god integrering. Det er ofte slik at majoritetsbefolkningen bruker sin makt til å definere hva som er normalen og hva eller hvem som ikke er en del av den. De som er annerledes blir kalt «de andre», og det er dette som skaper fastlåste stereotyper, som igjen kan skape fordommer. Slike grupper kan bli ekskludert og dette kan dermed bidra til å underbygge diskriminering (Døving, 2009). Dette er mye av grunnen til at jeg har valgt akkurat dette temaet. Vi kan nå langt med større bevissthet om mangfoldet i samfunnet og en positiv innstilling til å samarbeide og jobbe med minoritetsfamilier. I følge IMDi sitt integreringsbarometer, har det blitt større aksept for mangfold når det gjelder innvandrere og deres kultur, men på den andre siden, så er det fortsatt mye skepsis til hvordan det går med integreringen (IMDi, 2012).

Forholdet mellom saksbehandler og klient kan bygge på et ulikt maktforhold, og desto viktigere er det å møte klienten med respekt og gode holdninger i dette arbeidet. På grunn av språk og en ny kultur, kan innvandrerfamilier se på saksbehandleren som mer autoritær enn det etnisk norske gjør. Aamodt i Eide, Qureshi, Rugåsa, & Vike (2009) sier at det ofte er de ressurssterke menneskene som kjenner til sine rettigheter og dermed kan kreve mer av barnevernsarbeideren. De innvandrerne som ikke mestrer språket så godt, og som kanskje

ikke har bodd så lenge i Norge, vet ikke hva de har rett på, derfor har den profesjonelle et stort ansvar for hvordan møtet med den flerkulturelle skal bli.

1.3 Problemstilling

Gjennom denne oppgaven ønsker jeg å finne ut mer om relasjonen mellom barnevernsarbeideren og minoritetsfamilien. Jeg ønsker å finne ut hvilke holdninger og forutsetninger barnevernsarbeideren har til å arbeide med flerkulturelle. Jeg ønsker å undersøke hva barnevernsarbeideren legger vekt på og hva det er de finner utfordrende i møtet med minoritetsfamilier. Videre ønsker jeg å avdekke hva en bør fokusere på for å få til et bedre samarbeid og en bedre relasjon. Mine forskningsspørsmål ble som følger:

1. Hvilke forutsetninger har barnevernsarbeideren til å jobbe med minoritetsfamilier og hvilke holdninger har de til dette arbeidet?
2. Hva vektlegger barnevernsarbeiderne i saksbehandling med minoritetsfamilier?
3. Hva er det barnevernsarbeideren finner utfordrende i dette arbeidet og hvilket fokus bør vi ha for å bedre relasjonen mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilien?

1.4 Begrepsforklaring

Informant:

Jeg har intervjuet 7 barnevernsarbeidere, og disse kommer jeg til å omtale som informanter. Dalland (2007) sier at en god informant er en person som kan svare på de spørsmålene en har og som kan informere om de faktiske forhold. Siden jeg valgte mine intervjuobjekt ut i fra deres kompetanse og bakgrunn, så valgte jeg å kalle de informanter.

Saksbehandler/barnevernsarbeider:

Dette er en offentlig ansatt med formell myndighet til å yte tjenester overfor enkeltpersoner, og en barnevernsarbeider er en fagperson som har myndighet til å gripe inn ovenfor familier. Jeg har intervjuet både saksbehandlere i den kommunale barnevernstjenesten, en informant fra Buf-etat og en informant fra en statlig barnevernsinstitusjon. Siden det ikke bare er saksbehandlere jeg har intervjuet, kommer jeg til å omtale mine informanter som barnevernsarbeidere, da dette blir en fellesbetegnelse.

Barnevern:

Barne,-likestillings- og inkluderingsdepartementet beskriver barnevernet slik: «Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstkår». <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/barnevern.html?id=1058>.

Barnevernet i Norge er inndelt i kommunal barnevernstjeneste, så har vi de statlige etatene Barne,-ungdoms,- og familieetaten (Bufetat) som er inndelt i 5 regioner, så er det barne,- ungdoms,- og familiedirektoratet (Bufdir), deretter har vi Barne,-likestillings,- og inkluderingsdirektoratet (BLD), og det er de som har det overordnede ansvaret for barnevernet i Norge. Vi har også fylkesmannen som har ansvar for å følge opp vedtak, mål og retningslinjer fra regjeringen. Fylkesmannen er statens representant i fylket. Videre har vi Fylkesnemnda som har ansvar for å fatte vedtak om for eksempel omsorgsovertakelse og tiltak for barn og ungdom med atferdsvansker. (<http://www.barnevernet.no/Om-barnevernet1/test2/>)

Innvandrere:

I følge Statistisk Sentralbyrå (SSB), kan vi definere innvandrerbefolkningen på forskjellige måter. Innvandrere er personer som er født i utlandet og har to utenlandsfødte foreldre, og som deretter på et tidspunkt har innvandret til Norge. Så har vi norskfødte med innvandrerforeldre. Her kan det være at foreldrene innvandret til Norge før de fikk barn. Vi hører ofte folk som sier «hun har innvandringsbakgrunn». Dette kan defineres som de som er utenlandsfødte med en norsk forelder, norskfødt med en utenlands forelder eller utenlandsfødt

med norske foreldre, og dette inkluderes også utenlandsadopterte. Flyktninger er de som har fått flyktningstatus av utlendingsdirektoratet og har fått oppholdstillatelse i Norge. En kan også dele innvandrere inn i tre ulike grupper. De som har innvandret til Norge på grunn av arbeid og utdanning, andre på grunn av familierelasjoner eller de som har kommet til Norge som flyktninger. De som er norskfødte, men som har to foreldre med innvandrerbakgrunn, blir også regnet som innvandrere, men en egen gruppe. <http://www.ssb.no/innvandring/>.

Asylsøker:

En person som søker beskyttelse mot forfølgelse fra hjemlandet. Det heter asylsøker frem til personen har fått svar på asylsøknaden sin. Asylsøkere søker om asyl eller oppholdstillatelse i det landet de befinner seg i.

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandring/midtpalte/sentrale-begreper.html?id=589746>.

Flyktning:

De som har rett til beskyttelse etter internasjonale konvensjoner som Norge er bundet av, herunder flyktningkonvensjonen og den europeiske menneskerettskonvensjon. Flyktninger som opprinnelig kom av andre grunner, men senere har fått en flyktningetillatelse er også telt med her. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandring/midtpalte/sentrale-begreper.html?id=589746>.

Enslig mindreårig asylsøker:

En asylsøker som er under 18 år og har kommet til landet uten foreldre eller andre med foreldreansvar. Enslige mindreårige under 15 år får plass på omsorgssentre underlagt barnevernet, og de mellom 15 og 18 år tilbys plass i egne avdelinger tilknyttet ordinære asylmottak. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/tema/innvandring/midtpalte/sentrale-begreper.html?id=589746>.

1.5 Oppbygging av oppgaven

I kapittel 1 redegjør jeg for temavalg og hva som er formålet med oppgaven.

Problemstillingen blir også presentert her, og jeg har med en begrepsavklaring over begreper som jeg kommer til å bruke i oppgaven. Deretter kommer kapittel 2, og der vil jeg avklare konteksten og bakteppe for oppgaven. Det kommer til å inneholde informasjon og fakta som er relevant for leseren å vite før en starter å lese resten av oppgaven. Dette for å gi en introduksjon til det som kommer. I kapittel 3 redegjør jeg for hvilken teori og teoretiske perspektiv jeg kommer til å bruke i oppgaven. Jeg vil også presentere tidligere forskning som har blitt gjort på flerkulturelt arbeid.

I kapittel 4 blir metoden beskrevet, der jeg starter med å presentere forskningsdesign og metode. Videre gjør jeg rede for mitt vitenskapsteoretiske utgangspunkt, som er en hermeneutisk tilnærming som skal hjelpe meg å tolke mine forskningsfunn. Jeg presenterer hvordan jeg kom frem til mitt utvalg og hvordan intervjuprosessen gikk. Til slutt vil jeg presentere min analyse av empiri og vurdere validitet, reliabilitet og konfidensialitet, samt generaliserbarheten i oppgaven.

Kapittel 5 er hoveddelen i oppgaven med analysen av dataene som jeg har samlet inn. Her presenterer jeg mine funn, som er delt inn i kategorier som jeg kom frem til i analysen av empiri i kapittel 4. Analyse og tolkning av mine funn er gjort på grunnlag av relevant teori, tidligere forskning og mine egne erfaringer som jeg har fått gjennom undersøkelsen, arbeid og litteratur. Kapittel 6 blir avslutningen med en oppsummering av undersøkelsen, samt også hvilke tanker jeg har om videre forskning.

Kapittel 2 Et bakteppe

2.1 Innledning

Dette kapitlet danner et bakteppe for temaet i oppgaven. Jeg kommer også til å presentere konteksten som barnevernsarbeiderne arbeider innenfor, da dette er mine informanter. Jeg vil også ta opp en del viktige temaer som har en sentral rolle i resten av oppgaven, som det kan være nyttig for leseren å vite noe om før jeg fortsetter. Først vil jeg si noe om hvordan barnevernet er bygd opp og fungerer, deretter litt historikk om innvandring til Norge, samt innvandringspolitikk, dette siden hovedfokuset i oppgaven er på arbeidet med minoritetsfamilier. Jeg kommer til å si noe om likeverdige offentlige tjenester i forhold til innvandrere og viktigheten av at dette fungerer. Til slutt vil jeg skrive om bruk av tolk, som kommer til å bli en viktig del av min oppgave.

2.2 Barnevernet i Norge

Norge var det første landet i verden som fikk en barnevernlov. Den ble kalt Vergerådsloven, og ble vedtatt i 1896. Målsettingen med denne loven var å hjelpe barn og unge på «avveie» med å få oppdragelse og komme seg på rett kjøl igjen, istedenfor å gi dem straff, som ble gjort tidligere. Dette skulle skje på egne institusjoner. Institusjonene fikk etter hvert alvorlig kritikk, på grunn av at samfunnets interesser kom før barnas behov. De ble oppfattet som foreldrenes og samfunnets eiendom. Til tross for kritikken, kom det ikke en ny barnevernlov før i 1953. Denne loven var bedre utformet, men hadde allikevel mange svakheter på viktige punkt som for eksempel *barnets beste*. Det som gjorde prinsippet svakt, var at muligheten for å bruke skjønn var stor, siden det ikke er satt hva som er barnets beste.

Saksbehandlingsreglene er viktige her, siden prinsippet om *barnets beste*, kan være veldig vanskelig å anvende i praksis. Lov om Barnevernstjenester (Barnevernloven), ble vedtatt i 1992 og trådte i kraft 1.januar 1993. Viktige elementer i dagens barnevernlov er *Barnets beste*, som er et hensyn som skal tas, der barnets beste står for blant annet stabil og god voksenkontakt med kontinuitet i omsorgen. Det andre elementet er *Det biologiske prinsipp*, der det skal bli tatt hensyn til og ha respekt for de biologiske foreldrene. *Mildeste inngrepsprinsipp* er et prinsipp som understreker viktigheten av å prøve ut hjelpetiltak og andre tiltak før en eventuell omsorgsovertakelse. Rettsikkerhet er også noe som det har blitt

lagt stor vekt på de siste årene i barnevernet. Det har blitt lagt vekt på både barns og foreldres rettsikkerhet og det å styrke deres rettigheter som parter, og det blir lagt vekt på at barnet skal få være part i egen sak og ha mulighet til å få en talsperson under saker som hører under fylkesnemndas myndighetsområde (Bunkholdt & Sanbæk, 2008).

Barnevernet i Norge har som oppgave å løse sammensatte oppgaver knyttet både til forvaltningsmessige, barnevernfaglige og samfunnsmessige forhold. Dersom foreldre svikter eller ikke strekker til for å ivareta barnets behov og rett til omsorg, utvikling, vern og beskyttelse, er det barnevernets ansvar og enten sette inn tiltak eller overta omsorgen for barna (Barne-, likestillings, og inkluderingsdepartementet (2011)).

2.3 Innvandring til Norge

Jeg vil først komme med noen statistiske opplysninger om innvandringen til Norge, deretter litt om forskjellene på innvandrerne og litt om hvorfor de kommer eller har kommet til Norge. I følge SSB, var det en innvandringsrekord i Norge i 2011. Det ble registrert 79.500 innvandrere til Norge dette året, derav polakker og baltene stod for 44 prosent av nettoinnvandringen. Hvis vi ser tilbake på 1950-tallet, var det 10 000 personer som innvandret til Norge, i år 2000 var det ca. 40 000 mennesker som innvandret. I 2004 kom EU-utvidelsen, og dermed økte arbeidsinnvandringen i Norge. Da var det hovedsakelig innvandrere fra Polen og de baltiske statene som kom til Norge. De siste årene har det vært rundt 70 000 som har innvandret hvert år. Som nevnt innledningsvis, er det i dag 710 000 innvandrere i Norge, det vil si 547 000 innvandret selv, mens 117 000 av disse innvandrerne er norskfødte med to innvandrerforeldre. Disse to gruppene utgjør til sammen 14 prosent av befolkningen. Det bor innvandrere i alle kommuner i Norge, og Oslo er den kommunen som har flest, med 139 000 noe som utgjør 23 prosent av befolkningen. 44 prosent av innvandrerne i Norge har bakgrunn fra Asia, Afrika eller Sør- og Mellom-Amerika <http://ssb.no/befolkning/statistikker/innvbef>.

Det er ikke bare forskjeller mellom etniske nordmenn og innvandrere. Det er også store forskjeller mellom innvandrerne i Norge. De kommer fra 220 ulike land, og det kan i tillegg være store forskjeller mellom menneskene som kommer fra samme land. Noen har kanskje

vært bønder, sauegjeterer, lærere, arbeidsledige, ingeniører, flyktninger, krigsofre eller barnesoldater (Kaya S., Høgmo, & Fauske, 2010).

Kjønnsfordelingen er det også en forskjell på når det kommer til innvandring i Norge. I følge statistisk sentralbyrå, var det helt klart et mannsoverskudd på 1970-tallet, dette var av ikke-vestlige innvandrere og på grunn av arbeidsinnvandring. Dette har endret seg noe, da på grunn av familiegjenforening og at det har vært en større andel asiatiske kvinner enn menn som har innvandret til Norge. <http://www.ssb.no/innvandring/>

Som nevnt, så er det forskjellige grunner til at mennesker immigrerer til et annet land. De fleste er enten arbeidsmigranter, flyktninger eller innvandrere som har kommet på grunn av familiegjenforening. Flyktningene må sannsynliggjøre at de har kommet på grunn av at de har vært ofre av forfølgelse for å få oppholdstillatelse i Norge. Vi har også sesongarbeidere fra land som Polen og Litauen, de er da ikke innvandrere, men de kan likevel ha en langvarig økonomisk relasjon til Norge. Både de utlendingene som jobber, studerer eller er på ferie, kan være noen av de som bosetter seg i Norge. Dette viser hvor forskjellig innvandrerbefolkningen i Norge er (Eriksen & Sørheim, 2006).

De arbeidsmigrantene som ankom før 1975, kom for å utføre lavtlønnet arbeid, siden det var mangel på arbeidskraft i Norge. Mange av de innvandrerne som kom til Norge da, hadde planer om bare å jobbe i noen år, for så å reise tilbake til hjemlandet sitt. I de fleste tilfellene skjedde ikke dette. Noen av grunnene kan være at de ble tiltrukket av den norske livsstilen og fikk et større forbruk, slik at det ikke var så enkelt å spare så mye penger som de hadde tenkt i utgangspunktet. Mange sendte allikevel penger hjem, dette gjaldt spesielt innvandrere fra Tyrkia og Pakistan. For flyktninger som kom til Norge etter 1980-tallet, er situasjonen noe annerledes. Det ble vanskeligere å få seg jobb nå enn det var før, og mange av de som hadde kommet til Norge i senere tid, var krigsofre, som hadde flyktet fra hjemlandet fordi de ikke kunne bo der. Blant flyktningene, har det vært en økende andel enslige mindreårige flyktninger de senere årene. Mange av dem har traumer og har behov for behandling. Dersom de da i tillegg blir møtt med etnisk diskriminering, er det ikke så lett å finne seg til rette. Mange nordmenn ser ikke på dansker, svensker, briter og tyskere som innvandrere. Dette har noe med at de er «usynlige» innvandrere. En kan ikke se på dem at de er annerledes. Dermed

har ikke vesteuropeere de samme problemene som mørkhudede innvandrere har. Mange tror også at Norge er et enkelt land å komme til, og at innvandrerne har det nesten altfor godt her. Dette fins det ulike meninger om (Eriksen & Sørheim, 2006).

2.4 Innvandringspolitikk

Jeg vil si noe om Norges innvandringspolitikk, og den utviklingen som har skjedd på dette området. Bø (2004) setter lys på den norske innvandringspolitikken, og har blant annet et kritisk blick på hvordan innvandringspolitikken har endret seg i takt med landets interesse. Det vil si, når Norge trengte arbeidskraft, var det lett å komme inn i landet, men dersom Norge på noen måte så på innvandringen som en økonomisk eller kulturell risiko, ble det opprettet restriksjoner som passtvang, krav om arbeidstillatelse og eventuell visumplikt. Også i perioder der arbeidsinnvandrerne ble oppfattet som en trussel for innenlandske arbeidstakere, ble det innført mer restriktive regler. Bø kaller det for en selektiv innvandringspolitikk. Det er også en forskjell på hvem som fikk innvilget besøksvisum eller ikke. På 80-tallet var det 50 prosent av de pakistanske visumsøkerne som fikk avslag, mens det på samme tidspunkt, var langt flere østeuropeere som fikk innvilget sine visumsøknader (ibid).

Berg (2010) har sett på flyktningpolitikken fra 1945 og frem til 2009, og laget en inndeling på fem faser. Hun påpeker her at flyktningpolitikk, innvandringspolitikk og velferdspolitikkk glir over hverandre i denne gjennomgangen. I første fase var det fokus på flyktningarbeid som humanitært arbeid, dette var fra 1945-1978. I denne fasen ble flyktningrådet opprettet som skulle hjelpe nordmenn som hadde blitt flyktninger under krigen og de innvandrerne som hadde kommet til Norge som resultat av krigen. Norge hadde en begrenset innvandring på denne tiden, men innvandretallet steg på 1970 tallet. Da kom det blant annet vietnamesiske og latinamerikanske flyktninger (ibid).

Den andre fasen ble kalt *fra særomsorg til kommunalt ansvar*, og varte fra 1979-1988. Kommunene beskyldte Flyktningrådet for å gi mer hjelp til flyktningene enn nordmenn i samme situasjon, dette gjaldt både økonomisk, praktisk og psykososial hjelp. Som navnet på fasen sier, ble det diskutert om dette var særomsorg eller integrering. Kommunene krevde å få

større innflytelse på blant annet hvem og hvor mange flyktinger som skulle bosettes i kommunen. Denne debatten førte til at flyktingrådet sitt arbeid ble flyttet over til kommunen. Videre ble Statens Flyktningsekretariat (SFS), opprettet. Dette var forløperen til UDI som ble opprettet senere.

Den tredje fasen har Berg (2010) valgt å kalle *statlig asylberedskap – oppbygging av mottak*, og den varte fra 1989-1993. I denne fasen økte asylankomsten i Norge. Etter at SFS ble nedlagt, ble UDI erstatteren. Det ble i tillegg opprettet seks regionskontorer, slik at det lokale arbeidet skulle bli ivarettatt. Det ble organisert slik at flyktingene ble plassert ut til forskjellige kommuner, og alle fylkene tok nå imot innvandrere. Ansvarsfordelingen mellom stat og kommune ble tydeligere i denne perioden.

Den fjerde fasen ble kalt *kollektiv beskyttelse og fokus på tilbakevending*, og dette var aktuelt mellom 1994-2001. Asylankomsten til Norge hadde et oppsving i 1993, mens i 1994 sank ankomstene igjen. Dette var mye på grunn av at det ble innført visumplikt for bosniske borgere. For Bosniere og kosovoalbanere ble det innvilget det som ble kalt «midlertidig beskyttelse på kollektivt grunnlag». Dette betydde at de kunne få bo i Norge så lenge de hadde et beskyttelsesbehov, dersom dette ble opphevet, var intensjonen at de skulle reise tilbake til hjemlandet. Forholdet mellom frivillighet og tvang i henhold til tilbakevending, ble et politisk tema både blant media, flyktinger, innvandrere og kommunale flyktingarbeidere. Dette var mye på grunn av at det var vanskelig å finne seg til rette, men også det å leve i usikkerhet om hva som skulle skje videre.

I følge Jan-Paul Brekke (1999), bestemte myndighetene seg for å satse på både integrasjon og tilbakevending i denne fasen. Det ble kalt det «tosporete løpet». Det var forskjellige meninger om hvordan man skulle ta imot de bosniske flyktingene, siden det var meningen at de skulle vende tilbake til landet sitt. Det ble uansett enighet om at det var best å legge vekt på integrering fremfor isolasjon. Siden situasjonen i Bosnia var usikker, valgte norske myndigheter å føre en politikk som dekket opp for to mulige utfall. Flyktingenes opphold kunne ende med en tilbakevending eller de kunne bli værende i Norge, og dermed kunne de ha utbytte av å ha blitt bedre integrert. Tiden spiller en viktig rolle for begge prosessene. Både for integrasjon i eksil og en eventuell tilbakevending. Flyktingene blir mer og mer integrert

etter hvert som tiden går, og dermed kan en eventuell tilbakevending bli vanskeligere (Berg og Schierup, 1999). I november 1996 ble den kollektive beskyttelsen opphevet og erstattet med at alle bosniske flyktninger i Norge fikk en generell oppholds- og arbeidstillatelse (Berg 2010).

Den siste fasen i Berg (2010) sin gjennomgang av flyktningpolitikken var perioden fra 2002-2009. Den ble kalt mangfold og økt rettsliggjøring. I denne perioden skjedde det store endringer i innvandringspolitikken. Vi fikk tre nye lover, den ene var Introduksjonsloven, som handlet om rett og plikt til norskopplæring for nyankomne innvandrere, så var det Diskrimineringsloven og ny Utlendingslov. Det kom også lov og foreskrifter som har styrket rettsikkerheten til flyktningbarn og enslige mindreårige flyktninger. Videre i denne fasen var det fokus på integrering, der blant annet introduksjonsloven som kom i 2004, bidro til nyankomne flyktninger fikk rett til å få norskopplæring med samfunnskunnskap. Dette skulle være med på å styrke innvandrernes deltakelse i yrkes- og samfunnslivet.

2.5 Likeverdige og offentlige tjenester

Likeverdige og offentlige tjenester har blitt nevnt som satsingsområder av likestillings- og diskrimineringsombudet, kontaktutvalget mellom innvandrerbefolkningen og myndighetene, i tillegg også i organisasjonen mot offentlig diskriminering. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet har også fokusert mye på likeverdige og offentlige tjenester (Djuve, Sandbæk, & Lunde, 2011). Grunnen til at det har vært mye fokus på dette, kan være at det har vært mye innenlands og utenlands flytting i Norge. Dette kan ha ført til utfordringer når det gjelder å dimensjonere tjenestetilbudet. Utfordringer her kan være at språk og manglende kjennskap til velferdssystemet har vært med på å hindre at de offentlige tjenestene blir like tilgjengelige for alle. Vi har fått et språklig og kulturelt mangfold, som gjør at vi må tenke annerledes, kartlegge behov og tilrettelegge tjenestene. En kan dermed si at utviklingen mot et flerkulturelt samfunn, byr på en del utfordringer til de etablerte institusjoner (Djuve, et al., 2011).

Men hva er egentlig likeverdige og offentlige tjenester? I følge NOU (2011:12) sies det at det skal være et likeverdig tjenestetilbud til alle innbyggerne i landet, alle skal ha lik tilgang til

offentlige tjenester og institusjoner. Alle tjenestene skal ha lik kvalitet på tjenestene og i tillegg skal sluttresultatet være like godt for alle. I følge Likestillings – og diskrimineringsombudet (LDO) er likeverdige tjenester noe annet enn like tjenester, dersom tjenestene var like, kan det føre til et systematisk dårligere tjenestetilbud. Dette på grunn av at alle har ulike behov (Djuve, et al., 2011). Jeg tolker dette dit hen, at selv om alle tjenestene skal gi det samme tilbudet til alle, skal ikke alle tjenestene være like, siden alle er forskjellig og har forskjellige behov. En må tilpasse tjenestene og se behovet til den enkelte bruker.

I følge LDO, så må følgende faktorer være til stede for at en virksomhet utfører likeverdige og offentlige tjenester:

Ansvarlig ledelse, reel brukerinnflytelse, kunnskap om diskriminering og hva det vil si å jobbe likeverdig, en reel tilgang til tjenesten, relevant og forståelig informasjon og kommunikasjon som tar folk på alvor. (<http://www.ldo.no/no/forebygg/Likeverdige-offentlige-tjenester/Hva-er-likeverdige-tjenester/>).

2.6 Bruk av tolk

Som Berit Berg (2011) påpeker, så henger språk og kultur nært sammen. Ord og begreper skapes ofte på bakgrunn av hvor en kommer i fra og behovene vi har for å uttrykke oss. Vi uttrykker oss på forskjellige måter og da er det viktig å ha en tolk som oversetter dette og gjør det på en profesjonell måte. På den andre siden sier Berg at det ofte blir overfokuset på de kulturelle forskjellene, og at dette kan ta fokuset vekk fra det som saken egentlig dreier seg om. Det kommer også frem at det er en viss skepsis rundt det å bruke tolk, og det er stort sprik mellom tolkebruk som blir anbefalt innenfor tolkefeltet i forhold til det som blir gjort i praksis i store deler av den offentlige sektor (ibid).

Det finnes et eget tolkeregister, der man gå inn se på tolkens kvalifikasjoner. Det er det IMDi som har ansvar over, og det fungerer slik at alle kan gå inn å se en oversikt over tolkene og deres kvalifikasjoner som er inndelt i fem kategorier. Den ene er statsautoriserte tolker med semesteremne, så er det statsautoriserte tolker med grunnleggende tolkeutdanning, deretter tolker med lavere kvalifikasjoner som personer uten formell kompetanse, men har bestått tospråklig test og innføringskurs i tolkens ansvarsområde.

<http://www.tolkeportalen.no/no/Om-Nasjonalt-tolkeregister/>. I følge en undersøkelse gjort av IMDi, var det svært få som hadde hørt om Nasjonalt tolkeregister. Kun 15 prosent som ble spurt i denne undersøkelsen hadde hørt om det (IMDi, 2008). Dette kan vise at ikke mange har benyttet seg av denne tjenesten.

Kapittel 3 Tidligere forskning og teoretiske perspektiver

3.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg først si noe om hva som har blitt gjort av forskning med relevans for flerkulturelt barnevern. Dette vil være forskning som kan ha en betydning for min oppgave, og som kan være med på å forsterke eller belyse mine funn. Det er begrenset med forskning på emnet flerkulturelt barnevern. I evalueringsrapporten om videreutdanningen i flerkulturelt barnevern er dette et av hovedpunktene. Deltakerne etterstrebet mer litteratur knyttet til flerkulturelt barnevernsarbeid. Det finnes mye litteratur om kultur, men mindre praksisrelevant litteratur (Berg, et al., 2010). Videre skal jeg presentere de teoretiske tilnærmingene som jeg har valgt for å belyse mitt tema. Dette er tilnærminger som jeg ser på som relevante for hva som blir presentert videre i analysen. Jeg kommer til å ta for meg kulturperspektivet, maktperspektivet, integreringsbegrepet og videre vil jeg si noe om barneperspektivet.

3.2 Tidligere forskning om flerkulturelt barnevern

Det kan være relevant og nødvendig å se på hva tidligere forskning sier om flerkulturelt arbeid. Det kan være med på å gi et større perspektiv og mer forståelse. Jeg vil først se på hvilke studier som har blitt gjort om relasjonen mellom saksbehandler og minoritetsforelder og også om kommunikasjon og språkproblemer. Deretter vil jeg se på hva forskningen sier om flerkulturell kompetanse blant barnevernsarbeidere.

Holm-Hansen m.fl. (2007) påpeker i sin rapport om *flerkulturelt barnevern*, at barnevernet nå får nye utfordringer i forhold til skjønnsutøvelse. Respekt for mangfold og at vi er forskjellige i dag er fastsatt som en ledetråd i barnevernet, og dermed må barnevernet kunne tenke annerledes og i tillegg tørre å utvide begrepet *normalt*. For hva er vel normalt i en familie? Vi har mange forskjellige typer familier i Norge, og like mange forskjellige familier er det blant innvandrere i Norge. Det er viktig og ikke bli fastlåst på måten man tenker på. Kan en ting være bra for et norsk barn og noe annet være bra for somaliske barn? Det krever mye refleksjon rundt dette arbeidet i barnevernet. Holm- Hansen ser her en sammenheng mellom velferdsdebatten og integrasjonsdebatten, det er nødvendig å tenke i de baner at ikke-vestlige innvandrere ikke er så fremmede allikevel, men at en kan forklare deres annerledeshet med

deres erfaringer, verdier og slektskap. Ved å bruke argument fra integrasjonsdebatten, kan en komme et steg nærmere et kultursensitivt barnevern.

Det å jobbe i barnevernet innebærer krevende arbeids- og samfunnsoppgaver. En må derfor ha nok kunnskap for å kunne gjøre en god jobb. En må ha innsikt i arbeidet, god dømmekraft, være kreativ, problemløsende og kunne besitte etiske holdninger. I følge NOU 2009:8 og den pedagogiske kompetanseteorien, kan man dele barnevernsarbeideren sin kompetanse inn i fem forskjellige kategorier. De er:

- Ferdighetskompetanse
- Kognitiv kompetanse
- Etisk og moralsk kompetanse
- Sosioemosjonell kompetanse
- Holdningskompetanse

Ferdighetskompetanse vil si å ha kompetanse til å fungere i det daglige liv og til å ta vare på seg selv. Kognitiv kompetanse blir beskrevet som å ha en kulturkompetanse som innebærer kompetanse om samfunnet, kultur og natur. Det handler også om å ha innsikt i egen læringsprosess. Etisk og moralsk kompetanse handler om å ha som mål å være et troverdig menneske og leve i samsvar med grunnleggende verdier og normer. For å ha denne kompetansen, så krever det empati, vilje og innsikt. Den sosioemosjonelle kompetansen innebærer å kunne de sosiale normene og spillereglene og det å kunne kontrollere egne impulser og følelser. Dette er viktig for å kunne skape stabilitet og sosialt fellesskap. Holdningskompetanse omhandler mange personlige grunntrekk som gjør en bevisst på det arbeidet en gjør. Det kan være viktig å ha konstruktive holdninger til både seg selv, om andre og det arbeidet som en gjør. (NOU, 2009:8)

Utredningen gir videre uttrykk for at tre års utdanning ikke gir tilstrekkelig med kompetanse når det kommer til studiebredde og fordypningsmuligheter. Dette blir dermed en utfordring for studiemiljøene å lage et utdanningstilbud som er tilstrekkelig og har god nok kvalitet. Det blir satt fokus på at barnevernsarbeideren skal ha både:

- Personlig kompetanse,
- Kommunikativ kompetanse
- Faglig kompetanse
- Forvaltningskompetanse
- Profesjonell kompetanse

Personlig kompetanse vil si at barnevernsarbeideren har gode samhandlingsferdigheter og kan skape gode samtaler og en god relasjon selv i vanskelige situasjoner. Videre blir det lagt vekt på at barnevernsarbeideren skal ha god faglig kompetanse, som her menes en forskningsbasert kunnskap, der man holder seg oppdatert på det som har relevans for barnevern.

Forvaltningskompetanse er også en viktig del av det å ha en profesjonell kompetanse i barnevernet. Dette innebærer at barnevernsarbeideren har kompetanse til å kunne ta juridiske og skjønnsmessige avgjørelser, som da vil si både avgjørelser som i følger av loven og avgjørelser som en tar selv ut i fra sakens innhold (ibid).

I en stortingsmelding av barne- og ungdomsvernet blir det satt fokus på at barnevernsarbeideren må ha kunnskap innenfor etikk og moral. En må også ha kompetanse om omsorgssvikt, foreldre med psykiske lidelser, unge med atferdsvansker, med mer. Alt dette er viktig å ha kunnskap om, men jeg bemerker meg at det ikke står noe om viktigheten av å ha en kulturforståelse og kultursensitivitet.

<http://www.regjeringen.no/Rpub/STM/20012002/040/PDFA/STM200120020040000DDDPDFA.pdf>.

Bente Aadnesen har skrevet en doktoravhandling om samhandling mellom saksbehandlere i barnevernet og foreldre med minoritetsetnisk og muslimsk bakgrunn. Hun begrenset det til saker vedrørende unge jenter. Aadnesen (2012) har intervjuet både saksbehandlere i barnevernstjenesten og foreldre med minoritetsbakgrunn som har erfaring fra undersøkelse i barnevernet. Det kan være interessant å se på hvordan minoritetsforeldre ser på samhandlingen med barnevernet, siden jeg skal fokusere på barnevernsarbeideren sitt syn, i min undersøkelse. Analysen i denne avhandlingen er delt inn i to, det er saksbehandlernes beskrivelser av samhandling med foreldrene og foreldrenes opplevelser av relasjonen til saksbehandlere.

Hovedfunnene i den første delen av undersøkelsen handlet om saksbehandlerne sine rutiner på å gi informasjon til minoritetsforeldrene. De mente at de informerte alle foreldrene om arbeidet i en barnevernssak, men det virker litt tilfeldig hvilken informasjon som ble gitt til foreldrene. Mange av saksbehandlerne hadde også en essensialistisk kulturforståelse, der de omtalte foreldrene som «de andre», og overså variasjoner blant foreldre med minoritetsetnisk og muslimsk bakgrunn. Flere saksbehandlere sier også at de mangler en kontroll på språklig og innholdsmessig forståelse av informasjonen de gir til foreldrene. Det var veldig mange av foreldrene som svarte ja på om de hadde forstått hva som ble sagt, mens flere av saksbehandlerne ikke trodde at dette var tilfellet. Det ble i tillegg brukt formuleringen: «skjønner du hva jeg mener?», og dette er i følge Aadnesen ikke noe som oppmuntrer foreldrene til å fortelle om sin manglende språkforståelse. Det kom i tillegg frem at det mange steder ikke er noen rutiner på bruk av tolk og at dette er opp til saksbehandlerne selv og ordne. Dette til sammen viser en begrenset foreldredeltagelse og innflytelse i saksbehandlingen (Aadnesen, 2012).

Foreldrenes opplevelser av relasjonen til saksbehandlerne er preget av både tillit og mistillit. Å bli møtt med respekt og oppleve tillit til barnevernet handler om sensitivitet og kultursensitivitet i saksbehandlers kommunikasjon. Det varierte om foreldrene fikk denne tilliten, og om de ble sett, hørt og fikk anerkjennelse fra saksbehandleren. Det kom i tillegg frem i undersøkelsen at de sakene der foreldrene selv hadde meldt sin sak til barnevernet, beskriver foreldrene selv at de har vært deltagende og hatt innflytelse, mens i de sakene der andre hadde meldt fra til barnevernet, beskriver foreldrene at det var vanskelig å få gehør for sine synspunkter.

Det kom også frem at en saksbehandler kom på hjemmebesøk til en familie uten tolk, der det helt klart var bruk for det. Faren, som saksbehandleren snakket med, kunne ikke lese, så dermed ble kommunikasjonen veldig vanskelig. Det gikk flere måneder før saksbehandleren fant ut at faren ikke kunne lese, det var datteren som fortalte dette. Her hadde saksbehandleren tatt noen «snarveier», som fikk store konsekvenser for barnevernets vurdering av fars omsorgskompetanse. Det ble ikke satt av tid til å finne ut hvilke språkferdigheter faren hadde, og dermed ble det mange misforståelser og far ble til tider veldig sint og frustrert.

Det kommer frem i undersøkelsen til Aadnesen (2012) at dersom saksbehandlerne hadde hatt mer tid på seg enn de tre månedene som de har til rådighet i en undersøkelse, kunne de ha gjort en bedre jobb på å sikre om informasjonen som foreldrene mottar, faktisk blir forstått. De sier at dette er noe som krever tid, en skal for det første få en god relasjon til foreldrene som ofte er skeptiske og redde, deretter skal en motivere de til å bruke tolk, noe som de ofte mener er unødvendig.

Marie Florence Moufack har gjort en undersøkelse om ikke-vestlige foreldres opplevelse og erfaring med barnevernstjenesten. Hun har i likhet med Aadnesen intervjuet både saksbehandlere i den kommunale barnevernstjenesten og foreldre med minoritetsbakgrunn, men i hovedsak har hun undersøkt hvilken opplevelse minoritetsforeldre har av barnevernet. Hun har benyttet et flermetodedesign og brukt både kvalitativ og kvantitativ metode. Det kom frem både positive og negative opplevelser fra minoritetsforeldre som har vært i kontakt med barnevernet. Mange nevnte at de var redde før det første møtet, siden de ikke visste hvem barnevernet var. Mange opplevde stress, og en informant fikk sjokk da barnevernet kom for å ta babyen hennes. Dette kan tyde på dårlig kommunikasjon fra barnevernet sin side. Det kom også frem flere misforståelser i denne undersøkelsen, spesielt blant ikke-vestlige innvandrere. Det var flere av de ikke-vestlige foreldrene som ikke hadde kjennskap til barnevernet. De hadde i tillegg en dyp redsel for offentlige myndigheter, og så på de som kontrollører med mye makt (Moufack, 2010).

Noen andre av informantene ble positivt overrasket over det første møtet med barnevernet, og en informant sa at barnevernet ikke var så ille, han mente at de ikke var som politiet og at de var der for å hjelpe. Noen fortalte at bytting av saksbehandler, der en måtte fortelle historien sin om og om igjen, ga dem mye usikkerhet. Minoritetsforeldrene syntes at en er heldig dersom en møter en bra saksbehandler. Dette ble nemlig ikke sett på som en selvfølge. Det blir også sagt fra foreldrene at de er opptatt av om barnevernsarbeideren har kompetanse og livserfaring. Ut i fra undersøkelsen, la foreldrene mer vekt på om saksbehandlerne hadde livserfaring enn om de hadde faglig tyngde. Mange av informantene syntes det var frustrerende med saksbehandlere som selv ikke hadde barn og som de da mente ikke forstod dem.

Foreldrene syntes i tillegg at det burde være et kontrollorgan for barnevernet, et organ som var objektivt, siden barnevernet hele tiden beskytter seg selv og skal «ha alt på det rene». Moufack skriver at det skal sies at fylkesmannen og fylkesnemnda er klageinstanser for de som ikke er fornøyd med saksbehandlingen, men at det er flere som har vært inne på dette at barnevernet skulle hatt et kontrollorgan. Det er politikere som har sagt at dette kan styrke tilliten til barnevernet og dermed bedre samarbeidet. Foreldrene sier også at det kreves mye av de som foreldre. Et eksempel på dette er at de føler det kreves at barna har både ski og skøyter hjemme, siden disse aktivitetene arrangeres på skolen. De sier det er vanskelig å kunne bidra med barnas fritidsaktiviteter når de ikke kan språket så godt. Det å kunne majoritetsspråket mener Moufack er en viktig forutsetning i forhold til deres rolle som foreldre. En må kunne kommunisere med skole, barnehage, helsesøster og i denne sammenheng også barnevern. Det er viktig i forhold til å kunne bidra i samfunnet.

Det kom også frem i denne undersøkelsen at foreldrene har problem med å forstå de ulike instansene, hvem de forskjellige etatene er, og hvem det er som gjør hva. Saksbehandlerne sier også at det er ikke bare minoritetsfamiliene som er utfordrende, det er det offentlige hjelpeapparatet. Et annet funn i undersøkelsen var at alle informantene som har vært i kontakt med barnevernet, har forskjellige opplevelser og meninger om denne relasjonen, uavhengig av hvor de kommer fra. Det er altså en stor variasjon i både hva de synes om barnevernet og hvilke sammensatte problemer de har.

Moufack har i sin undersøkelse også intervjuet saksbehandlere, og det kom frem at deres største utfordring i arbeid med minoritetsfamilier var tid og ressurser. De skulle gjerne hatt mer tid til hver enkelt sak, i likhet med saksbehandlerne i Aadnesen sin undersøkelse. Kommunikasjon, språk og systemforståelse blir også nevnt som utfordringer her. I denne undersøkelsen var det 2 av 4 saksbehandlere som mente at det var viktig å fokusere på å få et mer kultursensitivt barnevern. Barnevernsarbeiderne forstod begrepet *kultursensitivitet* som at en kunne «skylde» på kultur som en grunn for omsorgssvikt og godta mer i saksbehandling fordi de har en annen kultur. Moufack mener at det ikke er det kultursensitivitet handler om. Hun mener det handler mer om å ha kunnskap og forståelse for andre kulturer (Moufack 2010).

Som allerede nevnt, er det gjennomført en evaluering av en videreutdanning som heter *Barnevern i et minoritetsperspektiv* (Berg et al., 2010). Oppdragsgiverne til denne evalueringen er Barne-, likestillings-, og inkluderingsdepartementet, som har finansiert utdanningen. Evalueringen fokuserer på å finne ut av deltakerens faglige utbytte, pensum, studieplan og hvordan organiseringen og gjennomføringen av videreutdanningen har vært. Dette for å kunne forbedre utdanningen til en eventuell videreføring og utbygging av studietilbudet. Som metode i denne undersøkelsen ble det brukt ulike metoder i gjennomgangen av dokumenter som var tilknyttet videreutdanningen. Det ble brukt kvantitativ spørreundersøkelse av både deltakere og arbeidsgivere, samt kvalitative intervjuer med deltakere, arbeidsgivere, fagansvarlige, representanter fra BLD fagansvarlige og avdelingsledere på høyskolene og representanter fra andre høyskoler.

Det som var relevant for meg å se på i denne evalueringen her, var hva deltakerne syntes om videreutdanningen. Hvorfor de valgte den, hva de fikk ut av dette årsstudiet og hva de syntes var bra eller dårlig. Det kommer frem i evalueringen at studentene valgte etterutdanningen for å øke kompetansen sin og hadde et ønske om en faglig ramme for praktiske erfaringer. Mange av deltakerne hadde yrkeserfaring før de begynte på studiet, da 58 prosent hadde mer enn fem års yrkeserfaring og 88 prosent arbeidet i offentlig sektor. Flertallet av deltakerne var fornøyd med videreutdanningen, både når det kom til innholdet i pensum, seminar, forelesninger, oppgaver og hjemmeeksamen. Noe av det deltakerne var særlig fornøyd med var at de fikk økt kunnskap om sentrale begreper, bevissthet rundt egne holdninger og kritisk bruk av metoder og modeller. I tillegg syntes deltakerne at de fikk en økt bevissthet om sin profesjonelle rolle og forståelse for mangfoldet av familie- og oppdragelsesmønstre. Berg m.fl. (2010) mener imidlertid at temaet kultur har fått en stor plass i utdanningen, dette på bekostning av maktperspektiver, i tillegg kunne det vært større fokus på flyktningsspesifikke spørsmål.

Både deltakerne og deres arbeidsgivere vurderer videreutdanningens arbeidsrelevans som høy. Kompetanseområder som nevnes som viktige er: forståelse og kompetanse om kultur, sensitivitet, maktrelasjon mellom majoritet og minoritet, minoriteters perspektiv, verbal og ikke-verbal kommunikasjon, tolkebruk, bevisstgjøring rundt egne holdninger og verdier,

barneoppdragelse, syn på barndom og familieliv og enslige mindreårige asylsøkere. Et stort flertall av deltakerne i undersøkelsen sier at det er sannsynlig at de vil anbefale videreutdanningen til andre. Berg m.fl mener at utdanningen kan bidra til å få et barnevern som kommer nærmere målsettingen om et likeverdig tjenestetilbud for alle uansett bakgrunn. Videre er det viktig å jobbe mer med bevisste rekrutteringsstrategier, knytte sterkere bånd mellom arbeidsgivere, ansatte og høgskolene (Berg, et al., 2010).

Fylkesnes (2011) har gjennomført en undersøkelse om gode arbeidsrelasjoner i det flerkulturelle barnevernet, og har noen funn på blant annet bruk av tolk. Saksbehandlere som ble intervjuet sa at det var helt nødvendig å bruke tolk i arbeidet som de gjorde. De fokuserte på at det var viktig å bruke samme tolken, siden dette trygget klienten, som da slipper å fortelle sin historie til mange forskjellige tolker. Det kom også frem at forholdet mellom tolk og klient var viktig for klienten. Det skaper mer tillit, og det blir lettere å fortelle sin sensitive historie. Saksbehandlerne la vekt på å sjekke om informasjon hadde blitt forstått hos foreldrene. Det kom også frem av den ene informanten at det lett kan konstrueres et feilaktig bilde av minoritetsforeldrene. Dette på grunn av at språket kan gjøre at de ikke får formidlet det de vil, så kan ressursene som de faktisk har, bli lite synlige.

Saksbehandleren, som selv har erfaring med å snakke et annet språk, sier at mange saksbehandlere kan se på klientene som dumme, mye på grunn av dårlige norskkunnskaper, og de får dermed ikke uttrykt seg slik de skulle ønske. I forhold til forskjellige oppdragelsesstiler, var det foreldre som syntes det kunne bli utfordrende når saksbehandler kom med tips som å si unnskyld til sine barn og gi dem ros. Dette følte litt unaturlig for de foreldrene som hadde en autoritær oppdragelsesstil. Videre sa samme forelder at hun var glad for veiledningen de hadde fått, og forstod da mye mer av hvordan norsk oppdragelsesstil var. Saksbehandlerne som ble intervjuet i denne undersøkelsen brukte mye tid på å forklare, informere og sjekke om informasjonen ble forstått i saker med minoritetsfamilier (Fylkesnes, 2011).

3.3 Kulturperspektivet

Thomas Hylland Eriksen diskuterer i sin bok «Flerkulturell forståelse», to ulike synspunkter på kultur. Den ene retningen er å forklare kultur med de skikker, verdier og væremåter vi har i dag og som vi har blitt lært gjennom generasjon til generasjon. Den andre retningen definerer kultur ut i fra noe som gjør kommunikasjon og gjensidig forståelse mulig her og nå. En kan kalle disse to retningene for det essensialistiske kultursyn og det relativistiske kultursyn. Den førstnevnte retningen kan en beskrive med ordene «røtter og skjebne» og den andre retningen handler om «impuls og valg».

Berg m.fl (2010) forklarer kulturbegrepet i forhold til arbeid i barnevernet ved hjelp av et essensialistisk og et relativistisk kultursyn. Dersom man bruker det essensialistiske kultursynet, vil det si at barnevernsarbeiderens vurdering blir sett i lys av deres bakgrunn og hjemlandet de kommer i fra. En vil vurdere ut i fra beskrivelsene av de etniske gruppene, og forholde seg til minoritetsfamiliene med utgangspunkt i de kunnskapene. Ifølge dette synet på kultur, kan faktorer som klasse, kjønn, inntekt, bomiljø, alder og utdanning lett bli oversett. Den andre retningen, der man har et relativistisk kultursyn, vurderer man saker ut i fra nåtidens kultur. Kultur blir med dette synet, påvirket av impulser og valg.

Barnevernsarbeideren skal med dette perspektivet, vurdere minoritetsfamilien ut i fra deres aktuelle utfordringer og ikke deres bakgrunn (Berg m.fl., 2010). På mange måter kan dette siste kulturperspektivet være bra, siden vi forholder oss til de aktuelle utfordringene som er med denne familien.

Skytte (2008) har tre perspektiver på kulturforståelse. Det er evolusjonistisk , relativistisk og kontekstuell kulturforståelse. Den førstnevnte, evolusjonistisk kulturforståelse, vil si at en har rangert noen mennesker høyest oppe i utviklingshierarkiet, og de har dermed en høyere samfunnsutvikling enn andre. Det er flere land i Europa som har denne holdningen minoritetsgrupper i deres eget land. Et eksempel på en minoritetsgruppe som har blitt diskriminert av den norske staten, er de norske samene (Garsjø i Skytte 2008). Gjennom et slikt syn ser en også på det å vokse opp i Norge som etnisk nordmann, som den mest utviklende og verdifulle måten å vokse opp på.

En relativistisk kulturforståelse, som jeg har vært inne på tidligere, vurderer ikke samfunnsutviklingen med samme målestokk, slik som den evolusjonistiske kulturforståelsen. Istedenfor bygger den på en oppfatning om at alle kulturer har sine egne unike historier, og at en ikke kan generalisere en kulturell utvikling. Innenfor den relativistiske kulturforståelsen finner vi den essensialistiske kulturforståelsen. Den ser på kultur som avgrensede, lukkede universer med sine verdier og tradisjoner som blir ført videre til neste generasjon. De forestillingene som dette synet står for, har en tendens til å betrakte kultur som homogen og de individer som er en del av denne kulturen, blir oppfattet som gjennomsnittsrepresentant for sin spesifikke kultur. Kulturrelativismen har i stor grad mistet betydning i kultur- og samfunnsforskningen, dette på grunn av at det ikke lenger lar seg gjøre å etablere presise grenser mellom forskjellige kulturer. Til tross for dette kan det være lett å ha en kulturrelativistisk tankegang innenfor sosialt arbeid med barnefamilier. Sviktende omsorgskompetanse kan lett bli forklart med kulturelle eller religiøse kjerneverdier i miljøet til klienten.

I følge den kontekstuelle kulturforståelsen, så skiller de kulturelle trekkene som får betydning for etnisitet, ulike grupper fra hverandre. Dette gjør menneskene selv ved å bruke disse trekkene som tegn på forskjeller dem i mellom. De etniske forskjellene forstås ikke som objektive, men subjektive og folk her er overbevist om at de subjektive forskjellene eksisterer. Det dannes da grupper ut i fra dette, og dersom de involverte for eksempel mener at religion er viktigere enn hudfarge, så vil de etniske grensene følge dette. Det kan eksempelvis være en grense mellom islam og kristendom. Det som kjennetegner kontekstuell kulturforståelse, er at det som oppfattes som «spesifikke kulturtrekk» ved noen som har kommet til Norge som innvandrere, ikke nødvendigvis er et spesifikt kulturtrekk. Dette kan ha utviklet seg og kommer stadig til å utvikle seg i samspill med det konkrete lokalsamfunnet som personen inngår i (Skytte, 2008).

I følge Eriksen og Sørheim (2006) kan kulturbegrepet skape misforståelser når man skal forklare vanskelige situasjoner og andre utfordringer i arbeidet med minoritetsfamilier. Ved å si at *det er fordi de har en annen kultur*, kan dette lett overforenkles og tilsløre vanskelige situasjoner som oppstår i en relasjon med noen som kommer fra en annen kultur. Det kan være helt andre grunner til en eventuell konflikt, og grunnen er ikke nødvendigvis at det er en kulturforskjell.

Kultur kan også fremstå som det menneskene har tilegnet seg i et samfunn. Det kan være tanker, kunnskaper eller ferdigheter. Siden kultur er samfunnsbasert, så kan det være mange forskjellige delkulturer innenfor samme kultur eller land, dette på grunn av at innvandrere utvikler seg forskjellig i det nye landet de kommer til. Noen legger fra seg skikker og tradisjoner fra hjemlandet mer enn andre og det er forskjell på hvilket nettverk de bygger opp. Noen får mange norske venner, mens andre holder seg kanskje mest sammen med mennesker fra sitt eget hjemland. Alle får i tillegg forskjellig oppdragelse, og det varierer hva foreldrene legger vekt på. Som Eriksen og Sørheim var inne på, så kan kulturbegrepet være litt «skummelt» å bruke. Vi burde ikke forklare alt med kultur og si at det er store forskjeller mellom kulturene våres. For er det slik at kultur er en fellesbetegnelse på hvordan folk er, ser ut, hva de mener og hva de tror på? Er kultur noe vi har? En kan ikke si at dersom en har samme språk, så har man lik kultur. Det er ikke sikkert at de som kommer fra Oslo føler at de har så mye til felles med noen som kommer fra en fiskerbygd i Nord-Norge. Kanskje har en som kommer fra Oslo likere væremåte og likere verdier med noen som kommer fra en storby i Europa. Nordmenn kan ha forskjellige kulturer innenfor sitt land på grunn av avstander, ulike omgivelser og ulike muligheter. Disse variasjonene kan bli enda tydeligere i land som er større enn Norge (ibid).

Hva er innvandrerkultur? Ifølge Sørheim og Eriksen (2006), så er dette et veldig upresist begrep. Det er ikke riktig å bruke dette begrepet om alle innvandrerne i Norge, når de kommer fra forskjellig kontinent, har fire-fem forskjellige religioner og dessuten snakker over hundre forskjellige språk. Alle innvandrerne i Norge er forskjellige, og selv om mange tror at de holder på alle sine skikker og sin kultur, så har de fleste «gitt opp» mye av det de hadde og det de praktiserte i hjemlandet sitt. Det eneste disse innvandrerne har til felles er at de ikke er født i Norge og at mange ikke ser norske ut, på forskjellige måter.

Mange snakker om etniske grupper eller etnisitet når en snakker om kultur. I følge Holm-Hansen m.fl (2007) handler etnisitet om tilhørighet og gruppeidentitet. For å se begrepet i forhold til kultur, så handler kultur mer om holdninger og atferd. Folk som tilsynelatende kommer fra samme etnisk gruppe, trenger nødvendigvis ikke om å ha samme kultur.

Kultursensitivitet er også et begrep som blir brukt ofte. I følge Holm-Hansen handler dette om hvor flinke de ansatte er til å snakke med minoritetsfamiliene, stille de rette spørsmålene og hvor åpen man er i forhold til å møte nye tanker, væremåter og holdninger. Det handler også om å anerkjenne forskjeller uten å fordømme. Kulturkompetanse og kultursensitivitet går litt i hverandre, siden kulturkompetanse er den kunnskapen som hver enkelt har om ulike kulturers særtrekk. Videre sier Holm-Hansen at en trenger både kulturkompetanse og kultursensitivitet som barnevernsarbeider. Dersom en har bare kulturkompetanse er det lett å analysere familien statisk istedenfor å fokusere på den faktiske saken og på de spesifikke problemene som familien har. Et eksempel på dette kan være dersom man tar avgjørelser på grunnlag av vietnamesiske tradisjoner og muslimske skikker istedenfor å ha en åpen innstilling til den konkrete situasjonen og de faktiske problem som familien måtte ha. Har en i tillegg en kultursensitivitet når man går inn i dette arbeidet, har man dermed en innstilling og væremåte som gjør at en møter familien på en åpen måte uten å forhåndsdomme eller generalisere. I tillegg er det lettere å gå inn i arbeidet med en kultursensitiv holdning når man har kulturkompetanse. Et kultursensitivt barnevern kan hjelpe både barnevernsarbeideren og klientene til å kommunisere bedre (Holm-Hansen, et al., 2007)

Eriksen og Sørheim (2006) har tematisert hva vi legger i kulturelle forskjeller. Alle mennesker har naturlige og biologiske behov, men det er hva en gjør ut av disse behovene, som former vår kultur. Kulturen vår har eksempelvis lært oss hvordan vi skal spise, hva vi spiser og hvem vi spiser sammen med. Dette varierer fra kultur til kultur. I noen kulturer spiser de ikke svinekjøtt, i noen kulturer er det de eldste som spiser først, mens i noen andre kulturer er det viktigst at barna får mat først. Det er også stor forskjell på hvordan vi tilbereder maten.

Det er stor forskjell på sosioøkonomiske forhold og hva vi ser på som fattig i Norge og hvordan de ser på det å være fattig i Afrika. Det er snakk om hva vi er vant med i den kulturen vi kommer fra og hvilke behov vi har. Det som er viktig her er at «behov» blir definert på forskjellige måter, alt etter hvilken kulturbakgrunn en har. I Norge har vi «behov» for veldig mye. Kulturen vår er ikke bare lært, men den overføres fra generasjon til generasjon. Samtidig så forandrer de forskjellige kulturene seg veldig fort i vår tid. Vi blir påvirket av hverandre, massemedier og vi reiser mer enn før. Eriksen og Sørheim (2006), bruker også begreper som etnosentrisme, som betyr å vurdere fremmede skikker og verdier ut

i fra sin egen kultur og hva en selv mener. Det motsatte av dette begrepet er kulturrelativisme, som jeg har nevnt tidligere. Dette er en tenkemåte der alt mennesket gjør, må forstås i sin egen kontekst og kultur. Det beste her for en barnevernsarbeider, kunne vært å finne en balanse mellom disse to måtene å tenke på. En trenger ikke å tenke kun ut i fra mennesket sin kultur, men heller ikke bare ut i fra vår egen kultur. Eriksen og Sørheim mener at det er vanlig at nordmenn ofte har en kulturrelativistisk holdning overfor innvandrere, der jo likere innvandrere er nordmenn, jo «bedre» er de.

3.4 Maktperspektiv

Eriksen og Sørheim (2006), sier noe om maktforskjeller og migrasjon. Det er lett for nordmenn å glemme at migrasjonsstrømmene går begge veier. Nordmenn flytter til andre land i verden, men det er i midlertidig store maktforskjeller på strømmen fra nord og strømmen fra sør. Dersom en afrikaner kommer til Norge, forventes det at personen skal lære norsk og norske skikker med en gang, men det blir ikke forventet det samme av en nordmann som kommer til Afrika. Nordmenn som oppholder seg i fattige land driver ofte med misjon, bistand, handel og diplomati. Dette betyr at de hører til eliten og nyter en levestandard som er langt over det gjennomsnittlige i landet. En kan på en måte si at når en nordmann kommer til Afrika kan han gjøre karriere der på norske premisser, mens en afrikaner må gjøre karriere på norske premisser i Norge, og dette er mye vanskeligere. Dette kan være viktig å ta med seg når man skal jobbe med flerkulturelt arbeid i Norge, det kan være viktig å være ydmyk overfor minoritetsfamilier for å skape en god relasjon. Det å prøve å jevne ut maktfordelingen mellom nordmenn og innvandrere blir veldig sentralt i flerkulturelt arbeid, siden det er nordmennene som har fordelene (Eriksen og Sørheim, 2006).

Språket kan også være noe som gjør at det blir maktforskjeller mellom etnisk norske og innvandrere. «Språkbeherskelse dreier seg med andre ord ikke bare om å lære seg uttale, grammatikk og ordforråd, det dreier seg i høy grad om å mestre en hel livsverden». (Eriksen & Sørheim, 2006 s.129). En må ikke bare lære seg språket, men også alle de nyansene som språket innebærer og det å sette språket i kontekst. Eriksen & Sørheim mener å kunne gå så langt som å si at manglende språkkunnskaper som innvandrer, kan sammenlignes med å ha en funksjonshemming. Det kan føles både ydmykende og hemmende og ikke kunne klare å uttrykke seg på det nye språket. Dette er spesielt vanskelig dersom man skal snakke om

følelser eller uttrykke seg følelsesmessig, enten man er sint, glad eller lei seg. Det er viktig å huske på at innvandrere har sitt eget morsmål der de klarer å uttrykke seg på en god måte, uten å virke «dumme», og at norsk er det andre språket deres (ibid).

Barnevernet har også mye makt. I følge Bunkholdt og Sandbæk (2008) kan velferdssystemet vårt gi familier mange fordeler, samtidig som tjenestene gir det offentlige rett til innsyn i familiens private forhold og kan være med på å begrense mulighetene for hvordan familien vil leve livet sitt. Barnevernet er en av de offentlige tjenestene som har mye makt, dette på grunn av at de kan gripe inn med så sterke midler som å frata foreldre omsorgen for sitt barn. Barnevernet kan utøve makt ved å bruke sitt mandat til inngrep for barnets beste, gjennom sine vurderinger og relasjonene som etableres. Det er ikke lett å jevne ut en slik maktbalanse, og det kan være vanskelig å få til et godt samarbeid der foreldre og barn opplever seg i varetatt og hørt, til tross for den sterke posisjonen barnevernet har. Da er det viktig å fokusere på brukermedvirkning. Dette er en måte å konkretisere barns og foreldres innflytelse på, som kan være med på å jevne ut balansen noe (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

Berg og Ask (2011) skriver om medvirkning, roller og makt. Brukermedvirkning har vært uttalt som en målsetting i både sosialtjenesten og i offentlig forvaltning. Det handler om at brukerne får innflytelse på tjenesteytingen, og at de får innsikt i saken. I tillegg til dette så handler det også mye om hvordan brukerne blir møtt. Brukermedvirkning handler om å vise respekt for brukerne, annerkjennelse og det handler om myndiggjøring av makt. Innvandrere møter mange utfordringer som nyankomne. Det er mye å sette seg inn i og mye å forholde seg til. Det kan være vanskelig å vite hva man har krav på, hva som forventes av egeninnsats og hvordan systemene fungerer. Brukermedvirkning i denne sammenheng blir desto viktigere (ibid).

3.5 Integreringsperspektivet

I følge Døving (2009) er integrasjon et diffust begrep, men det er et politisk mål å få en god integrering. Vi snakker altså om god og dårlig integrering og om å integrere innvandrere. Begrepet er latinsk og betyr: «å gjøre hel». En kan forstå dette som å passe inn og føle at en er en del av noe. På den andre siden har vi assimilasjon, som betyr *å gjøre likt*. Dette er det

motsatte av integrasjon. I følge begrepet skal alle bli mest mulig like, og ikke kunne beholde sin kultur som er annerledes i forhold til det nye samfunnet man lever i. Integrasjon er å immigrere og tilpasse seg i et nytt samfunn uten at en gir avkall på sin opprinnelige kultur og væremåte. En kan dermed leve i et land som skal gjenspeile et flerkulturelt samfunn. Utfordringen her er hva vi legger i begrepet flerkulturelt samfunn (ibid).

Berg (2010) skriver om integreringsbegrepet i sin doktoravhandling. Hun mener begrepet kan forstås forskjellig, ut i fra hvilket fokus vi velger å ha. Ut i fra det kommunale flyktningsarbeidet, handler integrering om blant annet boligetablering og språkopplæring. I dagligtalen kan integrering forstås som tilpasning. Vi har gjerne hørt uttalelser som: «Han er dårlig integrert» eller «hun integrerte seg fort». Dersom man sier at integreringspolitikken har mislyktes, hvem er det egentlig vi snakker om da? Og hvordan blir dette målt? Ofte blir det heller ikke henvist til en avgrenset tidsperiode. Integrering er en tosidig prosess, derfor må en tenke over hvem en snakker om når man kommer med slike uttalelser. En kan også dele integreringsfasen inn i to. Den første fasen handler om bosetting, det er den perioden etter at flyktingene får avklart sin formelle status, får opphold og blir bosatt i en kommune. Den andre fasen er etter bosetting, og omtales som integreringsperioden (Berg, 2010). Dermed kan man ikke si at integreringen bør starte allerede fra den dagen flyktingene får oppholdstillatelse. Bosettingsprosessen og få det praktiske i orden er viktig, dermed kan familien begynne å fokusere på andre ting.

Gjensidighet kan være et like viktig begrep som *tilpasning* når det gjelder integrering. Dette på grunn av at *gjensidighet* stiller krav til både minoritets- og majoritetsgrupper. Dette viser at integrering er en tosidig prosess. Norge har fra 1970-tallet hatt integrering som en målsetning for sin flyktnings- og integreringspolitikk, noe som jeg har vært inne på tidligere i oppgaven. Videre på 1980- og 1990-tallet ble integreringsbegrepet i mange sammenhenger erstattet av begreper som *likestilling*, *valgfrihet* og *kulturelt mangfold* (Berg, 2010).

Stortingsmelding nr.17 (1996-97) fokuserte på likestillingsbegrepet når det gjaldt integrering. Det står i meldingen:

Begrepet betegner målet om likestilling gjennom like muligheter, rettigheter og plikter til deltakelse for alle, uansett opprinnelse. Det brukes også om ulike

samfunnsprosesser i retning av målet. Slike prosesser er sammensatte, foregår kontinuerlig, er sjelden helt konfliktfrie og berører alle deler av befolkningen (ibid, s. 9).

I meldingen står det også som et av målene at likestilling og integrering skal bli tilrettelagt av det offentlige, engasjement fra enkeltpersoner og innsats fra frivillige organisasjoner. I tillegg står det at integrering og likestilling forutsetter at befolkningen tilpasser seg og har vilje til dialog og samhandling.

I stortingsmelding nr. 49 (2003-2004) blir det slått fast at begrepet integrering gir forskjellige assosiasjoner og folk tolker det forskjellig. Det finnes ingen enhetlig oppfatning eller noen definisjon på hva integrering er:

Den ene hovedbetydningen er når integreringsbegrepet omtaler veien mot målet. Det handler om integreringsprosessen og integreringsfremmede tiltak. Andre ganger snakker man om integrering som mål og resultat av en prosess. Grupper av mennesker eller enkeltpersoner kan være mer eller mindre integrert i forhold til politiske målsettinger, for eksempel i arbeidslivet. Hvis ikke målene er presise eller etterprøvbare er det stor fare for at en snakker forbi hverandre. (ibid s. 28)

Berg (2011) sier noe om vanskeligheten av å finne gode målestokker for integrering. Ofte har deltakelse på arbeidsmarkedet blitt brukt som indikator på integrering. Dersom en ser på veksten av sysselsetting i Norge, stod innvandrere for 70 prosent av veksten fra 2010 til 2011. Det var hovedsakelig arbeidsinnvandrere fra EØS-landene som stod for denne veksten, med en økning på 2,7 prosentpoeng, og en økning på 0,3 blant innvandrere fra Afrika. <http://ssb.no/arbeid-og-lonn/statistikker/innvregsys>. Det er uvisst hvor mye dette kan si om integreringen av de forskjellige innvandrergruppene, og det er viktig og ikke glemme de mellommenneskelige relasjonene som er vanskeligere å måle (Berg & Ask, 2011).

Stortingsmelding nr. 6 (2012-2013) *Helhetlig integreringspolitikk*, omhandler mangfold og fellesskap. Regjeringen har her et særlig fokus på arbeid, likestilling og barn og unge. Regjeringen mener at deltakelse i arbeidslivet vil styrke både enkeltpersoner og samfunnet.

Statsråd Thorkildsen sier også at målet er å få til et trygt og inkluderende fellesskap som også står for plikter og rettigheter. Et rettferdig fellesskap vil også gi rom for et mangfold der folk kan få være forskjellige.

De konkrete målene for regjeringen er:

Bedre kvalifisering av innvandrere for det norske arbeidslivet, at innvandrere og deres barn får tatt utdanning som er tilpasset deres behov, at kompetansen som innvandrere har fra før, skal benyttes bedre. Flere kvinner med innvandrerbakgrunn skal komme i arbeid, siden det er mange kvinner som har bodd mange år i Norge uten å ha vært i arbeid. Alle barn skal ha gode oppvekstvilkår og unge jenter og gutter skal kunne ta selvstendige valg om eget liv og framtid. Samt skal bosetting av flykninger skje raskere, statsborgerpolitikken skal styrke tilhørighet og i tillegg skal diskriminering og rasisme bekjempes. Frivillig virksomhet skal være åpen og inkluderende og velferdsstatens tjenester skal være tilpasset behovene til en mangfoldig befolkning (Meld. St. 6, 2012-2013).

3.6 Barneperspektivet

Jeg har valgt å ta med barneperspektivet, siden min oppgave handler om minoritetsfamilier og barnevern. Det kan dermed være interessant å se hvordan vårt syn på barn i Norden har endret seg, og hvordan kultur kan ha en innvirkning på barneoppdragelse og barnesyn. I følge Sommer (2004), har det skjedd en stor endring i synet på barns utvikling som har vært med på å prege oppdragelse, hvilken innflytelse barn har fått og hvordan vi behandler og omtaler våre barn. For å forstå andre kulturer og ulike oppdragelsesstiler, kan det være til hjelp å se på utviklingen av synet på barn. Sommer påpeker at det var en liten interesse for forskning på barne- og utviklingspsykologi i 1960-årene, og at dette ble lite prioritert. På 1970 og 1980-tallet, ble forskerne mer bevisst på å ha et mer sensitivt kulturperspektiv. Sommer kaller dette for et paradigmeskifte innenfor teori og forskning. Dette vil si at de ville ha mer fokus på at forskjellige kulturer og også forskjellige samfunn kan være med på å påvirke barnets utvikling. Det ble gjort mer tverr – og subkulturelle studier, og forskerne ble dermed mer bevisste på at barns utvikling blir påvirket på forskjellige måter. Videre på 1980 og 1990-

tallet, var forskningen mer preget av sensitivitet ovenfor en utviklingsmessig variasjon blant barn og forskningen var også preget av en mindre generalisering på tvers av kulturer.

Som jeg har vært inne på, skjedde det også noe med synet vårt på barn generelt. På 1960-tallet var det et annet syn på barn blant fagfolk, enn det er i dag. Det ble diskutert om barnet var «skrøbelig eller motstandsdyktig». Før var det fokus på at barn som hadde blitt utsatt for traumer kunne få en forstyrrelse i utviklingen. I senere tid har det faglige synet på hva barnet har blitt utsatt for, forandret seg. Det er mer fokus på at barn er mer fleksible og har en større tilpasningsdyktighet enn hva forskerne en gang trodde. Gjennom et godt miljø og gode omgivelser kan barnet få en god utvikling, til tross for en vanskelig start (Sommer, 2004).

I boka *Nye metoder i et moderne barnevern*, av Schjelderup, Omre og Marthinsen (2007) blir barn omtalt som aktive medborgere. Den forståelsen av barn og barndom som dominerer i dag, har vokst frem særlig fra midten av 1980-årene. Vi har gått mer og mer bort i fra et paternalistisk syn på barn, der voksne vet best hva barn kan og gjør, til et syn på barna som kompetente aktører og som selvstendige subjekt (Tiller 2000; Backe-Hansen 2001 i Schjelderup 2005). Theborn (1996) i Schjelderup (2005) påpeker at dette moderne gjennombruddet for den politiske interessen for barn, kom med FN's arbeid med konvensjonen om barns rettigheter og dels med feminismen. Barn er, som mange andre grupper, sårbare og er utsatt for overgrep og ydmykelse.

Dette nye synet på barn, der en ser på alle mennekser som selvstendige tenkende individ, bryter ikke bare med det paternalistiske synet, men også med kulturimperialistiske universelle forståelser av mennesket. Dette synet har blitt mer fenomenologisk basert og har ikke bare fått betydning innenfor filosofien, men også for utviklingen av fag som sosialt arbeid, sosiologi og psykologi. Vi anser at barn er i stand til å gjøre og forstå mye mer enn hva vi ha trodd tidligere (Mahon mfl.1996; Thomas og O'Kane, 1998 i Schjelderup et al., 2005).

Hundeide (2005) har grovt sett delt oppdragelse inn i to kategorier. Det er den moderne individualistiske og den tradisjonell kollektivistiske. Vektlegging av kropps- og hudkontakt og ikke- verbale kommunikasjonsformer kan være en kulturell forskjell, mener Hundeide. I de

samfunnene der det ikke er vanlig med ansikt- til-ansikt-kontakt, bærer ofte moren barnet tett inntil seg, og da får barnet mye kroppskontakt gjennom det. I det vestlige samfunn, er det vanlig å snakke til barnet fra det er født og ha mye ansikt-til-ansikt-kontakt, men i vesten er ikke foreldrene så mye sammen med spedbarnet, barnet sover ofte alene, i egen seng. I kulturer der spedbarnet bæres mye på ryggen, sover de ofte sammen med barnet, så dermed tar de det igjen på den måten (ibid).

Disse perspektivene vil jeg bruke videre i min analyse senere i oppgaven. Kulturperspektivet kommer jeg til å bruke for å drøfte kulturforskjeller og kulturelle utfordringer i barnevernet. I tillegg kommer jeg til å bruke det når jeg skal drøfte deres holdninger til dette arbeidet. Maktperspektivet kommer jeg også til å bruke i drøftingen av hvilke holdninger barnevernsarbeideren har til minoritetsfamilier. Integreringsbegrepet kommer jeg til å bruke videre i oppgaven, da integrering blir en del stor del av undersøkelsen. Barneperspektivet vil blant annet bli brukt i forhold til forskjellige oppdragelsesstiler blant minoritetsfamilier.

Kapittel 4 Metodiske refleksjoner og fremgangsmåter

4.1 Innledning

I dette kapitlet ønsker jeg å redegjøre for mine metodiske tilnærminger og utvalg. Jeg kommer også til å drøfte om det er forhold som kan ha hatt en innvirkning på analysens validitet, reliabilitet eller generaliserbarhet. Jeg vil også presentere mine informanter, si noe om hvordan jeg kom frem til mitt utvalg, hvordan intervjusituasjonen gikk til, samt presentere min analyse av empiri.

4.2 Forskningsdesign

Jeg har valgt å bruke en kvalitativ tilnærming i denne studien. Dette fordi jeg ønsket å gå i dybden på temaet, og få en så helhetlig forståelse som mulig. Da er det gunstig å bruke kvalitative data for å få et innblikk i relasjoner mellom mennesker i en spesiell kontekst, som da kan være en organisasjon, en spesiell gruppe eller situasjon (Jacobsen, 2003). Jeg mener at denne metoden egner seg til min studie, siden den kan være med på å beskrive og analysere karaktertrekk, egenskaper eller andre kvaliteter ved de fenomener som skal undersøkes (Malterud, 2003).

Ringdal (2007) understreker at de sosiale fenomener i en kvalitativ undersøkelse, stadig er i endring. En kvalitativ tilnærming søker i tillegg formålsforklaringer, mens en kvantitativ metode søker årsaksforklaringer. Jeg vil med min undersøkelse prøve å gjøre folk bevisste på sine holdninger og hvilken innvirkning det har på sosialt arbeid. Dersom jeg ville ha undersøkt årsak og mengde, så hadde jeg heller brukt kvantitativ metode, for eksempel en spørreundersøkelse.

4.3 Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

Vitenskapsteori utgjør et område hvor virkelighet, kunnskap og mennesker møtes. Med vitenskapsteori forsøker en å besvare spørsmål om hva som er sann kunnskap og hvordan man kan finne denne kunnskapen. Vitenskapsteori kan også hjelpe oss å fremskaffe og etterprøve kunnskap (Dalland, 2007). Sagt på en annen måte, så undersøker vitenskapsfilosofi de forutsetningene som vitenskapelig aktivitet og kunnskap baserer seg på. Man skaffer seg altså

ikke kunnskap om verden, men en reflekterer over de fremgangsmåter man bruker i forskning for å skaffe seg kunnskap om verden og de forutsetninger kunnskapen bygger på. Dermed er ikke vitenskapsfilosofi vitenskap, men refleksjon over vitenskapelig aktivitet og kunnskap. Jeg vil bruke et hermeneutisk perspektiv som kan hjelpe meg å tolke og forstå meningsfulle fenomener. Meningsfulle fenomener kan eksempelvis være en tekst, handlinger eller muntlige ytringer (Gilje og Grimen, 2007). Etter å ha transkribert alle mine intervjuer, satt jeg igjen med 51 sider med empiri. Hvordan skal jeg tolke denne teksten og finne mening i det som informantene har fortalt meg?

«Hermeneutikk kommer fra gresk og betyr utlegningskunst eller forklaringskunst» (Gilje og Grimen 2007, s. 143). Hermeneutikk er relevant for samfunnsvitenskapene på grunn av at mye av disse fagenes datamateriale består av meningsfulle fenomener. Mye av det vi i samfunnsvitenskapen prøver å forklare er atferdsmønstre, normer, regler, verdier og forventningsmønstre. Alt dette er meningsfulle fenomener. I tillegg så oppfattes store deler av forskningsprosessen i disse fagene som en fortolkningsprosess. Innenfor hermeneutikken er grunntanken at en alltid forstår noe på grunnlag av noen forutsetninger. Det er det man kan kalle forforståelse. En møter verden ut i fra ulike komponenter, og de kan bestå av språk, begreper, trosoppfatninger eller individuelle personlige erfaringer (Gilje og Grimen 2007).

I følge Gilje og Grimen (2007) kan det skje at vi ikke får noen klar oppfatning om hvilken mening noen fenomener har. De kan være systematisk flertydige eller uklare. Hermeneutikk er både forsøk på å klargjøre hva forståelse og fortolkning er og hvilke problemer som kan komme ut av fortolkningen av fenomener. Dobbelt hermeneutikk er et begrep som blir brukt til å forklare at på den ene siden må samfunnsviterne forholde seg til en verden som allerede er fortolket av menneskene, og på den andre siden skal samfunnsviterne drive forskning, og da må de rekonstruere fortolkningene til de sosiale aktørene innenfor et samfunnsvitenskapelig språk og dette ved hjelp av teoretiske begreper (ibid).

Videre vil jeg bruke den hermeneutiske sirkel for å belyse viktigheten av forholdet mellom det vi skal fortolke, forståelsen og den sammenhengen eller konteksten det må fortolkes i. Fortolkningen veksler mellom helhet og del, mellom det vi skal fortolke og den konteksten det fortolkes i. «Hvordan delen skal fortolkes, avhenger av hvordan helheten fortolkes og

hvordan helheten fortolkes, avhenger av hvordan delene fortolkes. Hvordan fenomenet fortolkes, er avhengig av hvordan konteksten fortolkes, og omvendt. « (Gilje og Grimen, 2007, s. 153)

Dette kan jeg se i sammenheng med min studie. Jeg tolker mine funn etter hvilken forforståelse jeg har, og derfor er det viktig og ikke bare tolke funnene ut i fra de brillene som jeg har, men også prøve å tolke de meningsfulle fenomenene gjennom andre perspektiv. Det er også viktig å si noe om hvordan en begrunner en fortolkning av en tekst. Fortolkningene blir begrunnet av å vise til andre fortolkninger, dermed så er det ikke noen vei ut av den hermeneutiske sirkel. Gjennom en hermeneutisk tilnærming har jeg blitt bevisst på egne fordommer og forforståelse slik at jeg kan ha et best mulig utgangspunkt for å gjennomføre og analysere intervjuene i min studie.

4.4 Utvalg

Da jeg skulle finne mine informanter, søkte jeg etter saksbehandlere eller sosialarbeidere som hadde erfaring med flerkulturelt arbeid. Siden dette var et krav jeg satte, og jeg søkte primært sosialarbeidere med denne typen erfaring, så var dette et strategisk utvalg (Dalland, 2007).

Jeg sendte e-poster til forskjellige kommuner og forskjellige barnevernstjenester, men på den måten fikk jeg liten respons, det var bare en som responderte. Deretter brukte jeg mitt eget nettverk og min veileders nettverk, og fikk de andre informantene. Jeg har intervjuet fem saksbehandlere som jobber i barnevernstjenesten, og to andre sosialarbeidere som jobber under barnevernet på statlig og regionalt nivå. En fra barnevernsinstitusjon og en fra Bufetat. Dette for å få en litt større bredde, og for at de to informantene som ikke jobbet i den kommunale barnevernstjenesten, jobbet med flerkulturelt arbeid på en litt annen måte. Det var også interessant å høre hvordan de samarbeidet med barnevernstjenesten og hva de kunne si om barnevernstjenesten sitt arbeid. De to informantene som ikke var saksbehandlere, ble også valgt strategisk, siden jeg på forhånd visste at de hadde jobbet med minoritetsfamilier og at de hadde et nært samarbeid med barnevernstjenesten. Dette gjorde at de kunne komme med den informasjonen som jeg trengte. To av mine informanter hadde en annen kulturell bakgrunn.

Jeg intervjuet til sammen fire kvinner og tre menn. Alderen på mine informanter var fra 31-53 år.

4.5 Gjennomføring av intervju

I følge Kvale (2010) er der syv faser i en intervjuundersøkelse. Den første fasen er tematisering. Her skrev jeg på forhånd hva jeg ville undersøke og hvilke forventninger jeg hadde til undersøkelsen. Det neste steget er planlegging. Her utarbeidet jeg en intervjuguide og formet den slik at jeg skulle få svar på forskningsspørsmålene jeg ønsket å besvare. Det neste steget var å gjennomføre intervjuet, deretter transkribering av alle intervjuene. Så kommer fasen der en skal analysere datamaterialet, og deretter verifisering. Verifisering vil si å undersøke intervjufunnenes generaliserbarhet, pålitelighet og validitet. Den siste fasen er rapportering. Det vil si at både funnene og metodebruken formidles i en form som overholder vitenskapelige kriterier og tar hensyn til de etiske sidene (Kvale & Brinkmann, 2010). Jeg har ikke fulgt disse syv fasene slavisk, men jeg har vært innom alle.

Som Dalland (2007) påpeker, må man være godt forberedt for å få et godt intervju. Dersom en har satt seg inn i hvordan respondentens hverdag er og hvilke arbeidsoppgaver de har, er det også lettere å stille relevante spørsmål. Jeg prøvde å sette meg inn i systemet til den kommunale barnevernstjenesten, det kunne være litt forvirrende da de hadde forskjellige oppdelinger fra kommune til kommune. Da jeg skulle intervjuer, så jeg verdien av å kunne litt om de forskjellige arbeidsplassene på forhånd. Det var lettere å stille spørsmål og følge med på hva informanten snakket om og det var i tillegg lettere for meg å stille oppfølgende spørsmål.

Det første intervjuet ble veldig kort, dette kan ha noe med at jeg ikke visste helt hva jeg kunne forvente av respondenten og jeg hadde kanskje ikke så mange oppfølgingsspørsmål heller. Jeg videreutviklet intervjuguiden min etter dette første intervjuet, slik at de neste 6 intervjuene mine ble lengre og mer utfyllende. Jeg så ikke på det som noe problem, at intervjuguiden utviklet seg litt underveis. Jeg forandret også på intervjuguiden da jeg skulle intervjuer de to som ikke jobbet i barnevernstjenesten, siden det ble naturlig å stille dem andre spørsmål. Jeg synes at de 6 neste intervjuene gikk veldig bra og jeg fikk mye ut av dem. Som Kvale (2010)

nevner, så er det en kunst å stille oppfølgende spørsmål. Det viktigste er å lytte til hva informanten sier og hvordan det sies. Dette lærte jeg meg underveis, og jeg erfarte at en skal være ganske konsentrert mens intervjuet foregår for å få med seg alt som blir sagt. Hvis jeg skal nevne noe jeg kunne gjort annerledes, så hadde det vært å ha et prøveintervju før det første intervjuet, siden jeg opplevde at det var vanskelig å forutse hvor langt det skulle bli og hvor mye jeg fikk ut av det. Dersom jeg hadde hatt et prøveintervju så hadde jeg kanskje sett at jeg hadde for få spørsmål, og at jeg ikke fikk dekt alt jeg lurte på. Dermed kunne det første intervjuet gått bedre.

4.6 Analyse av empiri

For å kunne drøfte mine 51 sider med empiri fra intervjuene, så har jeg valgt å bruke Malterud (2003) sin systematisk tekstkondensering som metode. Systematisk tekstkondensering er inspirert av Giorgi, men modifisert av Malterud. Metoden er godt egnet til en deskriptiv tverrgående analyse av fenomener som kommer fra forskjellige informanter, og slik at en videre kan utvikle nye beskrivelser og begreper. «Giorgi sier at formålet med den fenomenologiske analysen er å utvikle kunnskap om informantens erfaringer og livsverden innen et bestemt felt» (Malterud, 2003 s. 99). Dette synes jeg passer til min undersøkelse, der jeg skal sette meg inn i informantens hverdag og forstå han eller hennes synsvinkel på flerkulturelt arbeid. I denne metoden er det fire forskjellige trinn. Det første handler om å få et helhetsinntrykk av teksten, deretter å finne meningsbærende enheter, så gå fra tema til koding, og til slutt kommer kondensering, altså å gå fra kode, for så til slutt å sammenfatte betydningen av dette.

Etter at transkriberingen var gjennomført, leste jeg grundig gjennom alle intervjuene. Jeg sammenlignet svarene, og prøvde hele tiden å være åpen for hva materialene kunne formidle. Dette gjorde jeg i flere omganger, tok pauser på noen dager, deretter leste jeg over intervjuene igjen. Når jeg kjente teksten godt, begynte jeg etter hvert å lage forskjellige kategorier. Dette for å bli ekstra godt kjent med teksten, og for å begynne å se på hva som er de viktigste elementene i teksten og hva som kanskje var mindre viktig. Jeg delte teksten inn i to kategorier som var «utfordringer» og «hva som kan bli bedre».

Deretter begynte jeg på trinn 2 i Malterud sin modell. Da leste jeg og markerte de utsagnene som var mest relevant. Det vil si at jeg fant meningsbærende enheter i teksten. Etter å ha sortert ut de viktigste funnene mine, stod jeg igjen med seks forskjellige tema. De er som følger:

1. Utdanning og arbeidserfaring
2. Forskjeller og utfordringer
3. Kulturperspektiv
4. Bruk av tolk
5. Forbedringer
6. Holdninger

Disse temaene fant jeg mest relevant for min undersøkelse. Jeg jobbet ut i fra de to inndelingene jeg fant i trinn 1, deretter gikk jeg dypere inn i teksten. Malterud påpeker at det er vanlig at kodene utvikler seg fra de opprinnelige temaene i første fase til andre temaer etter hvert. Jeg måtte hele tiden tenke at disse temaene, på en eller annen måte, skulle svare på mine forskningsspørsmål. Fremgangsmåten jeg brukte var å bruke forskjellige farger på de forskjellige kodene, deretter streket jeg ut alt som hadde med utdanning og arbeidserfaring med grønn, streket ut alt som hadde med forskjeller og utfordringer med rosa, osv. Dette kalles å identifisere de meningsbærende enhetene, jeg merket de og systematiserte de. Det kan også kalles for koding (Malterud, 2003).

Videre kan en se på om temaene er presise nok. Etter hvert som jeg begynte å analysere mine funn, så merket jeg at det ble veldig mye gjentakelse. Dette måtte jeg gjøre noe med, så jeg forandret *Holdninger* og *forbedringer*, til bare *Forbedringer*. Jeg fant nemlig ut at jeg sier noe om holdninger i kategorien *Integrering*, og *Likeverdige offentlige tjenester* også, så da lot denne kategorien bare hete *Forbedringer*, så kommer funn om holdninger inn i alle disse tre kategoriene. Deretter *Kulturperspektiv – forskjeller og utfordringer* til en kategori, dette siden det var mye likt innenfor disse kategoriene. For å skille de andre funnene mine fra de andre, så laget jeg to nye kategorier som heter *Integrering* og deretter *Likeverdige offentlige tjenester*. Resultatet på denne omorganiseringen ble slik:

1. Utdanning og arbeidserfaring
2. Kulturperspektiv – forskjeller og utfordringer
3. Bruk av tolk
4. Integrering
5. Likeverdige og offentlige tjenester
6. Forbedringer

Etter denne omorganiseringen, ble det mye lettere å presentere min funn. Det ble ikke gjentakelse og dermed kom funnene bedre frem i teksten.

Den tredje fasen, som er kondensering, fra kode til mening, er en viktig fase der en skal abstrahere eller trekke ut den kunnskapen som hver kodegruppe representerer. I denne fasen sitter jeg ikke lenger med 51 sider, men bare med de meningsbærende enhetene. Det var mye enklere å få oversikt over mine funn, da jeg bare hadde de seks kategoriene å forholde meg til, og ikke alt datamateriale.

I den siste fasen, sammenfattet jeg alle funnene. Disse sammenfatningene kan legge grunnlag for nye beskrivelser og begreper til de forskjellige kategoriene. Det som er viktig her er at teksten gir en gyldig beskrivelse av den helheten den er hentet i fra. Etter å ha gått igjennom disse fire fasene på min måte, som jeg fant var best for min undersøkelse, kunne jeg begynne å skrive et førsteutkast av en analyse. Jeg valgte å ta en pause i arbeidet, for å få dataene på avstand, slik at jeg ikke skulle se meg blind på dem.

4.7 Validitet og Reliabilitet

Reliabilitet vil si den troverdighet og konsistens forskningsresultatene har. Det er viktig å kunne evaluere disse og være klar over svakheter og styrker i forskningsresultatene og i oppgaven generelt (Kvale & Brinkmann, 2010). Reliabilitet går også på om dataene er relevante. Det er viktig å tenke over om en har funnet ut av det en ville, og om en svarer på problemstillingen. Det er da viktig å finne de rette informantene i forveien, da det er lettere å få den informasjonen som man er ute etter (Dalland, 2007). Jeg startet med å søke etter de informantene med kompetanse og arbeidserfaring fra minoritetsfamilier. Dersom mine

informanter ikke hadde hatt denne erfaringen, hadde de heller ikke kunne gitt meg den informasjonen som jeg ville ha.

Validitet vil si sannhet og styrke, det går an å si at et valid argument er fornuftig, velfundert, berettiget, sterkt og overbevisende. I en samfunnsvitenskapelig sammenheng så dreier validitet seg om i hvilken grad metoden klarer å undersøke det den skal undersøke. Det er en ganske vid oppfatning av hva validitet er, men min kvalitative undersøkelse kan i prinsippet gi gyldig, vitenskapelig kunnskap (Kvale & Brinkmann, 2010). Med tanke på reliabilitet og validitet så blir det viktig å spørre seg selv om man har valgt de rette informantene og om datamaterialet kan gi et nyansert bilde av virkeligheten.

Det er mye å ta hensyn til før man begynner å intervju som forsker. En bør som sagt tidligere, ha en viss kunnskap om det temaet en skal snakke om for eventuelt å kunne spørre oppfølgende spørsmål. Det er også viktig å være oppmerksom på om en bruker ledende spørsmål. Slike typer spørsmål kan være med på å forme svarene til informanten. Det er ikke bare spørsmålene som kan virke ledende, det har med kroppsspråket vårt og hva vi ellers måtte si. Kvale (2010) mener at det nødvendigvis ikke er negativt å bruke ledende spørsmål. Det kan styre hva informanten svarer, men på den andre siden, så kan det være nødvendig å stille ledende spørsmål dersom vi vil få frem aspekter i temaet som er litt vanskelig å komme inn på.

Hvor sikre kan fortolkningene være? Det går ikke an å si at fortolkningene som jeg har gjort i denne forskningsundersøkelsen er korrekte. I følge Gilje og Grimen (2007) kan man si at fortolkningene er sannsynlige eller troverdige, men ikke at de er korrekte. De fortolkningene jeg har gjort er basert på personlig utøvelse av skjønn, min egen dømmekraft og også min erfaring og mine synspunkt. For å kunne begrunne tolkningen av teksten, er det viktig å se på detaljene i forhold til helheten i teksten (ibid).

4.8 Konfidensialitet

Etter at intervjuene er gjennomført, skal de transkriberes fra lydopptak til skriftlig form. Det en må være oppmerksom på her, er at datamaterialet blir noe svekket på grunn av at en tar

bort både stemmeleie, kroppsspråk, gester, måten de sier ting på og åndedrett. En kan gjerne si noe om engasjement og kroppsspråk i analysen av datamaterialet, men samtidig skal konfidensialiteten bevares (Kvale & Brinkmann, 2010). Det vil si at en kan ikke beskrive informantene for mye, slik at de blir gjenkjennelige i teksten.

Jeg har gjort mitt beste for å ivareta konfidensialiteten til mine informanter. Jeg har ikke oppgitt hvilke tre forskjellige kommuner jeg har intervjuet i, siden jeg ikke fant det relevant for oppgaven. Jeg har gjennomført intervju i to store kommuner og i en mellomstor kommune i Norge. Jeg ser heller ikke at kjønn skal ha noen relevans for undersøkelsen, derfor har jeg valgt å mikse litt på kjønnene når jeg refererer til de forskjellige informantene mine underveis i oppgaven. Dette for å sikre informantens konfidensialitet.

4.9 Generaliserbarhet

Etter at en har vurdert både pålitelighet og gyldighet i en kvalitativ undersøkelse, er det også viktig å se på generaliserbarheten. Den vitenskapelige kunnskapen vil gjerne være generaliserbar, et positivistisk syn på samfunnsforskningen hadde som mål å finne lover om menneskelig atferd, som kunne bli generaliserbare og universelle. Ut i fra et humanistisk syn, er fokus rettet mot at hver enkelt fenomen og situasjon har sin egen indre struktur og logikk. Noe som ofte blir sagt om forskningsintervju, er at det er for få intervjupersoner til at forskningsresultatene kan generaliseres. Ifølge Stake (2005 i Kvale & Brinkmann, 2010) er det tre forskjellige former for generaliserbarhet. Det er den naturalistiske, som bygger på personlige erfaringer. En statistisk generaliserbarhet, som er basert på representative intervjupersoner som er tilfeldig valgt, noe som ikke er relevant for min undersøkelse, siden jeg har brukt et strategisk utvalg. Den tredje formen for generaliserbarhet, er en analytisk generalisering, og er en evaluering av om funnene kan brukes som en rettleiding i andre situasjoner. Både leseren og forskeren kan vurdere om disse funnene er noe som kan generaliseres til en ny situasjon. Dette vil jeg komme tilbake til i min avsluttende del av undersøkelsen.

Kapittel 5 Presentasjon av funn og drøftinger

5.1 Innledning

I dette kapittelet vil jeg presentere de sentrale funn i min undersøkelse og deretter analysere og drøfte de i lys av teori. Hovedfokuset mitt har vært på hvilke oppfatninger og holdninger barnevernsarbeideren har til arbeid med minoritetsfamilier og også hvilke kunnskaper og forutsetninger de har til å jobbe med innvandrere. Jeg vil i tillegg se på hva barnevernsarbeidere vektlegger i saksbehandling med minoritetsfamilier og hva de ser på som utfordringer knyttet til dette arbeidet. I tillegg har fokuset vært på hvilke forbedringer som kan gjøres innenfor flerkulturelt arbeid.

Min studie tyder på at utdanning og arbeidserfaring har en innvirkning på hvilket syn barnevernsarbeideren har på arbeid med minoritetsfamilier. De som hadde erfaring med flerkulturelt arbeid og hadde hatt det som eget emne under utdanningen, var også de som var mest engasjert, og hadde mest å fortelle. Det er selvfølgelig en del andre ting som kan ha innvirkning på engasjement og kunnskap, men utdanning og arbeidserfaring fremstår som viktige faktorer.

I arbeid med minoritetsfamilier, er det viktig med kulturkompetanse slik at en lettere kan få til et godt samarbeid med familier fra en annen kultur. Det er viktig å ha som utgangspunkt at det finnes flere gode måter å oppdra barn på. Gjennom min undersøkelse fikk jeg erfare at kulturkompetanse og kultursensitivitet var noe informantene vektla i saksbehandlingen med minoritetsfamilier. Mange av informantene sa at det var viktig å møte minoritetsfamiliene med åpenhet, nysgjerrighet og en ikke-generaliserende holdning. Bruk av tolk mente mange kunne være en utfordring, og det er noe som skiller flerkulturelt arbeid fra arbeid med etnisk norske.

Jeg ønsker som nevnt å legge vekt på hvilken innstilling og holdning informantene har til flerkulturelt arbeid. Jeg har stilt spørsmål om hva de legger i begreper som integrering og likeverdige offentlige tjenester. Dette mener jeg kan gi et innblikk i hvilken innstilling og forutsetning de har for å jobbe med minoritetsfamilier. Jeg har lagt vekt på hvordan informantene svarte på disse spørsmålene, hvordan de ordla seg, om de virket negative,

positive eller engasjerte når vi snakket om disse temaene. I tillegg har jeg spurt informantene om hva de synes kunne blitt gjort annerledes i arbeid med minoritetsfamilier og hva en bør legge vekt på for å få en bedre relasjon mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilie. Dette kan også si noe om deres holdning.

5.2 Utdanning og arbeidserfaring

Den første informanten jeg snakket med var barnevernspedagog og hadde videreutdanning i pedagogikk og veiledningskonsultasjon. Hun hadde jobbet i barneskole, og nå jobbet hun på ungdomsinstitusjon. Institusjonen skal i utgangspunktet tilby et korttidsopphold på 3 måneder, men det er ikke alltid at det fungerer slik i praksis, da det ofte blir lengre opphold, sier informanten. Mange av ungdommene som kommer til institusjonen har en annen kulturell bakgrunn. Per i dag jobber hun med beredskapshjem på samme institusjon, dette er beredskapshjem som er knyttet til institusjonen og hun driver oppfølging og veiledning i forhold til disse. Det er barn som plasseres i akutt – og krisesituasjoner. Informanten har ikke så mye erfaring med direkte flerkulturelt arbeid, men hun har jobbet i institusjonen i mange år, der hun har jobbet med ungdommer fra mange forskjellige verdensdeler. Informanten påpekte at det er annerledes å jobbe med de flerkulturelle ungdommene, men at de prøver å behandle alle så likt som mulig.

Informanten mente at en skal fokusere på hvorfor ungdommene har kommet på institusjonen og hvilke problem de har, og ikke hvor de kom fra. Jeg tenker ut i fra det informanten sa, at alle ungdommene er forskjellige og har forskjellige behov, så da må en jobbe ut i fra det. Da jeg spurte om de hadde noen tiltak på integrering, med presisjon på at jeg mente å ta vare på ungdommene sine tradisjoner fra hjemlandet også, var svaret: «Det kan vi bli bedre på». Hvilken utdanning og erfaring man har fra før, kan ha betydning for det flerkulturelle arbeidet. Evaluering på etterutdanningen «Barnevern i et minoritetsperspektiv», jfr. kapittel 3, ble studentene spurt om de har fått godt utbytte av studiet. Litt over halvparten sier at de har oppnådd kunnskap om sentrale begreper innenfor barnevern i et minoritetsperspektiv og litt under halvparten sier at de har oppnådd kunnskap om og forståelse for mangfold og kulturmønstre og oppdragelsesmønstre. Dette sier noe om at utdanning innen flerkulturelt arbeid, kan være med på å endre fortolkningsrammen og kulturkompetansen (Berg m.fl., 2010).

En annen informant er utdannet sosionom fra diakonhjemmet høyskole i Oslo. Der hadde de et eget emne om bruk av tolk. Informanten jobbet som pedagogisk leder i barnehage der de jobbet hovedsakelig med minoritetsfamilier og fokus på integrering og språk. Deretter jobbet hun et år i barnevernstjenesten. Hun sier at hun kommer mer i dybden på utfordringene til minoritetsfamiliene nå som hun jobber i barnevernstjenesten enn hva hun gjorde i barnehagen. Hennes bakgrunn har sannsynligvis betydning for hvordan hun utfører sitt arbeid. Hun sier selv at hun fikk godt utbytte av emnet hun hadde om bruk av tolk, der de fikk en innføring på hvordan dette skulle gjøres. De hadde også et eget emne om flerkulturelt arbeid, som hun syntes hun fikk godt utbytte av. Dette tok informanten med seg inn i arbeidet. Hun sa dette om utdanningstilbudet:

De la også mye vekt på rollen som sosionom i utdanningen, vi hadde mye om etikk, refleksjon og kommunikasjon, dette er noe jeg har tatt med meg videre. Lover og saksbehandling er noe man kan lære mens man jobber, men det å lære seg å være ydmyk og reflektert, er noe som man ofte glemmer når man jobber.

Det virket som hun hadde fått stort utbytte av denne typen vektlegging i utdanningen. Informanten var svært interessert i flerkulturelt arbeid, og dett kan ha noe med hennes utdanning og arbeidserfaring å gjøre. Som nevnt tidligere i oppgaven, er det krevende å jobbe i barnevernet, og det blir stilt høye krav til de ansatte. NOU 2009:8 legger blant annet vekt på at barnevernsarbeideren skal ha kognitiv kompetanse. Samtidig som det er viktig med kulturkompetanse som innebærer kompetanse om både samfunnet, kultur og natur. Det handler også om å ha innsikt i egen læringsprosess. Etisk og moralsk kompetanse handler om å ha som mål å være et troverdig menneske og leve i samsvar med grunnleggende verdier og normer. For å ha denne kompetansen, så krever det empati, vilje og innsikt. Den sosioemosjonelle kompetansen innebærer å kunne de sosiale normene og spillereglene og det å kunne kontrollere egne impulser og følelser. Dette er viktig for å kunne skape stabilitet og sosialt fellesskap. Holdningskompetanse omhandler mange personlige grunntrekk som gjør en bevisst på det arbeidet en gjør.

Neste informant er utdannet sosionom med fordypning i interkulturelle studier, og i tillegg har han studert juss. Han har arbeidserfaring fra barnevernsinstitusjon for enslige mindreårige flyktninger, deretter har han jobbet i barnevernstjenesten. Han sier at erfaringen som han har

fra institusjonen kommer godt med da han jobber med minoritetsfamilier og enslige mindreårige flyktninger i barnevernet. Jeg merket at denne informanten var svært engasjert og interessert i det han holdt på med. Det kan være hans personlige erfaringer i livet, arbeidserfaring og eller utdanning som er grunnen til dette. Ifølge Holm-Hansen m.fl (2007) er kulturkompetanse den kunnskapen som hver enkelt kan om ulike kulturers særtrekk. Informanten hadde flere konkrete eksempler på at det kom godt med å kunne noe om forskjellige kulturer i møte med minoritetsfamilier, noe jeg kommer tilbake til senere i oppgaven.

Jeg intervjuet en annen informant som var utdannet barnevernspedagog og hadde erfaring som barnefaglig ansvarlig på asylmottak der informanten fulgte opp barn og familier, deretter begynte hun å jobbe i barnevernstjenesten. Siden hun hadde kompetanse innenfor flyktningarbeid, virket det som hun hadde stor forståelse av hvor vanskelig det kan være for mange minoritetsfamilier å forstå systemet vi har i Norge, når de ikke har noe å sammenligne det med fra hjemlandet. Hun sa hun var glad for at hun hadde denne arbeidserfaringen før hun startet å jobbe i barnevernstjenesten. «Det er mange lover og regler i forhold til oppholdstillatelse, så jeg er glad jeg fikk satt meg litt inn i det i den gamle jobben». Hun hadde fått innblikk i hvordan UDI jobber, og syntes det var en fordel å vite hvor tøffe asylsaker kan være.

Neste informant jeg snakket med, hadde master i pedagogikk og psykologi, med en fordypning i rådgivning. Nå jobber han i barnevernstjenesten. Denne informanten hadde ikke så mye erfaring med flerkulturelt arbeid, men han hadde hatt en del saker med minoritetsfamilier nå i barnevernstjenesten. Det kunne virke som informanten ikke hadde så veldig stort engasjement. Jeg fikk svar som: «Å jobbe med minoritetsfamilier er ikke så stor forskjell fra å jobbe med norske, det er mye det samme». Eller: «En må jo gå inn i dette arbeidet med en type respekt og undring, men det er ikke så forskjellig det heller, for det må man jo selvfølgelig gjøre med de norske også». Dette velger jeg å tolke som informanten synes det er vanskelig å se hva som er spesielt i arbeid med minoritetsfamilier. Informanten sier videre at det er viktig å behandle alle likt uansett hvor de kommer fra. Jfr. målsettingen om likeverdige offentlige tjenester, så kan en kan ikke si at alle tjenestene skal være like, siden dette da vil gi et dårlig tilbud til hver enkelt, siden vi alle er forskjellig og har ulike behov (Djuve m.fl., 2011). På den andre siden, prøver kanskje informanten å se vekk i fra de

kulturelle aspektene og heller fokusere på hva som er problemet til familien. Det er viktig å ikke overfokusere på de språklige og kulturelle forskjellene, da dette lett kan ta oppmerksomheten vekk fra de omsorgsrelaterte problemene som brukeren har (Berg & Ask, 2011).

En annen informant var utdannet sosionom, og hadde jobbet i barnevernet og i psykiatrien. Hun jobbet på en barneverninstitusjon i mange år og i tillegg hadde hun jobbet med flyktninger på frivillig basis. På institusjonen følte informanten at hun hadde en viktig rolle, siden hun selv har en annen kulturell bakgrunn, så følte hun seg som en rollemodell for de ungdommene som hadde minoritetsbakgrunn. Informanten hjalp de å ta vare på mattradisjonene deres og andre tradisjonsrike skikker. «Vi laget ofte mat fra hjemlandet deres sammen, og dette var noe de satte pris på tror jeg». Dette er noe som informanten selv har erfart, at hun syntes det var viktig å ta vare på sine tradisjoner da hun selv kom til Norge som flyktning i tenårene. Informanten har i tillegg jobbet på psykiatrisk avdeling og nå jobber hun i Buf-etat. Det kunne virke som informanten hadde en litt annen synsvinkel på flerkulturelt arbeid enn det mange av de andre informantene hadde. Dette kan være på grunn av sin bakgrunn og arbeidserfaring, men det kan selvsagt også skyldes andre forhold. Hun har selv måttet tilpasse seg i et annet land med helt andre skikker og tradisjoner og vet hvilke utfordringer dette kan by på. Dermed forstår informanten mye av det som innvandrere går igjennom og kan mye lettere sette seg inn i deres situasjon. Informanten fortalte også om hvordan hun på mange måter kunne videreføre sin kulturforståelse til sine kollegaer. Dette viser at hennes bakgrunn kan være med på å gjøre det flerkulturelle arbeidet bedre.

NOU 2009:8 nevner personlig kompetanse som et av hovedpunktene for kompetansekrav i barnevernstjenesten. Personlig kompetanse vil si at barnevernsarbeideren har gode samhandlingsferdigheter og kan skape gode samtaler og en god relasjon selv i vanskelige situasjoner. Dette er noe denne informanten ser ut til å ha klart, hun bruker seg selv og sin bakgrunn og erfaring for å skape en god relasjon med klientene sine.

Den siste informanten jeg intervjuet er utdannet sosionom og har interkulturelt arbeid som fordypning. Hun har jobbet i barnehage, på en akuttinstitusjon og nå jobber hun i barnevernstjenesten, der hun er en del av et flyktningsteam. Her er det fire ansatte som jobber

med saker med minoritetsfamilier, enslige mindreårige flyktninger og asylsøkere. Det virker som denne kommunen har et godt utgangspunkt for å få et godt flerkulturelt arbeid, med tanke på inndelingen i barnevernstjenesten og at de jobber målrettet med blant annet et program som heter ICDP, International Child Development Program, som er et forebyggende lavterskel tilbud. Det er ment som foreldreveiledning og da med fokus på minoritetsforeldre. Informanten, som virket veldig engasjert i det hun jobbet med, hadde bodd mange år i utlandet, og mente at denne erfaringen hadde gjort noe med henne, hun visste hvordan det var å føle seg annerledes og utenfor og at det ikke bare er enkelt og fungere i et nytt samfunn. Informanten sa i tillegg: «og da hadde jeg til og med den «rette» hudfargen og alt». Med denne erfaringen kunne det virke som informanten hadde fått større forståelse for flerkulturelt arbeid og hvordan en skal ta imot flyktninger. Hun jobbet i tillegg med å ta imot enslige mindreårige flyktninger og sa at dette var et veldig meningsfullt arbeid. Som Qureshi sier: «Profesjonell kompetanse i et mangfoldig samfunn rommer både kunnskap i å gjenkjenne andres verdigrunnlag og å kjenne sitt eget» (Qureshi, 2009 s. 206). Med dette tolker jeg at god kulturforståelse, i følge Qureshi, er å kjenne sine egne verdigrunnlag for å forstå andres.

5.3 Kulturperspektiv - forskjeller og utfordringer

Min undersøkelse viser hva informantene mente var forskjellen mellom å jobbe med minoritetsfamilier i forhold til etnisk norske, og hvilke utfordringer de møter i dette arbeidet. De fleste sa at det er mer utfordrende å jobbe med minoritetsfamilier enn med etnisk norske, men det var også informanter som svarte at det ikke bare var utfordringer med å jobbe med innvandrere. Det hadde også sin positive side. Det som kom frem som positivt, var at minoritetsfamilier ofte var veldig høflige og hadde respekt for barnevernsarbeideren, mer enn de norske hadde. En av informantene uttrykte seg slik:

Av de norske kan du bli møtt med; helvetes barnevern, forbanna folk, ha dere ut! Men med minoritetsfamilier blir du veldig mye oftere møtt med respekt, uansett hvor redde og skeptiske de er.

Informanten mente også at minoritetsfamilier ofte var mer gjestfrie, og han hadde ikke tall på hvor mange ganger han hadde blitt invitert på middag, te og kaker. Han hadde stort sett takket ja, siden de i mange kulturer kan ta det som en fornærmelse dersom man sier nei takk. Han syntes dette stort sett gikk greit, og han mente at det å dele et måltid, kunne gjøre relasjonen og samarbeidet bedre.

Det var en annen informant som også sa noe lignende:

Jeg sier ikke at det er lettere, men det kan i noen saker være mer behagelig å jobbe med mennesker som kommer fra kulturer der en er veldig nøye på å være høflig og ivaretagende og alltid tar imot folk på en ordentlig måte, er blid og hyggelig, selv om du egentlig kan være forbanna på den personen som kommer og banker på døra di.

5.3.1 Kulturkompetanse og kultursensitivitet

I dette delkapittelet vil jeg si noe om verdien av å ha kulturkompetanse i flerkulturelt arbeid og komme med eksempler på situasjoner der det er viktig å være kultursensitiv. Qureshi skriver i sitt kapittel som omhandler *kultursensitivitet i profesjonell yrkesutøvelse*, at det er viktig at yrkesutøveren har en bevissthet rundt egne verdier og holdninger. Han påpeker også viktigheten av å reflektere over hva man gjør i sitt arbeid, som vil si å få i gang en tankeprosess der en setter en konkret erfaring i sammenheng med teoretiske begreper og modeller. Det handler også om å se sin egen forståelse i forhold til andres forståelse (Qureshi, 2009). Flere av informantene sa noe om dette. De syntes det var viktig å snakke om deres tanker og holdninger i forhold til forskjellige saker de hadde i barnevernet, spesielt saker med minoritetsfamilier. Det dukket ofte opp etiske spørsmål og det kunne da være til god hjelp å diskutere disse med sine kollegaer.

En annen informant sa at det var mange minoritetsfamilier som kom fra samfunn der man har en annen forståelse av offentlige tjenester. Mange av disse familiene vil helst klare seg selv, sier informanten. I noen land er storfamilien veldig sentral og de har ofte en oppfattelse av at det er familien som skal ta hånd om vanskeligheter i hjemmet og at ingen andre skal blande seg inn i familiens problemer. Det er viktig å bruke kultursensitivitet i slike saker, og prøve å forstå familiens oppfatning av dette. Det handler om måten man går frem på, en kan eksempelvis si at en forstår deres synspunkt på offentlige tjenester, men at i Norge gjør vi det på denne måten.

Et annet eksempel fra informantens arbeidsliv, var da en saksbehandler i barnevernet mente at en mor var analfabet siden hun ikke kunne skrive på morsmålet sitt. Informanten som jobbet

på en ungdomsinstitusjon på det tidspunktet, kom fra samme landet, og sa at hun heller ikke kunne skrive på sitt morsmål. Informanten forklarte at de har 25 ulike språk i det afrikanske landet, og at nasjonalspråket er engelsk. Da forstod saksbehandleren litt mer. Det er sånne ting som kan lage store misforståelser, sier informanten. Som saksbehandler kan en ikke like mye kunnskap om alle kulturer, men det kan se ut som det er en fordel å ha kulturkompetanse.

Det er ikke bare språket som trenger å være annerledes i et annet land, den ene informanten påpekte at det kan være store forskjeller på hvordan mennesker reagerer med kroppsspråket også. Det var et tilfelle der en klient med samme minoritetsbakgrunn som informanten, fikk vite at omsorgen for hennes barn ble tatt fra henne, og da reagerte denne damen med å kaste seg ned på gulvet, og hun hylte og skrek.

Jeg ble ikke overrasket i det hele tatt, men dersom det hadde vært en etnisk nordmann, så hadde han nok fått panikk og trodd damen var gal, men det var hun jo ikke.

Dette kan si noe om kulturforskjeller, samtidig er vi alle forskjellige, og reagerer forskjellig uansett av hvor vi kommer fra. Det er derfor viktig å være nysgjerrig og åpen, på den måten kan en lære mer om forskjellige kulturer, samtidig som det kan være med på å unngå mange misforståelser. Her igjen er det viktig å gå inn i arbeidet med kultursensitivitet.

5.3.2 Utfordringer og forskjeller

Det som alle informantene nevnte som en utfordring, var kommunikasjon og språk. Dette var en av hovedforskjellene med å jobbe med minoritetsfamilier i forhold til etniske norske familier. Det er ikke alltid like lett å forstå mennesker som har både et annet språk og i tillegg et annet kroppsspråk. En av informantene hadde et eksempel der han møtte en forelder på hjemmebesøk i en barnevernssak, som ikke møtte blikket til han som saksbehandler.

Forelderens bare så bort, og unnvikte blikket. Dette syntes saksbehandleren virket litt unormalt og uhøflig, men etter å ha snakket med en kollega, forstod han mer. Dette var en del av denne klientens sin væremåte, og det hadde ikke noe med saksbehandleren å gjøre. Det var nemlig uhøflig å se en offentlig person inn i øynene der han kom fra. Dette var et eksempel på en misforståelse som oppstod på grunn av kulturforskjeller. Som Eriksen og Sørheim (2006) sier, er det ofte kulturforskjeller som skaper kommunikasjonsproblemer, men de mener på den andre siden at det ikke skulle være nødvendig å fjerne kulturforskjellene for å forstå

hverandre og komme overens. Vi bør sette oss inn i deres oppfatninger, slik at vi snakker med dem og ikke til dem (ibid).

En annen sak som en av mine informanter fortalte om, kunne kanskje fått et annet utfall med bedre kommunikasjon. Det var fire barn, to jenter og to gutter som skulle ha samvær med mor, som ikke lenger hadde omsorgen for barna sine. Informanten som er saksbehandler i barnevernet, hadde akkurat informert barna om at det ikke var noen forskjell på gutter og jenter i Norge, at begge kjønn er like mye verdt og at guttene ikke får flere fordeler enn jentene. Deretter kom barna på besøk til mor, og guttene fikk store dyre gaver, mens jentene fikk bare en liten ting. Dette var nok forvirrende for barna, siden saksbehandler nettopp hadde sagt at slik gjør vi det ikke i Norge. Informanten min mente at hun i tillegg skulle ha snakket med mor om dette på forhånd, i tillegg til å si at det ikke er feil i forhold til deres kultur, men at i Norge så blir dette feil måte å gjøre det på. Da hadde situasjonen muligens blitt annerledes.

En av informantene kunne fortelle om en episode der det kom tre afghanske gutter til kommunen, og de hadde fått den fineste leiligheten de hadde som var nyoppusset og moderne. Da guttene kom, ville de sette fra seg bagasjen i gangen og gå inn å se først for og «godkjenne» leiligheten. Her er det veldig lett å tenke med en gang, at disse guttene er uforskammete og de burde være fornøyd med det de får, men informanten min kunne fortelle at dette er ungdommer som kommer fra samfunn der det er vanlig å forhandle, og at de har blitt opplært til å gjøre det. Det har med deres kultur å gjøre. Så istedenfor å tenke negativt og dømmende, forstod informanten dette, fordi hun hadde den kunnskapen eller forforståelsen som hun hadde. Hun godtok guttene slik de var, og da mener hun det er lettere å samarbeide med dem også. Det er viktig å prøve å forstå guttene fra deres ståsted, samtidig tror jeg man må passe på å sette grenser og også fortelle ungdommene hvordan systemet i Norge er, slik at møtet med det norske samfunnet ikke blir overraskende.

En informant hadde et annet eksempel på kulturelle forskjeller. For noen familier er det helt vanlig å sitte på gulvet å spise middag og snakke høylytt til hverandre under måltidet. Dette kan virke veldig unormalt og kanskje til og med uhyggelig for mange nordmenn. Ut i fra dette, kan det være at en saksbehandler i barnevernet reagerer med at dette ikke er bra, og

legger det sammen med andre vurderinger, og dermed kan dette komme negativt ut i en barnevernssak. Et annet eksempel kan være måten å vise omsorg på. Informanten sa: «I noen kulturer så er det ikke like vanlig å klemme og susse på barna sine». Det er ikke fordi de ikke er glad i barna sine, men fordi vi har forskjellige måter å vise omsorg på, sier informanten. Det kan derfor bli feil og for eksempel skrive i en rapport at det var lite kroppskontakt og foreldrene viste lite omsorg til barna sine. Informanten sier at det kommer an på hvilket perspektiv saksbehandleren har.

En informant syntes at religion kunne bli en utfordring i arbeid med minoritetsfamilier. Dersom det er et stort sprik mellom det foreldrene mener og det som majoriteten mener, kan det bli en belastning for barnet, mente informanten. Dette er noe som informanten tematiserer og veileder foreldrene konkret på. «Det er svært utfordrende fordi vi vet at religion er svært viktig for dem». Dette kan bli en utfordring. I følge Seeberg i Aadnesen (2012), er multikulturalisme et begrep som blir brukt når en skal beskrive det å ha toleranse for kulturelle forskjeller i samfunnet, dette inkluderer også religiøse forskjeller. Begrepet forstås som at alle skal få beholde sin kultur og identitet i et flerkulturelt samfunn. Her må man vurdere hver situasjon og hver problemstilling for seg. Det kommer an på hva det gjelder og en må vurdere om det går ut over barnet.

Det kom frem i studien at vi har et annet syn på barn i Norge sammenlignet med en rekke andre land, i følge en informant. Informantene sa: «Barn med en annen kulturell bakgrunn, har en annen status enn hva barn i Norge har, dette kan bli et problem». Informanten mente at mange minoritetsfamilier hun har jobbet med, har den oppfatning at barna har en annen funksjon i familien enn det vi er vant til. «De skal bare bli voksne. Lek er bare noe de gjør, og foreldrene tenker ikke så mye over det», sa informanten. Phillippe Aries hevdet at vårt syn på barndommen er en ny «oppfinnelse», som kom i forbindelse med den industrielle revolusjon med oppløsning av naturhushold, og at vi dermed fikk en ny arbeidsfordeling. Han mente også at når det ble innført obligatorisk skolegang i Norge, så ble det et skille mellom barna og de voksnes verden. Dette skillet førte til at barn fikk mer oppmerksomhet og en følelsesmessig fokusering som vi ikke hadde hatt tidligere (Aries i Hundeide 2005).

Flere av informantene jeg intervjuet, nevnte at minoritetsfamilier har en større frykt for barnevernet enn det etnisk norske har. Dette mente de er på grunn av at de ikke har samme forståelsen av hva barnevernet er for noe. «De er redde fordi de har hørt fra andre at vi bare kommer til å ta barna i fra dem», sier en av informantene. «Denne frykten igjen, kan gjøre at de stadig takker nei til hjelpetiltak», sier en annen informant. Det var spesielt de nyankomne flyktningene som var mest skeptisk til barnevernet.

Det kom også frem at det ikke er en enkel sak og informere alle de nyankomne flyktningene om barnevernet. En faktor var at flyktninger får veldig mye informasjon på en gang, så det er vanskelig for dem å ta alt inn over seg. De har mer enn nok med å finne seg til rette i et nytt land med nye skikker og tradisjoner, der det er mange inntrykk, og dermed kan det være vanskelig for dem å få med seg all informasjon som blir gitt. En av informantene sier: «De får informasjon om både barnehage, skole, barnevern, lege, så det skal noe til å få med seg alt». En annen faktor, som nevnt tidligere, kunne være at mange av minoritetsfamiliene ikke hadde et offentlig barnevern fra sitt hjemland, så derfor var det vanskelig å forstå hva det var for noe, siden de ikke hadde noe å sammenligne det med.

En annen informant var opptatt av at mangelfull kjennskap til bakgrunnen til minoritetsfamiliene, gjorde at samarbeidet ble utfordrende. Hun hadde jobbet med enslige mindreårige flyktninger tidligere, og her var det samme problemet. «Hvordan kan en hjelpe mennesker uten å ane hva de har vært igjennom?» sa informanten. Hun mente at det ofte tar lang tid å bygge opp et tillitsforhold til klientene og at det dermed hadde vært lettere dersom hun viste mer om deres bakgrunn. En kan ofte møte flyktninger, både barn og voksne som har opplevd traumatiske hendelser gjennom krig. Dette kan bli en utfordring som ikke nødvendigvis handler om kulturforskjeller, men det handler om å kunne vite noe om traumer og hvordan en kan hjelpe mennesker som er traumatisert. Det å ha opplevd traumatiske handlinger som grov vold, krigshendelser eller tortur, kan føre til senskader. Som Eide m.fl. (2009) sier, så kan høye lyder eller andre sanseintrykk utlyse redsler og panikk. Dette kan også føre til vold, ofte mot de nærmeste.

Det var noen av informantene som mente at det var mer oppdragelsesvold hos minoritetsfamilier enn hos etnisk norske familier. Det kan ligge noe i dette, da det fortsatt er

mange land som ikke har forbud mot å bruke fysisk avstraffelse i oppdragelsen. En av informantene sa at de hadde hatt noen saker med minoritetsfamilier og oppdragelsesvold, men da de hadde fortalt foreldrene at dette ikke var lov i Norge, så hadde de sluttet å gjøre det. Brenna sier at fysisk avstraffelse er en naturlig del av oppdragelsen i mange land. Dette bør sees ut i fra samfunnsforhold, der det er en forskjell mellom kollektivistisk, individualistisk, tradisjonelt og moderne forhold. Brenna (2005) sier i tillegg at det må være både grensesetting og kjærlighet i en barneoppdragelse for at barnet skal få en bra oppvekst. Skytte på sin side, sier at det er ikke alle familier som synes det er greit med fysisk avstraffelse av barn, selv om det er akseptert i deres majoritets- eller minoritetsmiljø (Skytte, 2008).

Mange av de forskjellene som er blant minoritetsfamilier og etnisk norske handler om forhold der minoritetsbefolkningen kommer dårligere ut enn befolkningen for øvrig. Det er også disse forskjellene det ofte blir fokusert mest på. På ett område kan det midlertidig se ut til å være omvendt. Dette gjelder innvandrere og alkohol. En av informantene mine mente til at det var mer alkoholmisbruk blant de etnisk norske enn hos minoritetsfamilier. Dette kan ha en sammenheng med at en del av de innvanderne som kommer til Norge ikke drikker alkohol på grunn av sin religiøse tro.

Jeg stilte informantene spørsmål om det er vanskeligere å ivareta barnas beste i en barnevernssak med en minoritetsfamilie i forhold til en etnisk norsk familie, da fikk jeg som svar at det var veldig vanskelig dersom barna bodde på asylmottak. En av informantene kunne fortelle om en sak der familien ikke hadde fått opphold i Norge, men fortsatt var i landet. Hun syntes det var vanskelig å vite om hun skulle fortsette å hjelpe dem, siden familien da ble mer knyttet til Norge. Hun satte også spørsmålstegn ved om dette blir det samme som å jobbe i mot sine egne myndigheter? Informanten sier at det er mange barn som bor i landet, men som egentlig har blitt utvist. Dersom de er bekymret for omsorgen til barna i saker der familien har fått endelig avslag for å bli i Norge, så har de allikevel satt inn tiltak i disse familiene, men hun sier at det alltid blir diskusjon innad i barnevernstjenesten om hvor mye de skal hjelpe dem. Det var også en utfordring å ivareta *barnets beste prinsippet*, dersom minoritetsfamilien ikke ville ta imot hjelpetiltak på grunn av frykten for barnevernstjenesten.

En informant hadde et annet eksempel på kulturelle forskjeller. Dette var en familie fra Vest-Afrika. Informanten sier:

det er kanskje generaliserende av meg å tenke, men jeg opplevde en veldig afrikansk stolthet og patriarkisme hos denne familien.

De skulle ha et rutinemessig hjemmebesøk på grunn av en bekymringsmelding, men bestefaren til disse barna nektet barnevernet å komme på hjemmebesøk. Han ble veldig sint og sa at dette stred imot alt han trodde Norge stod for. De prøvde å ufarliggjøre situasjonen, men det hjalp ikke. Bestefaren var heller ikke part i saken, da det hadde kommet inn bekymringsmelding angående omsorgssvikt fra mor. Men siden det var bestefaren til barna som var mannen i huset, skulle han ha det siste ordet og var veldig bestemt. Til slutt måtte barnevernet true med å kontakte politiet, og da fikk de til slutt slippe inn i huset, men han var ikke fornøyd. Dette kan vise at noen kulturelle forskjeller kan være utfordrende. På den andre siden så kunne dette også ha skjedd i en norsk familie. Det er for mange uhørt at noen skal trenge seg inn i deres private hjem for å se hvordan barna deres har det, dette kan gjelde alle familier uansett hvor de kommer fra. Hjemmebesøk er en rutinemessig nødvendighet, og det er ikke alltid like enkelt å forklare dette til noen som ikke har en tilsvarende tjeneste i sitt hjemland. Som Eriksen og Sørheim (2006) påpeker, har menn og kvinner forskjellige roller i en patriarkalsk muslimsk sammenheng. Menn har høyere status og mer autoritet enn kvinnene, og autoriteten vokser jo eldre de blir. Kvinner har gjerne autoritet på noen felt, menn på andre felt. Dette varierer naturlig nok fra familie til familie (ibid).

En annen informant hadde opplevd at en familie hadde møtt henne med så stor respekt og underdanighet at hun så på det som utfordrende. De hadde en sak der de måtte ta omsorgen til barna på grunn av vold, men foreldrene reagerte aldri med sinne eller sa imot de. De var selvfølgelig lei seg for å ha mistet omsorgen for barna sine, men de gjorde ingen motstand. De reagerte med å kjøpe konfekt til barnevernkontoret og takke for samarbeidet. Informanten fant det vanskelig å jevne ut maktbalansen, siden familien var så underdanig. Dette kunne ha noe med deres kultur å gjøre, mente hun. Familien kom fra Sri Lanka, og det er mulig at dette kan ha noe med deres væremåte å gjøre. I utgangspunktet så er det veldig greit at foreldrene ikke gjør noe motstand mot barnevernet, så lenge de forstår alvoret i saken, sa informanten. Foreldrene i denne situasjonen virket som de var takknemlig for hjelp, men i tillegg så syntes informanten at det var mest frustrerende at de ikke viste følelser. Da kunne hun ikke vite hva de egentlig ville og tenkte. «Noen kan være altfor høflige», mente informanten.

Noe som flere i undersøkelsen sa noe om, var utfordringen med at minoritetsfamilier har en annen oppdragelseskultur. Det blir også sagt at det er enklere å formidle endringsbehovet til etnisk norske foreldre enn til minoritetsforeldre, nettopp på grunn av denne forskjellen i forståelse av oppdragelse. Informanten sier også at det kan være utfordrende og «rette» på foreldrenes oppdragelsesmåte siden de kanskje har bodd i Norge i opptil tjue år og alltid har oppdratt barna sine på denne måten, og i tillegg har blitt oppdratt slik av sine egne foreldre. Samtidig skal de sørge for at barna får en god oppvekst ut i fra sine behov.

Informanten hadde et eksempel på en familie som ikke klarte å møte barnets utfordringer, som hadde spesielle behov på grunn av lære - og skrivevansker og sen kognitiv utvikling. Foreldrene så ikke på det som noe problem, og mente at barnet kom til å vokse det av seg. De brukte i tillegg fysisk straff fordi barnet ikke oppnådde de resultatene som foreldrene ønsket. Dette kunne informanten se igjen i del andre asiatiske kulturer, at dersom barna ikke oppnådde ønsket resultat, ble de straffet. I følge Hundeide (2005) så kan en skille mellom vestlige og ikke-vestlige oppdragelsesstiler. Dette på grunnlag av at de ikke-vestlige samfunnene ofte er preget av kollektivistiske verdier som tar hensyn til og har respekt for storfamilien. Den kollektivistiske oppdragelsesstilen er også preget av lydighet og respekt for gruppen eller slekten. Den vestlige oppdragelsesstilen har mer individualistiske verdier, med mer selvstendighet og respekt for den enkelte person og ikke nødvendigvis hele familien. Det blir også lagt mer vekt på uavhengighet, selvbestemmelse og selvtillit i den individualistiske oppdragelsesstilen. Den kollektivistiske oppdragelsesstilen har i tillegg moralske normer som hele gruppen er innforstått med, og skam er ofte noe som forekommer blant barna dersom de ikke innfrir foreldrene sine ønsker (ibid).

5.4 Bruk av tolk

Jeg har tatt med bruk av tolk som et eget tema, fordi det ut i fra min undersøkelse, er en av hovedskillene mellom arbeid med minoritetsfamilier og etnisk norske. Alle mine informanter nevnte bruk av tolk, enten som en forskjell eller en utfordring. Bruk av tolk er i tillegg et viktig tema innenfor barnevernet. Dette på grunn av at tolking er med på å bevare rettsikkerheten til alle partene i en sak og informasjonsplikten overholdes. I tillegg er tolking

viktig for at brukermedvirkning skal være i fokus og det å danne et godt samarbeidsforhold mellom familien og barnevernstjenesten (IMDi, 2008).

Selv om store deler av innvandrerbefolkningen har bodd lenge i Norge, så er det fortsatt mange som har behov for tolk. Det er ikke alltid like lett å snakke om personlige tema når man snakker på sitt andrespråk. Det er forskjell på «hverdagsnorsk» og mer avansert kommunikasjon. I tillegg så foregår ofte slike samtaler under omstendigheter preget av stress og usikkerhet (Berg, 2012). Det er ingen tvil om at god kommunikasjon er særlig viktig i alvorlige saker, som for eksempel barnevernssaker. Til tross for dette, blir det ikke brukt tolk i alle tilfellene som det kanskje burde. Det kan være mange grunner til underbruk av tolk, men en faktor kan være at familien sier de ikke trenger tolk fordi de kanskje synes det er flaut og ikke ha gode nok norskkunnskaper. En annen faktor kan være at de er skeptiske til å snakke om sensitive temaer foran en tolk. Selv om tolken har taushetsplikt, så kan etniske miljø være ganske små og gjennomsiktige (ibid).

5.4.1 Kvalitet på tolkene

Det kom frem i min undersøkelse at ikke alle var like fornøyd med kvaliteten på tolkene de brukte. Det var flere av mine informanter som kunne fortelle om tolker som hadde blandet seg inn i saken og ikke holdt seg til avtalen de hadde på forhånd. Det kan være vanskelig å bedømme om tolketjenesten er av god kvalitet. Det er derfor viktig for barnevernstjenesten, eller andre som bruker tolketjenesten, at de ser etter tolker med dokumenterte kvalifikasjoner. Alle de tolkene som er oppført i Nasjonalt tolkeregister skal følge yrkesetiske retningslinjer. Disse retningslinjene går blant annet ut på det tolken oversetter, skal være mest mulig likt det som blir sagt. Det andre er at tolken skal være upartisk i tolke situasjonen og ikke la egne meninger og holdninger påvirke tolkingen. Tolken skal heller ikke komme med forklaringer på kulturelle forskjeller. Dette kan være med på å umyndiggjøre brukeren og undergrave den offentlige personens fagansvar (IMDi, 2008).

Det kom også frem i samme undersøkelsen gjort av IMDi, at det var det mange som opplevde at det var vanskelig å sjekke tolkens kvalifikasjoner. Dette kommer også frem i min undersøkelse, der en av informantene sa at noen av tolkene ikke egnet seg til å være tolk i

barnevernet. Hun hadde opplevd flere ganger at tolken hadde blandet seg inn i saken. Hun mente at dette ikke var greit, siden det handler om sensitive opplysninger som er vanskelige å snakke om i utgangspunktet. En annen informant opplevde at de hadde mange gode tolker, og at i byen er det et stort utvalg, siden de har hatt innvandrere til kommunen lenge. «Det er forskjell på små og store kommuner her, i større kommuner er det flere tolker å velge i mellom, da blir nok kvaliteten bedre også», sa informanten.

5.4.2 utfordringer med bruk av tolk

Alle informantene i undersøkelsen syntes bruk av tolk var utfordrende, men det var stor forskjell på hvor positive de var til å bruke tolk. Noen av dem jeg intervjuet mente at bruk av tolk av og til kunne være mer forstyrrende enn hjelpsomt. Når jeg spurte hvorfor, fikk jeg til svar at det er forstyrrende å ha en tredjepart i rommet når de skal snakke. De så også nødvendigheten av å bruke tolk, men den ene informanten pleide av og til heller å bruke lengre tid på å forklare istedenfor å bruke tolk. Andre jeg intervjuet var veldig positiv til bruk av tolk, de sa at hvis de var usikre på om de trengte tolk eller ikke, så bestilte de for å være på den sikre siden. Den ene av disse to mente at flere saksbehandlere i barnevernet og ellers, burde bli flinkere til å bruke tolk, og at det var for lett og bare la være. Andre brukte tolk der de så nødvendigheten av det, de hadde hatt noen dårlige erfaringer, men mente at de fleste tolker var profesjonelle.

En informant viste til et eksempel der han skulle forklare en forelder at barnet hadde fått diagnosen autisme. Tolken manglet ordet *autisme* i sitt ordforråd, så dermed ble det oversatt til ordet *dum*. Dette svekket samarbeidsrelasjonen med denne familien, da forelderen ble frustrert og ikke forstod hva de mente. Dette kan ha en sammenheng med at tolken ikke kunne begge språkene like godt, eller som Røkenes (1995) kaller det, en manglende tokulturell kompetanse. Det er en stor fordel om tolken har en kontekstforståelse i begge de språkene når det skal tolkes. Dette for at tolken skal kunne gjøre begge partenes forståelse meningsfull. Tolken skal kunne formidle budskapet til begge parter, uten at meningen blir forvrengt på noen måte. «Tolken skal ikke forklare, men formidle det avsenderen mener». (Røkenes, 1995 s. 730).

På den andre side så er det ikke så lett å oversette spesielle ord og uttrykk, dersom de ikke finnes på det andre språket. En informant sier at det ofte er tabu å snakke om psykiske lidelser, og det i noen kulturer mer enn andre. Jeg spurte om han hadde en oppfattelse av at det var mer tabu blant minoritetsfamilier i forhold til etnisk norske, men informanten syntes det var tabu blant norske også, men at noen innvandrere manglet ordene.

Det ligger rett og slett ikke i deres vokabular. På landsbygda i Eritrea for eksempel, så heter det ikke psykisk sykdom, det heter gal. Det vet de hva er.

Dette viser at i en del kommunikative sammenhenger kan det være vanskelig å forstå innvandrere selv om en har tolk. Det kan dermed bli problematisk for eksempel å forklare at barnet er psykisk syk, da de ikke har et ord for det. I forhold til bruk av tolk og det å forklare ord og uttrykk som sosialarbeideren bruker, viser Ørvig (2007) i sin undersøkelse at det er den profesjonelle sitt ansvar å forklare faguttrykk som kan være vanskelig for minoritetsfamilier å forstå. Det kan uansett oppstå misforståelser, på grunn av at det kan være ord som kanskje ikke tolken klarer å oversette. Det er dermed opp til sosialarbeideren å forklare disse ordene. Grunnen til at dette ikke blir gjort i stor nok grad, kan være fordi det ikke fins gode nok rutiner på det (Ørvig, 2007).

Informanten sier også at det er mye å ta hensyn til ved bruk av tolk. En har en egen rolle, sier hun.

Man må kunne stoppe tolken og gripe inn og sørge for at tolken oversetter det han skal, dersom man merker at tolken sier mer enn han skal, så må man være tøff nok til å si fra.

NOU 2009:8 understreker betydningen av kommunikativ kompetanse for å jobbe i barnevernet. Dette handler om å ha god samtale- og samhandlingsferdigheter, samt evne til å mestre ansiktsnære relasjoner. Dette er noe som kan være en fordel dersom man bruker tolk og sitter i en tolkesituasjon. I tillegg må en mestre vanskelige og til dels konfliktfylte situasjoner (ibid).

5.4.3 Når bør man bruke tolk?

Nesten halvparten av de som deltok i IMDi sin undersøkelse (2008) mente at det burde være bedre rutiner for bestilling av tolk. De som hadde lite erfaring med bruk av tolk, hadde særlig stort behov for å få bedre rutiner på dette. I min undersøkelse kom det frem at også mine informanter ønsket seg bedre rutiner på bestilling av tolk og også noen regler på dette. En av informantene sa at det var altfor mye opp til hver enkelt om de ville bruke tolk eller ikke, hun hadde flere tilfeller der hun hadde tatt over saker der det ikke var blitt brukt tolk, og dermed var det mange misforståelser og frustrasjon mellom partene i saken. Undersøkelsen gjort av IMDI, sier noe om valgfriheten i forhold til det å bruke tolk. Seks av ti saksbehandlere som ble spurt i undersøkelsen, sier at det er helt opp til dem om de skal bestille tolk. Lederen overlater til dem å ta avgjørelsen selv. Dette sier noe om at valgfriheten er stor, og at det i stor grad ikke er noen som sjekker om saksbehandlerne bruker tolk (ibid).

En informant sa at det var vanskelig å bedømme om en trengte tolk eller ikke. Dette kan tyde på at det har vært lite opplæring i bruk av tolk på arbeidsplassen, og det har muligens blitt fokusert lite på bruk av tolk gjennom utdanningen. Det ble påpekt av en informant at hun syntes mange saksbehandlere gir for lett opp, dersom noen av foreldrene sier at de ikke trenger tolk. Hun syntes selv det er en utfordring når klienter blir fornærmet og sier at de kan norsk, og føler seg diskriminert fordi saksbehandler vil bruke tolk. Informanten sier at selv om de snakker greit norsk, så kan det være mange viktige punkter de ikke får med seg. Språk, tanker og følelser henger sammen, og det kan være mye vanskeligere å formidle dette på et fremmed språk i forhold til sitt eget morsmål. Dersom man uttaler seg på sitt eget morsmål, kommer man nærmere sin egen opplevelse, dette er vesentlig for en barnevernsarbeider, som ønsker å sette seg inn i klientens livsverden, for å forstå og kunne hjelpe så godt som mulig. På en annen side, så blir det en viss avstand mellom klient og sosialarbeider, siden de har en tolk som mellomledd. Det er her viktig å kunne veie for og imot, se an situasjonen, og dermed finne ut om en skal bruke tolk eller ikke. Dette må sees i lys av språkkunnskapene til klienten (Røkenes, 1995).

En av informantene sier at en trenger ikke å gi klientene så veldig mange valgmuligheter. Det beste og sikreste er å bruke tolk, siden det er snakk om såpass alvorlige temaer. Hun sier også at rettsikkerheten til klientene er svært viktig og at de har rett på å få vite alle detaljene i

saken. Det er viktig for henne som saksbehandler å få med seg alt innholdet i saken, dette går an å si til klienten, sier informanten. En annen informant hadde et litt annet syn på dette. Han sa:

Noen klienter velger å snakke på engelsk og ikke ha tolk, så har de begrenset engelsk og kommunikasjonen blir deretter. Så det er helt klart utfordrende.

Dette kan tyde på at informanten ikke er så nøye med å bruke tolk. Han sier også at han ikke har så gode erfaringer med å bruke tolk. I følge Røkenes (1995) så er det nødvendig for terapeuten eller den som skal snakke med klienten å finne ut hva det skyldes, dersom klienten ikke vil bruke tolk. Det kan være mange årsaker til dette. Det kan være at klienten ikke stoler på tolken, kanskje kjenner de hverandre eller kanskje mener klienten at han eller hun har gode nok norskkunnskaper. Det er opp til saksbehandleren å avgjøre om en skal bruke tolk eller ikke. En av informantene fortalte at på små steder kan det være små minoritetsmiljøer, og dermed er det stor sannsynlighet at de fra samme nasjon kjenner hverandre. I følge undersøkelsen gjort av IMDI (2008), var det fire av ti som svarte at overvurdering av familiens norskkunnskaper gjorde at tolk ikke hadde blitt bestilt, selv om dette var nødvendig. Det kom også frem at 34 prosent svarte at en viktig årsak til at de ikke hadde bestilt tolk, til tross for behovet, var at barna eller andre i familien ikke ville ha tolk (IMDi, 2008).

Når det gjelder gjennomføring av samtaler med tolk, sier en av informantene at det er viktig og ta pauser og bli enige på forhånd hvordan alt skal gjøres. Hun bruker 15 minutter for å snakke med tolken og avklare ting på forhånd. Hun har selv hatt et eget emne på sosionom utdanningen sin om bruk av tolk. Røkenes (1995) sier det ikke bare er viktig å informere tolken, men også klienten som skal bruke tolk. Det er viktig når man jobber med minoritetspråklige, at en informerer om ting som kanskje er selvsagte for oss. Det kan være å avklare hvor lenge møtet omtrentlig kommer til å vare og informere om at tolken har taushetsplikt. Også det at tolken skal oversette alt som blir sagt, slik at saksbehandler får vite alt som klienten sier. Det er også viktig å informere tolken at oversettelsen skal skje i 1.person, altså «jeg mener..» (ibid).

Videre i undersøkelsen min snakket jeg med en informant fra en mellomstor kommune. Her er det litt vanskeligere å få tak i tolk, og de bruker en privat tolketjeneste og ikke en kommunal, slik som de to store kommunene gjorde. Hun kunne fortelle at de prøver å få tak i

oppmøtetolk, men at det ofte blir tolking over telefon. Dette så hun ikke på som et stort problem, men det var kanskje litt tungvint. Hun sier også at barn har blitt brukt som tolk, men at dette var kun når det gjaldt skriv i fra skolen og lignende. Dette mente informanten var greit, men det å dra barna inn i en voksenverden og oversette skriv fra for eksempel lege eller barnevern, det blir feil mente informanten. Det er ofte uforståelig for foreldrene at de ikke kan bruke barna til å oversette slike skriv, sier informanten. Røkenes (1995) sier noe om dette. En kan havne i krisesituasjoner eller situasjoner der en trenger trygghet og tillit, der klienten føler for å bruke en nær venn eller familiemedlem til å tolke. Dette vil likevel være unntakstilfeller. Det er svært uheldig å bruke familiemedlemmer som tolk, da spesielt barn. Selv om barn ofte lærer norsk fortere enn sine foreldre, så er det svært uheldig at de skal ta over voksenrollen i familien (ibid).

Denne informanten påpeker også viktigheten av å bruke et enkelt språk når man jobber med minoritetsfamilier og med tolk. En trenger ikke å bruke det vanskeligste fagspråket. Dette kan være med på å gjøre arbeidet for tolken lettere. Det er ingen lett rolle tolken har, som Røkenes skriver: «Tolken er et menneske – ikke et instrument» (Røkenes 1995, s. 731). Tolken må kunne ha gode språkferdigheter, tålmodighet, gode kommunikasjonsevner, kulturkompetanse, sette seg inn i forskjellige kontekster, tåle stress og ikke blande seg inn i samtalen. Det er mye å huske på for tolken, og dette er viktig å ha i bakhode før man skal benytte seg av tolk. Det at tolken viser følelser under sterke og emosjonelle samtaler, trenger derimot ikke å være negativt. Det hadde kanskje vært verre for klienten om tolken var helt kald og ikke reagerte på sterke fortellinger eller lignende (Røkenes, 1995).

5.5 Integrering

Etter det første intervjuet fant jeg ut at jeg skulle legge til et nytt spørsmål der jeg spurte informantene hva de legger i begrepet integrering. Dette tror jeg kan være med på å belyse deres holdninger til innvandring og integrasjon. I tillegg kan dette muligens si noe om holdningene deres på grunnlag av hvordan de ordlegger seg og hvordan deres forforståelse er, samt hvilken innstilling de har til flerkulturelt arbeid.

5.5.1 Integreringsbegrepets mange betydninger

Det var kanskje meningen at integrering skulle bli et begrep der vi forstod det som en tosidig prosess, og at det skal innebære inkludering, men slik som det er i dag, så er det ikke det.

Dette var et utsagn fra en av informantene. Hun mente at vi ennå har en lang vei å gå for å klare å se integrering som en tosidig prosess, i et flerkulturelt samfunn. For å komme oss dit må vi være mer åpne for det, mente informanten. Hun påstod at det er langt ifra alle som har forstått begrepet integrering slik som det egentlig bør tolkes. Berg (2010), mener at vi bør tenke over hvordan vi bruker begrepet integrering. Dersom vi sier «han er dårlig integrert», så snakker vi bare om innvandrerene, og ikke om samfunnet. Vi bør ikke legge alt ansvaret over på den ene parten, det er like mye samfunnet sitt ansvar at integreringen blir vellykket, konstaterer Berg.

En av informantene jobbet på en institusjon der det var både etnisk norske og ungdommer med en annen kulturell bakgrunn, og han sa at de kanskje burde ha blitt flinkere til å se alle ungdommene sine behov.

Vi tar jo hensyn til at noen ikke kan spise svinekjøtt, men det kan også handle om andre ting, at de ikke liker så godt brødsiver. Mange vil ha ris og forskjellig til lunsj, men det er ikke alltid de får lov til det. Vi har en kokk som lager mye norsk tradisjonsmat, men de får lage mat selv i helgene da.

Informanten kunne fortelle at han hadde diskutert mye med sine kollegaer om hvor mye de skulle tilrettelegge for de ungdommene med en annen kulturell bakgrunn. Det kan virke her som de ikke fokuserte så mye på å ta vare på ungdommenes skikker og tradisjoner fra hjemlandet.

Videre i intervjuet spurte jeg om informanten syntes det var noen utfordringer i forhold til arbeidet med minoritetsungdommene. Da sa han at det kunne være en utfordring med høytidene. Han brukte denne formuleringen:

For eksempel ramadan, der vi ikke forstår hva det egentlig betyr. Det ble kanskje ikke planlagt godt nok fra vår side. Vi har nok fokusert mer på våre høytider, som jul og påske.

Når det gjaldt utfordringer, kunne informanten fortelle om en situasjon der det var en ung jente som ikke ville bo i det norske beredskapshjemmet som hun hadde fått tildelt. I tillegg til dette snakket hun ikke med noen norske på skolen, bare de som hadde samme etniske bakgrunn som henne selv. Informanten sa at han ikke forstod seg på henne, og at det ble brudd med beredskapshjemmet fordi det fungerte så dårlig. De ble dermed nødt til å finne et nytt beredskapshjem til henne. Informanten sa ikke noe om at han forstod ungdommen, at det kanskje var vanskelig for henne å fungere i en norsk familie der mest sannsynlig ikke noe var slik som hun var vant til. Ikke nok med at ungdommen har flyttet til et fremmed land med en fremmed kultur, men hun har også blitt akutt plassert på grunn av en vanskelig hjemmesituasjon.

Da jeg spurte informanten hva han la i begrepet integrering, var svaret at det er å bli en del av noe. Jeg spurte videre om de hadde lagt til rette for at ungdommene skulle bli mer integrert. Da sa informanten at de brukte samtaler, der de prøvde å bli kjent med ungdommene og deres kultur. Videre sa informanten: «..men det er bare noen som ikke ønsker å bli norske». Jeg tolker informantens utsagn dit hen, at han egentlig mener at integrering er å bli en del av majoriteten. Han mente at de skulle få beholde sin egen kultur også, men var usikker på hvordan de skulle tilrettelegge for dem. Når jeg ser på informantens formuleringer, kan det se ut som at han ikke forstår integrering som en tosidig prosess. Det som jeg tenker mangler ved institusjonen, er at de kan få spise den maten de er vant med og feire de høytidene de har gjort tidligere. Dette kan gjøre at ungdommene føler seg tryggere i en ellers veldig usikker situasjon.

5.5.2 Integrering som en gjensidig prosess

En av informantene sa at for hans del betyr integrering å fungere i det norske samfunnet på egne vilkår. «Assimilering var noe de kalte det før», sier han, at alle skal bli like. Han personlig setter pris på forskjellene. Han mener at innvandrere beriker nærmiljøet dersom de holder på sine tradisjoner og skikker fra hjemlandet sitt. Han mener man bør være stolt av bakgrunnen sin, og i tillegg bli godtatt for det. Han kjenner to familier som har skiftet etternavn, til navn som er typisk norske. Han forstår dem sier han, for det er lettere å få seg jobb med et norsk navn. Dette var familier som hadde innsett og godtatt at de kom til å bli i Norge resten av livet, men informanten påpeker at det viktig å kunne være seg selv. Det å være stolt av hvor en kommer fra er viktig for identiteten mener han.

Der hvor jeg bor har jeg hele verden som nabo, barna mine kommer hjem med kompis som er blekksvarte, brune eller helt lyse, og det er så herlig. Vi tenker ikke på hudfarge, det er en kompis.

Dette sitatet kan fortelle mye om sosialarbeiderens holdninger til integrasjon og mangfold. Med denne innstillingen kan det være lettere for ham å jobbe med minoritetsfamilier i barnevernet også. Han valgte å møte minoritetsfamilier med et åpent sinn og konsentrerte seg om hva de trengte hjelp til, og ikke hvor de kom fra og hva som er typisk for den kulturen. Det kan virke som informanten benytter en inkluderingsstrategi, som Skytte (2008) kaller det. Hun sier at de med denne strategien, anerkjenner en pluralisme i befolkningen der det tas høyde for at de borgerne som bor i landet er forskjellige når det kommer til religion, livssyn, språk og etniske og kulturelle forskjeller. I tillegg bidrar samfunnsutviklingen til større differensiering med hensyn til etnisitet, språk og religion. Dette betyr at en minoritetsgruppe kan utvikle seg forskjellig i det norske samfunnet (ibid).

Den samme informanten sa også at det er lett å generalisere, og selv om han vet mye om forskjellige kulturer, så er det viktig å finne en balanse her.

Ja det er visse forskjeller fra oss som er oppvokst i Norge i forhold til de som er oppvokst i for eksempel Eritrea, men det betyr ikke at alle som er fra Eritrea er like eller at alle de som er fra Norge er like.

Det er greit å ta med seg en kulturkompetanse inn i arbeidet, men en bør være oppmerksom på at ikke alle fra samme etniske gruppe er like. Dette kaller Holm-Hansen (2007) for kultursensitivitet. Det handler om å ha en åpen og undersøkende holdning, og Holm-Hansen sier at en bør ha både kulturkompetanse og kunne anvende kultursensitivitet, for å kunne gjøre et godt flerkulturelt arbeid. Dette nettopp på grunn av at en i tillegg til å ha kunnskap om forskjellige kulturer, bør en også gå inn i arbeidet med en sensitivitet der en forstår at alle mennesker er forskjellige uavhengig av hvor de kommer i fra (ibid).

En annen informant, så på integrering som å fungere i det samfunnet man lever i, men også at det blir tilrettelagt for at innvandrere skal fungere i dette samfunnet.

En må rette seg etter norske regler og kunne språket, men en skal også få beholde sitt eget språk, sin egen kultur og de skikkene de har, så lenge det ikke går utover noen.

Med dette sitatet viser informanten forståelse for begrepet og ser at det må være en tosidig prosess. I tillegg mener hun at det er synd at ikke alle gjør en like stor innsats for å lære seg det norske språket. Hun har møtt flere minoritetsforeldre som har bodd i Norge i over 10 år, men som snakker lite norsk. Dette kan ha noe med hvilket nettverk de har, det kommer an på hvor arbeidsaktive de har vært, om de har vært en del av det sosiale nettverk på jobb, eller om de stort sett har vært hjemme med familien. Det er mye som kan spille inn her. I tillegg mener informanten at saksbehandlerne i den kommunale barnevernstjenesten har mye å jobbe med. Det er mange som er med på å opprettholde gapet mellom innvandrere og saksbehandlere. Hun mener sosialarbeidere bør bli mer ydmyke og tilpasningsdyktige. Vi har mye makt, og vi må hele tiden tenke på å jevne ut maktbalansen og få til gode samarbeidsforhold. Hun sier det ligger mye i utdanningene også. Hva som blir vektlagt på utdanningen, kan være med på å forme saksbehandlere, mener informanten. Utdanning i forhold til innstilling og holdninger, har jeg vært inne på tidligere i oppgaven.

En annen informant sier at hun ikke liker ordet integrering. Hun mener det ikke sier nok, det sier mer om hva som forventes av dem og ikke hva som forventes av oss. Inkludering sier mer, mener hun. Informanten som selv har innvandret til Norge, sier at integrering er en prosess eller en tilpasning. Det er individuelle forskjeller på hvor lang tid det tar å tilpasse seg, og hun tror det avhenger mye av når en kom til landet, hvor gammel man er, hvem en kommer sammen med, om en går på skole eller jobber og hvor stort nettverk en får. Det å lære seg sosiale koder, er også en del av integreringen sier hun. Informanten husker godt da hun og en annen afrikansk venn satt på bussen, da hun nettopp hadde flyttet til Norge. De snakket sammen på sitt felles språk, og tenkte ikke så mye over det. Etter hvert så de at det var mange som stirret på dem, og i ettertid fikk de vite at det ikke var vanlig å snakke og le høyt på bussen i Norge. Jeg synes det var lærerikt å ha med en informant med minoritetsbakgrunn, siden hun hadde en del andre perspektiver på innvandring og integrering enn det de andre hadde. Hun har selv opplevd utfordringene på nært hold og kan beskrive følelsene som hun hadde da hun kom til Norge.

Det kommer frem i undersøkelsen at flere ser på integrering som en tosidig prosess. Noen ønsker å forstå norske verdier, men ikke kopiere alle, mens andre kanskje ønsker å opprettholde det livet de alltid har levd. Det er lett å forstå begge deler, sier den ene informanten. Videre sier hun at en kan forvente mer av en familie som har bodd i Norge i 10

år, enn de som har bodd her i 2 år. Det må være en skummel prosess, hun hadde vært redd selv, dersom hun skulle sende barna sine av sted på fotballtrening i et fremmed land der en ikke forstod språket, kulturen eller noe. I forhold til dette kan vi se på forskjellige tilpasningsstrategier. Den ene er segregeringsstrategien, der innvandrerne tar helt avstand fra det norske samfunn og ville holde på sin egen kultur, den andre er assimileringstrategien, der innvandrerne prøver å bli mest mulig lik den norske befolkningen. Den tredje strategien er noe midt i mellom, og er den pluralistiske integreringsstrategien. Her ønsker innvandrerne anerkjennelse fra det norske samfunnet, om at det er greit å være annerledes og holde på morsmålet sitt, sine verdier og religiøse standpunkt. På den andre siden vil de delta i det norske samfunnet (Skytte, 2008).

5.6 Likeverdige offentlige tjenester

Jeg spurte informantene om hva de legger i begrepet offentlige likeverdige tjenester. En av informantene mente at en ikke skal diskriminere ut i fra kjønn, seksuell legning eller hvor en kommer fra. En kan ikke behandle alle likt heller, sa hun. Likeverdighet handler ikke om å behandle alle likt, men at rettighetene er like. Hun fokuserte også på at rettsikkerheten til barna også skal være lik, uansett hvor de kommer fra. Denne tolkningen synes jeg er i samsvar med det LDO skriver på sine hjemmesider om hva likeverdige offentlige tjenester er for noe. Informanten forstår at dersom tjenestene skal bli likeverdige så må de tilpasses. Det har nå i senere tid blitt mer fokus på likeverdige offentlige tjenester, der blant annet IMDi har fokusert på dette, som nevnt tidligere i oppgaven. Dette på grunn av at det er vanskelig å få til et likeverdig tjenestetilbud for alle (Djuve, et al., 2011). Det er da spesielt snakk om minoritetsfamilier som ikke har de samme forutsetningene for å forstå og bruke det norske systemet. Dermed er det opp til de forskjellige etatene å tilrettelegge slik at det skal bli enklest mulig for alle å bruke disse tjenestene.

En annen informant var litt usikker på hva hun skulle svare, men hun mente at ikke alle får de samme tilbudene. Hun kunne gi et eksempel på en gutt som bodde på asylmottak og hadde en utviklingshemming. Han fikk ikke noe hjelp, siden UDI sa at det var kommunen sitt ansvar og kommunen sa det var UDI som hadde ansvaret. Dette endte opp med at gutten stod uten noe tilbud. Denne familien hadde ingen identitetspapirer, og bodde på asylmottak på 6.året. «Det er da heller ingen kommune som vil ta imot de, siden de er så dyre», sa informanten. Dette er

et eksempel på at ikke alle får oppfylt sine rettigheter i Norge. Hadde dette vært en norsk gutt, så hadde det ikke skjedd, sier informanten.

Jeg fikk til svar fra en annen informant at en skal møte alle likt uansett hvor de kommer fra, behandle folk med respekt og prøve å forstå. Informanten sier også: «Likheter for alle, men det tror jeg kanskje ikke at det alltid er heller». Informanten tenkte seg om og kom frem til at det er vanskelig å gi alle lik behandling siden alle er så forskjellige. Hun syntes ikke at begrepet var så veldig kjent. Det kan tyde på at det fortsatt er en ny problemstilling for mange at innvandrere ikke har de samme forutsetningene som etnisk norske, når det gjelder tilgang til likeverdige offentlige tjenester. Som det blir skrevet i en IMDi-rapport, så må det organisatoriske apparat og personal- og kompetansepolitikken integrere minoritetsperspektivet for å kunne møte og gjøre noe med disse utfordringene. Det er videre forskjellige syn på om en skal møte minoritetsfamilier med særskilte tjenester eller om en skal sette inn tiltak på de tjenestene som er der fra før (IMDi, 2006).

En annen informant sier at tjenestene skal være like uansett hvilken bydel man befinner seg i. Han hadde erfaring med at dette ikke alltid var tilfellet. Videre også at det var stor forskjell på hvilken saksbehandler en møter. Selv om man bør bruke skjønn i saker som omhandler tildeling av offentlige tjenester, så mente informanten at det ikke burde være store forskjeller her. Han mente at det ofte ble gjort forskjellsbehandling. Det blir også nevnt at alle er like mye verdt og har ulik historie, så vi skal respektere alle på lik linje.

Vi er opptatt av å gjøre alle like da – arbeidslinja, og de som ikke passer inn her og jobber, de faller lett utenfor. Alle skal jo få lik behandling, men dessverre er det ikke alltid sånn, det kommer an på hvilken saksbehandler du møter.

Denne informanten forstår ikke hvordan alle tjenester kan være like, men de skal behandle alle likt uansett hvor de kommer fra. Jeg tolker det dit hen at denne informanten mener at ikke alle tjenester kan være like, men at en skal behandle alle likt. Hun mener i tillegg at det er ikke alle saksbehandlere som er like forståelsesfulle.

Det var en annen informant som sa at det ikke skal være noen forskjell på «Kong Salemon og Jørgen Hattemaker». Med dette mente han at det skal være et likt tilbud for alle, uansett sosial klasse. Informanten sier at han selv har sett at norske har en lettere vei å gå enn hva innvandrere har. Han har jobbet med enslige mindreårige i mange år, og mener at de havner mellom to stoler når de skal få støtte fra NAV. Det er et vanskelig system sier han. I følge IMDi sin rapport, der de har vurdert ti statlige etater om hvordan de møter brukere med minoritetsbakgrunn, kommer det frem at NAV har en rekke tiltak for å tilrettelegge tjenester for innvandrere. Alle brukere er unike, og de skal møtes med utgangspunkt i deres spesielle behov, preferanser og muligheter. Dermed yter NAV de samme arbeidsrettede tiltak og tjenester til innvandrere som til øvrige brukere. I følge min informant, kan det være at NAV har en vei å gå her, at de ikke helt har nådd sine mål ennå.

5.7 Forbedringer

Jeg spurte informantene hva de mente kunne ha blitt gjort annerledes i det flerkulturelle arbeidet i barnevernet og hva de trodde kunne være med på å bedre relasjonen mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilie. Ut i fra det informantene svarte på dette, vil jeg se på hvilke holdninger de har til dette arbeidet. Jeg har sett på hvilke svar jeg har fått, om de er løsningsfokuserte, positive eller negative, hvordan de har formulert seg og hvor engasjerte de virker. Eksempelvis var det mange som mente at vi må være åpne, nysgjerrig og spørrende i møte med disse familiene.

5.7.1 Barnevernsarbeidernes holdninger

En av informantene sa:

En må være hundre prosent ydmyk, åpen og lydhør for hvor de kommer fra, hva de mener de har med seg av ulik erfaring, forståelse og oppdragelse. En skal være det i alle typer barnevernssaker, men det er desto viktigere i saker med minoritetsfamilier, siden det er vanskeligere å utvikle et godt samarbeid med dem.

Jeg tror informanten her mener at en må gå litt dypere inn i saker med minoritetsfamilier på grunn av kommunikasjonsvansker og forskjeller som for eksempel annet syn på oppdragelse. Det er viktig å høre hva foreldrene mener og å gå inn i deres livsverden, da kan det bli lettere å hjelpe dem. I følge filosofen Edmund Husserl er livsverden den verdenen vi ser gjennom

våre briller. Når vi «ser» roller, makt, verdier, behov, så ser vi det i kraft av vår subjektive bevissthet. Det vil si at vi ser ikke livsverdenen vår på en sanselig måte, men gjennom bevissthetens oppfatninger. Han mener at alle har sin egen genuine verden, altså en livsverden. Det er også slik at en antar at andre betrakter verden slik som en ser den (Moe, 1994). Dette kan bety at en virkelig må jobbe med å forstå andre mennesker, hvordan de ser på verden med sitt eget perspektiv og dermed prøve å hjelpe dem ut i fra dette. Det er i tillegg viktig å ha god relasjonskompetanse når man jobber tett på mennesker. I følge Røkenes og Hanssen (2004), handler relasjonskompetanse om god samhandling med klientene som gir mening og som ivaretar det som var hensikten med samhandlingen. For å få til en god relasjon må en kunne kjenne seg selv for å forstå den andres opplevelse.

En annen informant som ble spurt om hva vi kan gjøre for å bedre samarbeidet mellom barnevern og minoritetsfamilie, svarte at det var lurt å sette seg inn i deres kultur, og lese om deres hjemland, slik at en vet litt mer om bakgrunnen deres. Dette kan være til hjelp både for å forstå hvorfor de handler som de gjør og hvordan en kan hjelpe dem. Noen nevner også at det er viktig å ikke generalisere, og at en heller bør tenke at for eksempel familier fra Chile er like ulike som familier i Norge.

En må ikke generalisere på grunnlag av hvor de kommer fra, jeg tror det kan ødelegge mye for videre samarbeid, dersom en putter folk i bås.

Det er som informanten påpeker, lett å forholde seg til stereotypier og generalisere. I følge Eriksen og Sørheim (2006), så er stereotypier forenklete beskrivelser av en bestemt type mennesker og deres antatte kulturtrekk. Dette kan føre til at alle innenfor denne gruppen blir sett på som like, og dette kan være med på å skape fordommer. For noen kan stereotypier skape orden fordi de får noen grupper mennesker å forholde seg til, og dette kan gi dem en trygghetsfølelse, men det kan også ha negative følger. For eksempel dersom noen sier at alle fra Somalia er kriminelle, så kan dette føre til at mange etniske grupper blir definert ut fra akkurat dette og ikke på sine egne premisser (ibid).

Det var mange av dem jeg intervjuet som brant veldig for jobben sin, og ville jobbe for at både samarbeid og holdninger skulle bli bedre i forhold til denne brukergruppen. Noen var klar over at de burde jobbe mer med integrering og inkludering og sette inn flere tiltak som kunne bidra til et bedre samarbeid. Det kan se ut som at de som hadde en positiv innstilling til

flerkulturelt arbeid, også hadde mindre utfordringer i arbeidet. Alle som jeg spurte sa at det var «dårlige holdninger» eller mindre god innstilling til minoritetsfamilier på arbeidsplassen. Det var variabelt hvor mye, men alle sa at de hadde opplevd noen på arbeidsplassen som hadde en negativ holdning. Den ene informanten mente at dette var på grunn av mangel på kunnskap. Hun kunne videre fortelle at det var mange som generaliserte, og at noen blant annet trodde at alle fra Afrika hadde samme etnisk bakgrunn.

Dette stemmer jo ikke, det er en stor verdensdel med mange forskjellige land og kulturer. Det fins også mange forskjellige språk og klasser. Barneoppdragelse er også forskjellig, det kommer an på hvilke familieforhold du kommer i fra. Du har overklasse, middelklasse, folk som er analfabet, folk med høy utdanning, en kan ikke skjære alle under en kam, kan du si.

Med dette sitatet får informanten frem hvor store forskjeller det kan være innenfor det samme kontinentet. Det er lett å tenke at det er mye likt i Afrika, men sannheten er at det er en verdensdel med store forskjeller både mellom og innenfor det enkelte land. Denne informanten kom opprinnelig fra et land i Afrika.

Det kan bli en stor utfordring dersom de som skal jobbe med minoritetsfamilier ikke har en innsikt, eller ikke engasjerer seg i dette arbeidet. Dersom de bare sier at: Slik har vi det i Norge, så slik må du også gjøre det, så blir ikke dette noe godt samarbeid.

Denne informanten mente at en bør prøve å påvirke sine kollegaer til å ha en bedre holdning overfor innvandrere. Dette kunne være med på å styrke samarbeidet og gjøre at flere kan få til en god relasjon. Det er ikke enkelt å endre holdninger, sier informanten, men hun trodde at dette kunne skje over tid.

5.7.2 Barns rettigheter

Mange nevnte at de sakene med asylsøkere i barnevernet er vanskelig på grunn av et veldig vanskelig rettssystem. En av informantene mente at det var strenge regler når det kom til asylsaker og det var vanskelig for barnevernet å vite hva de skulle forholde seg til. Mange mente at det er et stort forbedringspotensial her. «Det er vanskelig å jobbe som saksbehandler i barnevernet dersom saken er at familien har blitt utvist fra landet og barna er under

barnevernet», sa den ene informanten. I slike tilfeller får barna oppholdstillatelse, men ikke foreldrene. Det er ikke ofte at dette forekommer, men informanten hadde opplevd det. Dette kan vi se i forhold til den nye utlendingsloven, som Liden og Aarseth (2010) sier noe om. Da den trådte i kraft 1. januar 2010, ble barns rettigheter styrket på en del felt, sammenlignet med det lovverket vi hadde fra før.

Stortingsmeldingen *Barn på flukt* fra 2011-1012, sier også noe om dette. Noen av meldingens sentrale budskap er viktigheten av å sikre at barn ikke oppholder seg lenge i Norge uten å få oppholdstillatelse. Dette er dessverre noe som skjer, og barna blir tilknyttet Norge og omgivelsene, og deretter står de i fare for å få endelig avslag på asylsøknad. Ofte skjer dette på grunn av innvandringsregulerende hensyn og ikke ut fra en vurdering av *barnets beste*. Regjeringen mener at en raskere saksbehandling, vil føre til at de barna som får avslag på sin asylsøknad reiser hjem snarest mulig. Dette er noe som bør fokuseres på videre i dette arbeidet. Også hensynet til barns tilknytning i Norge må vektlegges. I forhold til høring av barn står det i barnekonvensjonen art. 12, at barn som er i stand til å danne seg sine egne synspunkter, har rett til fritt å gi uttrykk for dem. Barnets synspunkter skal legges vekt på i samsvar med barnets alder og modenhet (Meld.st.27, 2011-2012).

I flyktningretten er det tre prinsipp som blir fulgt i vurderingen av asylsøknaden. Det er bevisvurdering, hvilke faresituasjoner som kan gi grunnlag for beskyttelse og terskel for å konstatere «velgrunnet frykt for forfølgelse» (Liden og Aarseth, 2010,s. 194).

Barneperspektivet sitt grunnlag er at barn er mer sårbare enn voksne, siden de samme forutsetningene til å formidle eller å underbygge sitt behov for beskyttelse ikke er tilstede (ibid).

I forhold til å vurdere asylbarns oppholdstillatelse, der det er *på grunn av sterke menneskelige hensyn*, blir barnets beste og betydningen av det, drøftet av departementet. Det blir også tatt med i vurderingen at barn skal få bo med sine foreldre og bli gjenforent med sin familie, dersom det er flyktningbarn som har blitt splittet fra sine foreldre. Videre står det i utlendingsloven at alle sider ved barns situasjon skal grundig vurderes og vurderingene skal komme godt frem i vedtaket (ibid). Flere av mine informanter kunne som nevnt, fortelle om vanskelige asylsaker. De syntes at mange av de avgjørelsene som ble tatt ikke var det beste

for barnet og at det skulle ha vært enda mer fokus på at familiene skulle få være samlet, i alle fall i samme land.

Det var en informant som kunne fortelle at ledelsen ikke var så positiv til flyktingteamet på et av de barnevernkontorene jeg besøkte. Hun måtte jobbe for å få ledelsen til å forstå viktigheten av det arbeidet de gjorde slik at de ble høyere prioritert ressursmessig. Hun sa:

Vi har opplevd at det er lavstatus å jobbe med denne gruppa, så det er noe vi innenfor teamet må jobbe med, å holde interessen oppe, slik at folk ser viktigheten av det vi holder på med.

Dersom ledelsen er negativ til det arbeidet som skal gjøres, så er det ikke så lett å gjøre et godt arbeid. Ledelsen hadde gitt uttrykk for at flyktingteamet brukte for mye tid på de enslige mindreårige flyktingene. En i ledelsen hadde sagt. «Skal du være med han til tannlegen? Jeg er jo ikke med min tenåring overalt». Dette kan tyde på en negativ holdning overfor flyktingene. Disse ungdommene har ikke de samme forutsetningene som en norsk ungdom har, sier informanten, og mente at ledelsen viste lite forståelse for det arbeidet de gjorde. I følge Berg m.fl (2010) så er det opp til hver kommune å legge til rette for gode, individuelle bo- og omsorgsløsninger for enslige mindreårige flyktinger. Denne gruppen representerer et bredt spekter når det gjelder individuelle forhold. Noen av ungdommene har skolegang, andre ikke og det er stor forskjell på hvor de kommer fra og grad av traumatisering (ibid).

Med en slik ledelse, er det viktig å ha mennesker som står på og jobber videre med det de tror på. Det virket som informanten hadde mye «stå på-vilje», men ikke alle er like engasjert, sa hun. På spørsmål om hun opplevde at de på teamet brenner for det de holder på med, fikk jeg som svar: «Ehm.. tenkepause. De fleste, men ikke alle. Jeg vil si at tre fjerdedeler er engasjert.» Informanten kunne ikke ærlig si at alle på flyktingteamet var like engasjerte. Det var ikke alle som egnet seg til å jobbe med innvandrere, og noen hadde feil innstilling, mente hun. Hun trodde uansett at de som holdt ut lenge i jobben, var de som virkelig var engasjert og som gjorde en forskjell.

5.7.3 Mer konkrete tiltak til forbedringer

En informant mente at det kunne være lurt å ansette flere med minoritetsbakgrunn i barnevernet, som et tiltak for å bedre kontakten med minoritetsfamilier og barnevernstjenesten. Det kunne bedret både kommunikasjon og kvalitet på relasjonen mellom klient og saksbehandler. Informanten mente at det kan være med på å ufarliggjøre barnevernstjenesten også, siden mange minoritetsfamilier er skeptiske til barnevernet. Det kan være en ressurs å ha flerkulturelle ansatte, siden de kan fungere som brobyggere i arbeidet. De kan komme lettere i kontakt med minoritetsfamiliene, lettere skape et tillitsforhold og dermed kan det være med på å få til et tettere samarbeid. En kan også bruke disse kollegaene aktivt ved å spørre de om ting som måtte dukke opp i saker med minoritetsfamilier. Informanten hadde selv en annen kulturell bakgrunn, og det hadde vært en fordel på mange måter. Hun sa også at hennes kollegaer ofte spurte henne om tips og råd.

Vi er flinke å bruke hverandre, dersom vi er usikker i en sak, møtes vi og tar en brainstorming på det og blir enige eller får tips om hvordan vi skal håndtere situasjonen. Dette har fungert veldig bra.

På denne måten hadde informanten hjulpet mange av sine kollegaer til å forklare enten kulturforskjeller eller gi dem tips om metoder å gå frem på. Hun sier også at misforståelser kan unngås ved å ha slike samtaler eller «brainstormings» som hun kalte det. Informanten mener at mange barnevernsarbeidere er for stolte til å spørre. I noen tilfeller kan dette være mangel på ydmykhet.

Det ble nevnt at det bør være mye mer fokus på flerkulturelt arbeid i utdannelsen. Noen av informantene hadde, som nevnt, hatt et eget emne om flerkulturelt arbeid, mens andre hadde hatt svært lite undervisning om det. Ene informanten sa:

Jeg tror at mange skulle hatt mer kursing eller skolering i forhold til å gjøre en bedre jobb i etnisk barnevern. Det er en mangel, og dette er en ny utfordring dette. Om noen år tror jeg det kommer til å bedre.

Den ene informanten min hadde mange eksempel på kulturelle forskjeller som kan gjøre arbeidet utfordrende. Det kunne virke som informanten hadde stor kulturforståelse og viste interesse for andre kulturer.

For å prøve å ufarliggjøre barnevernet, hadde en av kommunene lagt opp til et tett samarbeid mellom barnevernstjenesten, flyktningstjenesten og asylmottaket. Dette kan være med på å minske frykten, sier informanten, og hun håpte at de kunne se på dem som en helhetlig tjeneste.

Som nevnt hadde denne kommunen tatt i bruk veiledningsprogrammet International Child Development Program (ICDP) i sitt arbeid. Dette er i regi av Buf-etat, og det er en foreldreveiledning med 8 forskjellige tema. Det har blitt gjort en evaluering på dette programmet, og det som har vært hovedmålet, er å støtte omsorgsgiverne for å sikre barn og unge en god utvikling. Veiledningsprogrammet har vært brukt stort sett på foreldregrupper fra lavere sosio-økonomiske klasser, eller foreldre som har barn med spesielle behov. (Sherr, Solheim Skar, Clucas, Von Tetzchner, & Hundeide, 2011). I denne kommunen var det to fra flyktningsteamet i barnevernstjenesten som var med, to i fra flyktningstjenesten og en helsesøster. De gikk igjennom forskjellige temaer og hadde selvtreningsgrupper. De hadde hatt en gruppe på arabisk og en på arameisk. I følge evalueringen, fikk foreldrene som deltok i undersøkelsen mye positivt ut av dette programmet. De fikk blant annet økt opplevelse av mestring, bedre oppdragsstrategier og det ble mindre uro i hjemmet (ibid). Informanten min sa at de foreldrene som var med i denne gruppen også hadde vært positive, men det var for tidlig å si noe om hvilke resultater programmet hadde gitt.

Kapittel 6 Avslutning

6.1 Innledning

I dette kapitlet vil jeg samle mine funn og drøfte hva jeg har funnet ut gjennom denne undersøkelsen. Jeg vil oppsummere hva jeg har funnet ut og om jeg har fått svar på mine forskningsspørsmål. Videre vil jeg se på mitt bidrag og hva det har å si for videre forskning.

Jeg hadde som utgangspunkt å finne ut av hvilke forutsetninger barnevernsarbeideren har til å jobbe med minoritetsfamilier og hvilke holdninger de har til dette arbeidet. Videre ville jeg finne ut hva de vektlegger i flerkulturelt arbeid og hva de fant utfordrende. Til slutt ville jeg finne ut av hva barnevernsarbeiderne trodde kunne gjøres for å få til et bedre samarbeid og en bedre relasjon mellom minoritetsfamiliene og barnevernsarbeidere.

6.2 Avsluttende drøfting

Alle mine informanter hadde treårig utdanning eller mer. Noen hadde tatt etterutdanning etter endt bachelorgrad, men ingen hadde etterutdanning innenfor flerkulturelt arbeid. De fleste var barnevernspedagoger eller sosionomer. Nesten alle hadde erfaring med flerkulturelt arbeid fra før. En kan ut i fra de svarene jeg fikk, se at noen har mer erfaring innenfor arbeid med minoritetsgrupper, enn det andre har. De som hadde mest erfaring, hadde mye mer å fortelle og det virket som de var mer engasjert også. Et eksempel er en av informantene mine som hadde kommet til Norge som flyktning i tenårene, hun var utdannet sosionom og hadde jobbet mye med flerkulturelt arbeid. En styrke for henne var at hun lettere kunne sette seg inn i andre familier med minoritetsbakgrunn.

Mange av informantene sa at de la vekt på å være åpne og lyttende til minoritetsfamiliene. De la også vekt på viktigheten av å ha en god kommunikasjon, der det i mange av tilfellene var nødvendig å bruke tolk. Barnevernsarbeiderne la vekt på å få til en god relasjon til minoritetsfamiliene, da det kunne ta lenger tid enn hos etnisk norske familier. For å få til det, brukte informantene tid på å forklare og prøve ufarliggjøre barnevernet. Mange mente at dersom en lar være å tenke generaliserende overfor de forskjellige innvandrergroppene, så kunne dette bidra til å få til et bedre samarbeid.

Det som informantene fant utfordrende var hovedsakelig at mange av minoritetsfamiliene ikke snakket så godt norsk, og at en dermed måtte bruke tolk. Mange mente at det var forstyrrende å bruke tolk, eller at dette kunne by på utfordringer. Det var også en utfordring at mange av minoritetsfamiliene ikke visste hvem barnevernet var, at de var veldig skeptiske. Dette trodde de var fordi de hadde hørt rykter om at barnevernstjenesten bare tar barna i fra familiene, samt at de ikke visste hvem de var, slik at det skaper usikkerhet. Barnevernsarbeideren måtte dermed bruke tid på å forklare hvilken posisjon de hadde og hva de kunne hjelpe med. Det var dermed i tillegg en utfordring å få til en god relasjon med dem.

Informantene hadde også tanker om hvordan en kan bedre relasjonen mellom minoritetsfamilie og barnevernsarbeider og få til et bedre samarbeid. En av informantene fortalte om et veiledningsprogram, dette var et lavterskeltilbud for minoritetsforeldre. Dette kunne være med på å styrke deres rolle som foreldre og gi dem mer troen på seg selv. Informanten mente at foreldrene kunne bruke dette veiledningsprogrammet i kombinasjon med å beholde sine vaner og tradisjoner fra hjemlandet. En annen informant mente at det å ansette folk med en annen kulturell bakgrunn i barnevernet, kunne bidra til å minske fremmedfrykt og bidra til at den ansatte kunne fungere som en brobygger mellom barnevern og minoritetsfamilie. Mange nevnte også at åpenhet, være interessert og villig til å prøve å forstå andres kulturer, kunne gjøre arbeidet enklere.

Jeg ville også finne ut av hvilke holdninger informantene hadde til det å jobbe med minoritetsfamilier, og hvilket syn de hadde på integrering og likeverdige offentlige tjenester. De fleste hadde positiv innstilling, de forstod integrering som en tosidig prosess og det kunne virke som de gikk inn i arbeidet med et åpent sinn. Det var på den andre siden noen av informantene som ikke hadde jobbet så mye med flerkulturelt arbeid, og ikke hadde den samme innstillingen. De hadde ikke reflektert så mye over hva begrepet integrering stod for, eller hva en bør gjøre for å bedre relasjonen mellom saksbehandler og minoritetsfamilie. De hadde ikke så mange meninger om dette. Dette kan være en kombinasjon av at de ikke har så mye kompetanse og at de ikke brenner for dette arbeidet. Hvilken innstilling de har, mener jeg kan være med på å forklare de utfordringene de møter i samhold med minoritetsfamiliene.

Dersom de har en negativ innstilling, så er det større sannsynlighet for at arbeidet blir vanskelig.

Ut i fra mine funn i denne undersøkelsen, har jeg gjort meg opp noen tanker om hva som kunne vært gjort for å bedre relasjonen mellom barnevernsarbeider og minoritetsfamilie. Med tanke på kommunikasjon, tror jeg at hyppigere bruk av tolk er noe som kunne vært med på å bedre kommunikasjonen. Jeg har inntrykk av at altfor mange lar være å bruke tolk i situasjoner der det burde blitt brukt tolk. Med tanke på at mange innvandrere har en stor frykt for barnevernet, mener jeg at en bør fortsette å informere flyktninger om barnevernstjenesten og også gjøre forebyggende arbeid ved å informere på skoler og andre instanser. Det kan også være en fordel å ansette personer med en annen kulturell bakgrunn i barnevernet, slik at de kan fungere som brobyggere å minske fremmedfrykten som innvandrere ofte har. Videre tror jeg at barnevernsarbeidere har mye å gå på i forhold til å tørre å tenke annerledes. Det finnes mer enn en måte å oppdra barn på og siden vi lever i et flerkulturelt samfunn, må vi utvide betydningen om hva som er normalt. Jeg tror vi må være åpne for integrering og mangfold for å kunne skape en god relasjon.

6.3 De ulike perspektivene

Jeg vil avslutningsvis si noe om hvordan jeg har brukt de ulike perspektivene, som jeg presenterte i kapittel 3, gjennom min oppgave. *Kulturperspektivet* ble brukt gjentatte ganger i oppgaven. Kulturperspektivet kan en se i sammenheng med utdanning og arbeidserfaring, siden det kan se ut som man får kulturkompetanse og utvikler kultursensitivitet gjennom utdanning og arbeidserfaring, i følge min studie. Bakgrunnen til informantene kan også se ut til å ha hatt en innvirkning på hvilket kulturperspektiv de har. Når det kom til hvilket syn de forskjellige informantene hadde på både integrering og utfordringer med å jobbe med minoritetsfamilier, kunne en se dette i lys av hvilket kulturperspektiv de hadde. Jeg opplevde også at noen informanter forklarte hendelser fra sitt arbeid med at familiene kom fra en annen kultur. Dette kan være sant, men i noen tilfeller kunne en se at dette like gjerne kunne ha skjedd i en norsk familie. Det kom allikevel frem at noen kulturforskjeller er det, men en skal være forsiktig med å si at det er en spesiell kultur som har de samme ferdighetene. Dette kan nemlig variere. Det kom frem i undersøkelsen at den største utfordringen var ikke kulturforskjeller, men kommunikasjonsproblemer.

Når det gjelder *maktperspektivet*, mener mange av informantene at det var vanskelig å jevne ut maktbalansen, spesielt i arbeid med minoritetsfamilier. Det kunne virke som dette var på grunn av at de har et annet språk, og de vet heller ikke alltid hva de har rett på, på grunn av at de ikke kjenner det norske velferdssystemet like godt som etniske nordmenn gjør. Et annet eksempel var en familie som oppførte seg underdanige overfor barnevernet og ikke gjorde noe motstand mot dem, de var veldig høflige. Dette så informantene på som et problem, siden de ikke viste noen følelser og fordi det ble vanskelig å jevne ut maktbalansen mellom dem. Tolkebruk er også eksempel på forhold der jeg har brukt maktperspektivet.

Barneperspektivet blir brukt for å belyse forskjellige måter å oppdra barn på, og i tillegg kom informantene med eksempel der minoritetsforeldre hadde en annen måte å forstå barns oppvekst og behov på. Barneperspektivet blir brukt med tanke på oppdragelsesvold også, der en må se dette ut i fra et samfunnsperspektiv, men allikevel ikke godta dette i Norge.

Integreringsperspektivet har jeg brukt mye i forhold til hvordan informantene forstod dette begrepet. Det var forskjellige måter å forstå dette på, og måten de forstår integrering, kan i tillegg si noe om deres holdninger. Integreringsperspektivet ble brukt for å belyse mange av de meningene informantene hadde om innvandring og integrering.

I tillegg til dette, har et perspektiv som omhandler kompetanseheving fått en ganske stor plass i oppgaven. Studien kan tyde på at viktigheten av at barnevernsarbeideren har god kompetanse om flerkulturelt arbeid, er viktig. Dette er noe som går i igjen i oppgaven. Det blir lagt vekt på blant annet kulturell kompetanse, personlig kompetanse, relasjonskompetanse og profesjonell kompetanse.

6.4 Mitt bidrag

Formålet mitt med denne oppgaven var å sette fokus på det flerkulturelle barnevernet. Ved å gi dette temaet mer oppmerksomhet i forskningen, mener jeg at det kan bidra til å gi oss mer

kunnskap og dermed kan det være med på å minske fordommer. Dette kan igjen bidra til bedre kommunikasjon og dermed muligens færre antall barnevernssaker med minoritetsbarn.

Mine funn kan ikke generaliseres på grunnlag av at min undersøkelse ikke har stort nok omfang, men allikevel kan mine funn brukes til å gi mer kunnskap til barnevernsarbeidere og andre som jobber med minoritetsfamilier. I tillegg kan det være en begynnelse på videre forskning innenfor dette temaet. Jeg tror at forskning på innvandrerfeltet innenfor sosialt arbeid er veldig relevant med tanke på at Norge er, og kommer i større grad til å bli et flerkulturelt land. Jeg fikk også erfart at det ikke har blitt gjort så mye forskning på flerkulturelt arbeid i barnevernet. Dette er enda en grunn til at det er viktig med forskning på nettopp dette temaet.

6.5 Veien videre

Jeg ville finne ut mer om hva en bør vektlegge for å kunne få til et godt samarbeid med minoritetsfamilier. Jeg var nysgjerrig på hva barnevernsarbeidere la vekt på, hva det var de så på som en utfordring og hvilken holdning og forutsetning de hadde for å jobbe med minoritetsfamilier. Ikke minst ville jeg prøve å finne ut hva vi kan gjøre for å bedre samarbeid, kommunikasjon og skape en god relasjon. Dette har jeg fått svar på i stor grad, men det har i tillegg dukket opp mange nye spørsmål underveis i denne prosessen. Det kom frem i studien at vi kan gjøre mer i forhold til integrering og inkludering. Vi kan potensielt sett bli mer åpne og i større grad se verdien av de ressursene som innvandrere har. Jeg synes det kunne vært interessant å gjøre en undersøkelse videre på hvilke tiltak vi kan sette inn for å bedre integreringsprosessen i Norge. I tillegg kunne det også vært veldig interessant å gjøre en undersøkelse på asylprosessen som mange av disse familiene går igjennom. Mange av mine informanter nevnte asylsaker som svært utfordrende saker i barnevernet. Hva er det som gjør disse sakene så vanskelige? Hva kan vi gjøre for at barn og familier skal få det bedre under denne prosessen?

Litteraturliste

- Aadnesen, B. N. (2012). *"Jeg kan ikke være den afrikanske mammaen i Norge. Men de må også skjønne at min bakgrunn er en del av meg."*. doktoravhandling, NTNU: Trondheim.
- Allertsen, L. M., & Kalve, T. (2006). *Innvandrerbarn i barnevernet 2004*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk sentralbyrå.
- Barne-, likestillings, og inkluderingsdepartementet (2012-2013). *En helhetlig integreringspolitikk mangfold og fellesskap*.
- Barne-, likestillings, og inkluderingsdepartementet (2011): *Barnevernpaneles rapport*. Oslo: BLD
- Berg, B. (2010) *Eksilets stoppesteder*. Doktoravhandling. Trondheim: NTNU.
- Berg, B. (2012). *Innvandring og funskjonshemming*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, B., & Ask, A. T. (2011). *Minoritetsperspektiver i sosialt arbeid*: Oslo: Universitetsforlaget.
- Berg, B., Schierup, C.U. (red) (1999:5) *Integration – retorik, politik, praktik. Om bosniska flyktninger i Norden*. København: Nordisk ministerråd.
- Berg, B., Svendsen, S. & Thorshaug, K. (2010). *Barnevern i et minoritetsperspektiv evaluering av videreutdanningstilbud tilknyttet flerkulturelt barnevern*. Tromdheim: NTNU, Samfunnsforskning AS.
- Berg, B., Svendsen, S. & Thorshaug, K. (2010). *Boløsninger for enslige mindreårige flyktninger*. Trondheim: NTNU, Samfunnsforskning AS.
- Brenna, Loveleen Rihel (2005). *Djulaha! Om å forstå annerledeshet*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

- Bunkholdt, V., & Sanbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Dalland, O. (2007). *Metode og oppgave-skriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Djuve, A. B., & Hagen, K. (1995). "Skaff meg en jobb!" Levekår blant flyktninger i Oslo. Oslo: Fafo-rapport.
- Djuve, A. B., Sandbæk, M. L., & Lunde, H. (2011). Likeverdige tjenester? Storbyens tjenestetilbud til en etnisk mangfoldig befolkning. Fafo-rapport 2011:35.
- Døving, C. A. (2009). *Integrering teori og empiri*: Pax forlag.
- Eide, K., Qureshi, N. A., Rugkåsa, M., & Vike, H. (2009). *Over profesjonelle Barrierer*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Eriksen, T. H., & Sørheim, T. A. (2006). *Kulturforskjeller i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Fylkesnes, M. K. (2011). *Om gode arbeidsrelasjoner i det flerkulturelle barnevernet*. Mastergrad. Bergen: Universitetet i Bergen.
- Gilje, N., & Grimen, H. (2007). *Samfunnsvitenskapenes forutsetninger*. Oslo: niversitetsforlaget.
- Holm-Hansen, J., Haaland, T., & Myrvold, T. (2007). Flerkulturelt barnevern - en kunnskapsoversikt. NIBR-rapport, 2007:10.
- Hundeide, K. (2005). *Barns livsverden: sosiokulturelle rammer for barns utvikling*. Oslo: Cappelen Akademiske Forlag.
- IMDi. (2006). Offentlige tjenester for alle? gjennomgang av minoritetsperspektivet i 10 statlige etater.

IMDi. (2008). Bruk av tolk i barnevernet.

IMDi. (2012). Integreringsbarometeret.

Jacobsen, D. I. (2003). *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Kaya S., M., Høgmo, A., & Fauske, H. (2010). *Integrasjon og mangfold utfordringer for sosialarbeideren*. Cappelsen akademisk forlag.

Kvale, S., & Brinkmann, S. (2010). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Liden, H., & Aarseth, M. F. (2010). Barns uttalerett på utlendingsfeltet i: *Kjørholt, Anne Trine (red): Barn som samfunnsborgere - til barnets beste?* Oslo: Univeristetsforlaget.

Malterud, K. (2003). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Moe, S. (1994). *Sosiologi i hundre år; en veileder i sosiologisk teori*. Oslo: Universitetsforlaget.

Moufack, M. F. (2010). *Et sensitivt barnevern*. Mastergrad. Trondheim: NTNU.

NOU: (2009:8). Kompetanseutvikling
i barnevernet

NOU: 2011: 12. *Bedre integrering mål, strategier, tiltak*.

Kvalifisering til arbeid i barnevernet gjennom praksisnær og forskningsbasert utdanning. Oslo.

Puntervold Bø, B. (2004). *søkelys på den norske innvandringspolitikken - etiske og rettslige dilemmaer*: Høyskoleforlaget.

Ringdal, K. (2007). *Enhet og Mangfold*. Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.

- Røkenes, O. H. (1995). *Bruk av tolk i psykologisk arbeid med flyktninger og fremmedspråklige*. Trondheim: Høgskolen i Sør-Trøndelag.
- Røkenes, O. H., & Hanssen, P.-H. (2004). *Bære eller bryte - kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Sherr, L., Solheim Skar, A.-M., Clucas, C., Von Tetzchner, S., & Hundeide, K. (2011). Evaluering av Program for foreldreveiledning.
- Skytte, M. (2008). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Sommer, D. (2004). *Barndomspsykologi utvikling i en forandret verden*. København: Hans Reitzels forlag.
- Stortingsmelding 27 (2011-2012). *Barn på flukt*
- Ørvig, K. (2007). *Tolken som redskap eller kulturinformant?* Tromsø: Universitetet i Tromsø.
- Qureshi, N.A. (2009) i Eide m.fl. Over profesjonelle barrierer. Oslo: Gyldendal Norsk forlag AS.